

**2006 VE 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ ORTAOKUL DİL BİLGİSİ
ÖĞRETİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

Nimet SAVAŞ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Celal DEMİR
Şubat, 2021
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

2006 VE 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ ORTAOKUL DİL
BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI

Hazırlayan
Nimet SAVAŞ

Danışman
Prof. Dr. Celal DEMİR

AFYONKARAHİSAR 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**2006 Ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Ortaokul Dil Bilgisi Öğretimi Açısından Karşılaştırılması**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

02/02/2021

İmza

Nimet SAVAŞ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Nimet SAVAŞ
	Numarası	170648107
	Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Türkçe Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	2006 Ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Ortaokul Dil Bilgisi Öğretimi Açısından Karşılaştırılması	
Tez Savunma Sınav Tarihi	02.02.2021	
Tez Savunma Sınav Saati	14:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

2006 VE 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ ORTAOKUL DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Nimet SAVAŞ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Şubat, 2021

Danışman: Prof. Dr. Celal DEMİR

Dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin gelişmesinde ve bu becerilerin sorunsuz bir şekilde davranışa dönüşmesinde oldukça önem arz etmektedir. Bu sebeple dil öğretimine yönelik yapılan faaliyetlerde dil bilgisi kurallarının en verimli şekilde öğretilmesi hedeflenmektedir. Ana dili olarak Türkçenin öğretimi bağlamında öğretilen dil bilgisi kuralları, öğretim programlarındaki kazanımlara ve açıklamalara bağlı olarak öğretim faaliyetleri içerisindeki yerini almaktadır. Ancak dil bilgisi kuralları, öğretim programları çerçevesinde farklı yapılarda yer almakta ve buna bağlı olarak dil bilgisi öğretiminde farklı öğretim tarzları benimsenmektedir. Benimsenen bu öğretim tarzları, dil bilgisi öğretimine bağlı unsurları da beraberinde farklılaştırmaktadır. Bu çalışmada 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretimi müfredatına yönelik incelenmiş ve bu programların dil bilgisi öğretimi bağlamındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarılmıştır. Bu çerçevede çalışma kapsamında betimsel tarama modellerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar modern dil bilgisi öğretimi anlayışı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil bilgisi, karşılaştırma, Türkçe öğretim programı, 2006, 2018.

ABSTRACT

A COMPARISON OF 2006 AND 2018 TURKISH LESSON TEACHING PROGRAM IN TERM OF MIDDLE SCHOOL OF TEACHING GRAMMAR

Nimet SAVAŞ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION**

February, 2021

Advisor: Prof. Dr. Celal DEMİR

Grammar teaching is important in the development of four basic language skills and their transformation into behavior. For this reason grammar rules should be taught best in language teaching. Grammar rules taught in the teaching of Turkish as their mother tongue are taught depending on the targets and explanations in the curriculum. However the teaching of grammar rules differs due to the curriculum. Adopted teaching styles are used as a result of differentiation of grammar teaching. These differentiating teaching styles also change the language teaching. In this study, the 2006 and 2018 Turkish Lesson Curriculum teaching (5-8. Classes) was examined for curriculum middle school level grammar teaching and the similarities and differences of these programs in the context of grammar teaching were revealed. For this reason, document analysis one of the descriptive scanning models was used. The results obtained in the study were evaluated in modern grammar teaching.

Keywords: Grammar, comparison, Turkish lesson curriculum, 2006, 2018.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, *2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programları (5-8. Sınıf)*, dil bilgisi öğretimi kazanımları bakımından karşılaştırılmış ve bu programların dil bilgisi öğretimi bağlamındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf), yapılandırıcı yaklaşımın Türkçe öğretimindeki ilk yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe öğretiminde ortaya çıkan bu yenilik, dil bilgisi öğretimine dönük hedeflenen davranışları ve kazanımları da şekillendirmiştir. *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf)* ise dil bilgisi öğretimi noktasında *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf)*'ndan hedeflenen davranışlar ve uygulanabilirlik yönünde kısmen ayrılmıştır. Bu sebeple *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf)*'nın dil bilgisi öğretimine yönelik esaslarının iyi anlaşılması amacıyla bu programın *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf)*'nin dil bilgisi öğretimine yönelik esasları ile karşılaştırılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmayı hazırlamamda desteğini hiç esirgemeyen, kıymetli hocam Prof. Dr. Celal DEMİR'e, hayat arkadaşım Orhan'a ve beni bu günlere getiren canım annem ve babama teşekkürlerimi sunarım.

Nimet SAVAŞ
2021, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DİL EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ANA DİL VE ANA DİLİ	7
1.1. DİL.....	7
1.2. ANA DİL VE ANA DİLİ	10
2. TÜRKÇENİN ANA DİLİ OLARAK ÖĞRETİMİ	11
3. DİL EĞİTİMİ VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	15
3.1. AMAÇ, YÖNTEM VE ÇALIŞMA ALANLARI BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ VE DİL BİLİMİ.....	15
3.2. AMAÇLAR BAKIMINDAN DİL EĞİTİMİ VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	18
3.3. TEMEL İLKELER BAKIMINDAN DİL VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	19
3.4. DİL EĞİTİMİ/ÖĞRETİMİ YAKLAŞIMLARI BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	20
3.4.1. Davranışçı Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi	20
3.4.2. Bilişsel Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi.....	21
3.4.3. Yapılandırmacı Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi	21
3.5. YÖNTEM VE TEKNİKLER BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	23
3.6. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	28
3.6.1. Eğitim ve Öğretim Programı	28
3.6.2. Öğretim Programlarının Amaçları.....	29
3.6.3. Türkçe Dersi Öğretim Programları.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1. 5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ÖĞRETİM PROGRAMLARI	32
2. 5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ.....	39

2.1. 1922 İLK, ORTA TEDRİSAT MEKTEPLERİ MÜFREDAT PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	40
2.2. 1924 LİSE BİRİNCİ DEVRE MÜFREDAT PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	41
2.3. 1929 ORTAMEKTEP TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	42
2.4. 1931-1932 DERS SENESİ TADİLATI TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	42
2.5. 1938 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	43
2.6. 1949 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	43
2.7. 1962 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	45
2.8. 1981 TEMEL EĞİTİM OKULLARI TÜRKÇE EĞİTİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	46
2.9. 1997 İLKÖĞRETİM OKULU TÜRKÇE EĞİTİMİ YAZI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2006, 2015, 2017, 2018 VE 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (5-8. SINIF) DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1. 2006 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	49
2. 2015 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	64
3. 2017 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	68
4. 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	72
5. 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ	73
6. 2006 VE 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ (5-8. SINIF) DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKÇA	94
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Farklar Bakımından Davranışçı, Bilişsel ve Yapılandırmacı Yaklaşım.....	9
Tablo 2. Ana Dili Bağlamında Edinim, Öğrenim ve Öğretim Kavramlarının Farkı	13
Tablo 3. “Kelimedeki Yapı” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	75
Tablo 4. “İsim Türünden Kelime Türleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	76
Tablo 5. “Fiil Türünden Kelime Türleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	78
Tablo 6. “Fiilde Yapı” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması	79
Tablo 7. “Ek Fiil” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması	80
Tablo 8. “Fiilimsiler” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	81
Tablo 9. “Cümlelerin Öğeleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması	81
Tablo 10. “Cümledeki Yapı ve Anlam” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	82
Tablo 11. “Fiilde Çatı” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması	83
Tablo 12. “Anlatım Bozuklukları” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması.....	84

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

akt.: Aktaran

Bkz.: Bakınız

ÖYGM: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

TDK: Türk Dil Kurumu

TÖP: Türkçe Öğretim Programı

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

vb.: Ve benzeri

GİRİŞ

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan canlı bir iletişim aracıdır. Canlı olması sebebiyle değişime açık bir yapısı bulunmaktadır. Dilin değişime açık olması hem kullanımda hem de gelecek nesillere aktarımda zamana ve topluma göre şekillenmesine meydan vermektedir. Dilin kendine özgü bu özelliklerinin daha iyi anlaşılması amacı ile alanyazında araştırmacılarca genel kabul görmüş dil tanımlarına bakmakta yarar olacaktır.

Aksan (2009: 11), dili; insan ve toplum etkileşimi ekseninde faaliyet sürdüren, toplumun her alanında kullanılan ve insanları var kılan bir yapı olarak tanımlar. Bununla beraber Banguoğlu (2015: 9) ise dili kişisel görüş ve problemleri karşı tarafa aktarmada kullanılan en nitelikli iletişim aracı olarak kabul eder.

Bu tanımlara ek olarak Ergin (2012: 3) “dil” kavramını; insanların arasındaki iletişimi sağlayan, kendine özgü kurallar çerçevesinde gelişme gösteren ve bilinmeyen bir geçmişe sahip olan doğal bir araç olarak tanımlar. Korkmaz (2009a: 1) da Ergin (2012: 3)’in tanımı ile örtüşen bir tanım yaparak dili, canlılar arasında karşılıklı bir iletişim aracı olarak tanımlar.

Bu tanımlardan da yola çıkarak sağlıklı ve doğru bir iletişimin dil ile en verimli şekilde gerçekleşeceği anlaşılmaktadır.

Dil ile kurulan iletişimin sağlıklı ve sorunsuz kurulabilmesi dilin kendine has özelliklerinin tam olarak öğrenilmesi ve uygulanması ile mümkündür. Dile dönük öğrenmenin sağlanabilmesi için kişinin kendi toplumunda ya da yaşam sürdürdüğü farklı toplumda kullanılan dilin kurallarını öğrenmesi gerekir. Dilin kurallarının öğrenilebilmesi ise o dile ait kuralların en doğru ve en etkili şekilde öğrenilmesi ile mümkün olur. Bu sebeple dil öğretiminde dil bilgisi öğretimi oldukça önem arz eder.

Dil bilgisi öğretimine geçmeden önce “dil bilgisi” teriminin anlamına bakmakta yarar olacaktır.

“Dil bilgisi”, *Güncel Türkçe Sözlük*’te “bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer” (TDK, 2019) olarak tanımlanır.

TDK’nin bu tanımının yanı sıra Özbay, “dil bilgisi” kavramını “...daha doğru, daha kusursuz düşünmemize yardımcı; doğru konuşmamızda, yazmamızda etkili olan bir sistem” (2014b: 135) olarak tanımlar.

“Dil bilgisi” teriminin temeline baktığımızda; bu terimin dil kurallarını kapsayan ve bu kurallar çerçevesinde dilin doğru kullanılmasını sağlayan sistemler bütünü olarak anlaşıldığı görülmektedir.

Dil eğitiminin önemli bir unsuru olan dil bilgisi öğretimi, ana dili öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Dilin doğru kullanımı, dört temel dil becerisine hâkim bireylerin dil bilgisi kurallarını hatasız kullanımı ile gerçekleşir. Bu sebeple dört temel dil becerisi ile dil bilgisi öğretimi ayrıştırılmaz bir bütün olarak ele alınır.

Dil bilgisi öğretimi ile sağlıklı bir iletişim kurabilme, kendini doğru ifade etme ve karşısındakini doğru anlama becerileri kaliteli bir şekilde kazandırılmaktadır.

Dil bilgisi öğretiminin sadece dil öğretimi ile sınırlı olmadığı, diğer disiplinlerdeki öğrenimi de doğrudan etkilediği, bu sebeple akademik temelli genel öğretim ağı içerisinde lokomotif görevi görebileceği uzmanlarca ifade edilir.

Ana dili öğretimi çerçevesinde dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisini destekleyici ve tamamlayıcı bir görevi bulunmaktadır. Dil bilgisi konularının dört temel dil becerisi içerisinde becerilerle ilişkilendirilmesi ve bu bağlamda kaliteli bir dil öğretimi, belli bir program çerçevesinde yapılmaktadır.

Öğretimin sistematik bir şekilde yapılması belirli bir programa dayanmaktadır. Bu çerçevede dil kurallarının öğretiminde belirli bir programa ihtiyaç duyulmaktadır. Dil öğretimine yönelik hazırlanan programlara bakmadan önce “program” kavramına bakmakta fayda olacaktır.

“Program”, *Güncel Türkçe Sözlük*’te “yapılacak bir işin bölümlerini, sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetiçek” (TDK, 2019) olarak tanımlanır.

Yukarıdaki tanım çerçevesinde “program” kavramı yeniden ele alındığında bu kavramın eğitim ve öğretim faaliyetlerinde “eğitim, öğretim ve ders” başlıklarına ayrıldığı görülmektedir.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerine dönük olarak alt başlıklara ayrılan “program” kavramını Varış, “eğitim kurumlarının genel özelliklerini anlatmak vasıtasıyla öğrencilerin adaptasyonlarını sağlamak ve onları küreselleşen dünyaya uyumlarını artırmaya yönelik bulunan yolların gösterilmesi,” (1978: 15) şeklinde açıklamaktadır. Varış’ın tanımını daha da detaylandıran Demirel, “eğitim, öğretim ve ders” kavramları çerçevesinde “program” kavramını, kapsayıcılık bakımından tanımlamıştır.

Demirel (2017: 6)'e göre; "eğitim programı", öğrenci nezdinde okul içinde ve okul dışında öğrenme eylemine dönük olarak tasarlanan öğrenme serüvenidir. Eğitim programı içerisinde yer alan "öğretim programı" ise okul içinde veya okul dışında bir dersin öğretim esasları çerçevesinde öğrenciye kazandırılması tasarlanan tüm etkinlikleri kapsar. "Ders programı" ise, bir ders saati içerisinde öğrenciye kazandırılması gereken davranışları ve buna dönük olarak tasarlanan tüm etkinlikleri kapsar.

Türkçe öğretiminin ve buna bağlı olarak dil bilgisi öğretiminin etkili yapılabilmesi için sistematik bir yapı gerekir. Bu yapı ise *Türkçe Dersi Öğretim Programı* ile mümkün olur. *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda belirtilen dört temel dil becerisi ile iç içe geçmiş olan dil bilgisi kuralları, programın yapısına ve yöntemine yönelik bir eğitimi benimser.

Dört temel dil becerisi ile iç içe geçen dil bilgisi kurallarının öğretimi, öğretim programlarında farklılaşmaktadır. Bu farklılaştırma, dil bilgisi öğretiminin içeriğini ve şeklini de beraberinde etkilemektedir. Bu çerçevede çalışma kapsamında, *2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* (TÖP) (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimi bakımından karşılaştırılması ve bu programların benzer ve farklı yönlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Dil bilgisi öğretimi, *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'ndaki kazanımlara bağlı gerçekleşir. Bu sebeple *2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki* (TÖP) (5-8. Sınıf) kazanımlar, dil bilgisi öğretiminin; amaçları, ilkeleri, yaklaşımları ve kazanımları çerçevesinde çalışmada incelenecektir. İnceleme çerçevesinde bu programların dil bilgisi öğretimindeki durumlarını ortaya çıkarmak ve verimlilik bakımından niteliklerinin ortaya koymak, çalışma kapsamında amaçlanmıştır.

PROBLEM DURUMU

Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretiminin; amaçları, ilkeleri, yaklaşımları, yöntem ve teknikleri bakımından nitelikleri nelerdir?

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik olarak hangi kazanımlar vardır?

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimiyle ilgili kazanımlar, sınıf düzeylerine göre nasıl düzenlenmiştir?

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimi ile ilgili kazanımlar, dört temel dil becerisine göre nasıl düzenlenmiştir?

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimi bakımından benzer ve farklı yönleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada dil bilgisi öğretimi çerçevesinde 2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarını (5-8. Sınıf) incelemek, ilgili programların dil bilgisi öğretimine yönelik niteliklerini ortaya koymak ve bu programların dil bilgisi öğretimi bağlamında benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkçe öğretimiyle öğrencilerin, dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir. Bu becerilerin geliştirilmesi amacıyla kazanım, amaç, yöntem ve teknik belirlenerek dil öğretim süreci planlanır. Bununla beraber dil bilgisi yeterliliği bulunan bireylerde dil becerilerinin aktif ve sorunsuz kullanılması sağlıklı bir karakter gelişimine imkân verir.

Türkçe öğretiminde; dil bilgisi öğretiminin yerine daha yakından bakıldığında dil bilgisi öğretiminin; dilin sınırlılıklarını, kurallarını ve gücünü göstermek noktasında bireyler için önemli bir unsur olduğu görülmektedir.

Günümüzdeki dil bilgisi öğretimi incelendiğinde yapılan akademik çalışmalar sonucu dil öğretim programının modern dil bilgisi öğretimine uygun olduğunu göstermektedir. Ancak modern dil bilgisi öğretimine dönük özellikler, dil öğretim programında bulunmasına rağmen geleneksel dil bilgisi öğretiminin izlerini taşımaktadır. Bu duruma dönük olarak Murat Özbay (2014b: 141), bugünkü dil bilgisi öğretiminin durumunu ele alırken dil bilgisi öğretiminde kural öğretiminden ileri gidilmediğini, dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan dil bilgisi öğretimine yeterince yer verilmediğini ve öğretmen merkezli bir öğretim anlayışının hâkim olduğunu ifade eder.

Murat Özbay (2014b: 141)'ın da ifade ettiği bu sorunun giderilmesi noktasında dil bilgisi öğretiminde dört temel dil becerisinin daha fazla dikkate alınması, söz

varlığının zenginleştirilmesi, anlamlandırma ve uygulama faaliyetlerinin ağırlıklı olması önem arz eder.

Modern dil bilgisi öğretimi, dil becerilerinin geliştirilmesi ve kaliteli bir dil öğretiminin sağlanması çerçevesinde öğretim programlarına bağlıdır. Bu çerçevede öğretim programlarının dil bilgisi öğretimine dönük unsurları önemlidir.

Bu çalışmada 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programlarını* (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretiminin; amacı, ilkeleri, yaklaşımı, kazanımı, yöntemi ve teknikleri, becerilerle etkileşimi ve sınıf düzeyleri bakımından incelenecek ve karşılaştırılacaktır. Bu çerçevede günümüzde kabul edilen modern dil bilgisi öğretimi anlayışına bağlı olarak ilgili programlardaki mevcut durum gözler önüne serilecek ve bu programların benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarılacaktır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Araştırma, 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine dönük unsurları ile sınırlıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada betimsel tarama modeline bağlı olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Şimşek ve Yıldırım, doküman analizi yöntemini “araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi” (2011: 186) şeklinde alanyazında tanımlar.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini ortaokul (5-8. Sınıf) Türkçe dersine yönelik hazırlanan;

1338 (1922) İlk, Orta Tedrisat Mektepleri Müfredat Programı,

1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı,

1929 Ortamektep Türkçe Öğretim Programı,

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı,

1938 Ortaokul Türkçe Programı,

1949 Ortaokul Türkçe Programı,

1962 Ortaokul Türkçe Programı,

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı,
1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı,
2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı,
2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı,
2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı,
2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı,
2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı oluşturmaktadır.

Araştırma çerçevesinde 2006, 2015, 2017 ile 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (5-8. Sınıf) dikkate alınmıştır. Bu çerçevede 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (5-8. Sınıf) incelenmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI VE İNCELENMESİ

Çalışmada dil bilgisi öğretiminin; amaçları, ilkeleri, yaklaşımları, sorunları, yöntem ve teknikleri üzerine kaynaklar derlenmiş ve bilgiler edinilmiştir. Edinilen kaynaklar ve bilgiler çerçevesinde 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programlarında* (5-8. Sınıf) yer alan dil bilgisi öğretimine dair kazanımlar belirlenmiş ve bu çerçevede 2006 ve 2018 *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* (5-8. Sınıf) dil bilgisi kazanımları bakımından benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. DİL EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ANA DİL VE ANA DİLİ

1.1. DİL

Dil, geçmişten günümüze değin varlığını koruyan ve sürdüren canlı bir iletişim aracıdır. Diğer iletişim araçlarından farklı olarak doğal ve işlevsel yapısı göz önüne çıkmaktadır.

Dilin gelişimi, insanlığın gelişimi ile paralel gerçekleşmektedir. İnsanlığın değişen ihtiyaçları, dili ve onu oluşturan alt unsurların da değişmesine meydan vermektedir. Bu değişimler, ele alınmadan önce “dil” kavramına yönelik yapılan tanımlara ve dili oluşturan alt unsurlara bakmakta yarar olacaktır.

Güncel Türkçe Sözlük dili, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” (TDK, 2019) olarak tanımlar. Bu tanım ile beraber alanyazında dile dönük olarak kabul gören tanımlara bakıldığında Ergin (2012: 3); dili, kendine özgü kurallarla insanlar arasındaki iletişimi sağlayan seslerden meydana gelen doğal bir iletişim aracı olarak tanımlar. Ergin’in tanımının yanı sıra Korkmaz (2009a: 1-17) da bu kavramı, toplumdan topluma kültürel farklılıklardan dolayı değişkenlik gösteren, kendine ait kuralları bulunan, düşünce ve duygu ile bağlantılı olarak icraat gösteren, milletin ve kültürün yapısını yansıtan bir ayna olarak tanımlar. Güneş ise, dili “insanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları bir sistem” (2016: 21) olarak tanımlarken; Kerimoğlu (2014: 1), ise dilin tarihteki en büyük buluş olduğunu ve insana özgü bir iletişim aracı olduğuna vurgu yaparak hayvanların iletişimlerinde kullandıkları seslerden farklı bir yapı olduğunu ifade eder.

Yapılan bu tanımlar dili iletişim aracı yönüyle ele alır. Ancak dil, iletişim vasfının yanı sıra farklı vasıflara da sahiptir. Bu vasıflar dili oluşturan alt unsurlar olarak da ele alınır ve araştırmacılarca açıklanır.

Dil olgusunun iyi anlaşılması kendi alt unsurlarının açıklanmasıyla mümkündür. Aksan (2009: 11-13) dili oluşturan ana unsurlarla beraber alt unsurları; bilimsel açıdan tüm disiplinleri kapsayan ve onların niteliklerini taşıyan üst bir disiplin, insan açısından konuşma becerisini aktif olarak kullanabileceği bir yetenek, iletişim kavramı açısından

haberleşmeyi sağlayan bir araç ve toplumsal açıdan ise kültürün bir yansıması olarak tanımlar.

Aksan'ın belirttiği bu niteliklerden hareketle dil kavramının tanımına yeniden bakıldığında, bu kavramı insanların gündelik hayatları içerisinde iletişimi sağlayan ve toplumun kültürel ve bilimsel birikimini içerisinde barındıran, insana özgü seslerden oluşan sistemler bütünü olarak görmek mümkün olacaktır.

Dilin; iletişimi ve öğrenmeyi sağlayan, toplumsal ilişkileri geliştiren, bireysel/toplumsal gelişim aracı olan, kültürel özellikleri koruyan ve aktaran bir yapısı olduğu görülmektedir.

Dil kavramının tanımında geçen kültür ve toplum ifadelerinden hareketle dilin bir kültür birikiminin vücut bulmuş şekli olarak görülmesi de mümkündür. Korkmaz, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi “dil, kültürün temel taşıdır” (2009a: 11) ifadesi ile açıklar. Bu tanım ile dil ve kültür ilişkisine yaklaşıldığında dilin topluma özgü bir sistem olarak kabul görmesi anlaşılmaktadır. Toplum nezdinde kabul gören ifadeler, jest ve mimikler, vücut dili, toplumsal değerler, coğrafî olarak toplumun yaşam sürdüğü bölgedeki nesnelere dil kavramı içerisinde kendisine bir yer edinmekte ve bu kavramın tanımında önemli bir yere sahip olmaktadır.

Dilin toplumdaki bireyler nezdinde kullanılması, doğru bir dil öğrenimi ile mümkündür. Tanımlarda bahsedildiği şekli ile dilin iletişimi sağlayan doğal bir araç olması, insanlar tarafından kullanılması ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple dilin nasıl edinildiğine veya başka bir ifadeyle nasıl öğrenildiğine bakmakta fayda olacaktır.

Dilin toplumdaki bireyler nezdinde kullanılması, doğru bir dil öğrenimi ile mümkündür. Tanımlarda bahsedildiği şekli ile dilin iletişimi sağlayan doğal bir araç olması, insanlar tarafından kullanılması ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple dilin nasıl edinildiğine veya başka bir ifadeyle nasıl öğrenildiğine bakmakta fayda olacaktır.

Dilin nasıl öğrenildiğine dair üç yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar: davranışçı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve yapılandırmacı yaklaşımdır (MEB ÖYGM, 2019b).

Davranışçı yaklaşımda, klasik koşullanma ilkesine bağlı olarak uyarı ve bu uyarıya verilen tepkiyle ortaya çıkan bir ilişki çerçevesinde dil öğreniminin gerçekleştiği görüşü bulunur. Davranışla dilin öğretileceği düşüncesi bulunur. Bu görüşte işitsel aygıtlar son derece önem taşır. Ancak dil öğretim sürecinde bireyi cansız bir varlık olarak kabul etmesi sebebi ile eleştirilmiştir (MEB ÖYGM, 2019b: 38).

Bilişsel yaklaşımda, dilin doğuştan getirilen bir yeti olduğu görüşü bulunur. Bu yaklaşım, bireyin dil yetisi ile dünyaya geldiğini ve bu yetiyi daha sonra hatırlama diye tabir ettiği öğrenme yolu ile dili öğrendiği görüşünü savunur. Ayrıca bu görüş, dili, doğuştan getirilen bir yeti olarak kabul etmesi, çevresel etmenlerin dil öğreniminde reddetmesi ve zekâ ile iradenin dil öğreniminde bir fayda sağlamadığı gerekçesiyle araştırmacılarca eleştirilir (MEB ÖYGM, 2019b: 38).

Yapılandırmacı yaklaşımda, dil öğretim süreçlerinde zihinsel süreçler dikkate alınır. Bu süreçlerde dilin doğuştan getirilen bir yeti olmadığı vurgulanarak dilin sonradan çevre, zekâ ve iradenin de desteği ile öğrenildiği belirtilir. Bu görüş Piaget'in şemasından hareketle yeni öğrenilen bilgiyle eski öğrenilen bilginin eşleştirilmesi ve geliştirilmesiyle dil öğretim sürecini ele alır (MEB ÖYGM, 2019b: 38).

Belirtilen bu yaklaşımların birbirinden farkları Tablo 1.'de gösterilmektedir:

Tablo 1. Farklar Bakımından Davranışçı, Bilişsel ve Yapılandırmacı Yaklaşım

	Davranışçı Yaklaşım	Bilişsel Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Öğrenme	Bilinçli Davranış Değişikliği	Bilginin şifrelenmesi	Öznel bir anlam oluşturulması
Öğrenme Türleri	Ayrıştırma, Genelleştirme, Birleştirme ve Zincirleme	Kısa ve Uzun Süreli Bellek	Sorun çözme
Öğretim Stratejileri	Uygulanabilirlik ve Geri Besleme	Bilişsel Öğrenme Stratejileri	Etkili, etkileşimli ve düzeltmeye yönelik öğrenme
Ortam	Alışlagelmiş ortamlar ve teknolojik tabanlı öğrenme ortamı	Teknolojik tabanlı öğrenme ortamı	Karşılıklı etkileşim ortamı
Anahtar Kavram	Pekiştirme	Bilgiyi işleme ve yerleştirme	Bireysel ve etkili güdülenme

Kaynak: MEB ÖYGM, 2019b: 38.

Günümüzde kabul gören dil edinimi/öğrenimi anlayışı, yapılandırmacı yaklaşıma uygun özellikler sergilemektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde dil edinim/öğrenim süreci, anne karnında başlamakta ve doğumdan itibaren hız kazanmaktadır. Ayrıca dil öğrenim süreci eski bilgilerin üzerine yeni bilgilerin eklendiği bir süreç olarak ele alınmaktadır. (MEB ÖYGM, 2019b: 38).

Dil, çeşitli parçalardan oluşmaktadır. Bu parçalar, birbiri ile eşgüdüm içerisinde çalışmakta ve dille kurulan tüm iletişimde aktif rol oynamaktadır. Dil aygıtına sahip her bireyde bu parçaları kullanabilecek beceriler bulunmaktadır.

Özby (2014a: 5)'a göre dinleme, bireyin anne karnından itibaren çevresindeki seslere istemeden maruz kalması ve anlama eyleminin olmaması sebebiyle sadece işitimi olarak başlamaktadır. Bunun devamında anlamlandırma süreci ile dinleme becerisi gelişmeye başlamaktadır. Daha sonra bununla beraber dinlediklerinden hareketle diğer sözlü iletişim becerisi olan konuşma becerisi öncelikle anlamsız seslendirmelerle daha sonra anlamlı kelime ve kelime grupları ile gelişim göstermeye başlar. Okuma ve yazma becerileri ise okul çağı ile birlikte bilinçli ve plânlı bir süreç içerisinde gelişim göstermektedir. Bu bilgiler çerçevesinde beceriler, anlama ve anlatma becerileri olarak ayrılmaktadır. Detaylandırıldığında anlama becerileri dinleme ve okuma; anlatma becerileri ise konuşma ve yazma olarak belirtilmektedir. İletişim kanalı olarak bakıldığında sözlü iletişim becerileri dinleme ve konuşma iken yazılı iletişim becerileri okuma ve yazma olarak gösterilmektedir.

Dilin sorunsuz kullanılması yukarıda bahsedilen becerilerin doğru ve etkin kullanımı ile mümkündür. Bu sebeple dil eğitiminin/öğretiminin bu becerilerle iç içe gerçekleşmesi fayda sağlamaktadır.

Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ile bütünleşik bir yapı arz eden dil, kurallarla varlığını sürdürmekte ve gelişmektedir. Bu kurallar, dilin özünü ve ifade ettiği mesajları diğer insanlara doğru bir şekilde iletmektedir. Dilin doğru kullanılması için dil bilgisi kurallarının bilinmesi ve dört temel dil becerisi ile aktif olarak kullanılması son derece önem arz etmektedir. Bu da dil eğitimi ile mümkün olmaktadır.

1.2. ANA DİL VE ANA DİLİ

Ana dil, *Güncel Türkçe Sözlük*'te, “kendisinden başka diller veya lehçeler türemiş olan dil.” (TDK, 2019) olarak tanımlanır. Bu tanımının yanı sıra Oruç (2016: 313) ise *ana dil* kavramını, bünyesinde kendinden hariç farklı diller bulunduran kaynak dil, farklı dillere kaynak oluşturan dil ve farklı dillerin kökenini oluşturan ata dil olarak tanımlar. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere *ana dil* kavramı için bünyesinden farklı dil ve lehçeler çıkarmış dil tanımı yapılabilmektedir.

Ana dili kavramı ise *Güncel Türkçe Sözlük*'te “çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil.” (TDK, 2019) olarak tanımlanır. Bununla beraber araştırmacılar *ana dili* kavramını şu şekilde tanımlar:

Özby, “Çocuğun içinde yaşadığı ve mensubu bulunduğu toplumun dili.” (2014a: 3),

Vardar (1980: 20), bireyin doğduğu andan itibaren yakın çevresinden öğrendiği dil,

Aksan, “başlangıçta anneden ve yakın çevresinden, daha sonra ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dil.” (1975: 427).

Yukarıdaki tanımlar ışığında *ana dili*; bireyin doğum anı ile başlayan ve sırasıyla anne, aile ve çevre ile girdiği etkileşim sonucu bireyin kontrolü dışında gelişen bir süreç sonucu elde ettiği dil olarak tanımlanır.

Ana dil ve *Ana dili* kavramlarına yönelik yapılan tanımlara bakıldığında; *ana dili* kavramının; toplumdaki topluma, yöreden yöreye, şehirden şehre değişkenlik gösterebilen ve doğal süreçlerle gelişimini sürdüren bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. *Ana dil* kavramını ise belirli bir düzene oturtulmuş ve bünyesinde farklı dil ve lehçeler barındıran ata, kaynak dil olarak görmek mümkündür.

2. TÜRKÇENİN ANA DİLİ OLARAK ÖĞRETİMİ

Ana dili kavramı içerisinde “ana” sözcüğünün kullanılmasının sebebi olarak çocuğun doğduğu anda en yakın çevresinde annesini görmesi ve ilk olarak işitimi ve sesletim faaliyetlerinde anneyi taklit etmesi gösterilmektedir. Bununla beraber tanıma bir daha bakıldığında çocuğun doğduğu andan itibaren ilk olarak annesinden etkilenmesi bu kelimenin kullanılmasının bir başka dayanağı olarak ortaya çıkmaktadır.

Özdemir (1983: 20)’e göre anne faktörüyle beraber çevre faktörü de *ana dili* öğrenimi içerisinde önem arz eder. Çocuğun *ana dili* öğreniminde değişen çevresel unsurlardan etkilenebileceği ve bunun da *ana dili* öğrenimi sürecini doğrudan etkileyebileceği bilinmektedir. Çocuğun bu sürecini detaylandırmadan önce *ana dili* kavramının içerisinde barındırdığı alt kavramlara değinmekte fayda olacaktır.

Ana dili kavramına ait alt unsurlar; bir toplumun kültürel özelliklerini içerisinde barındıran, ulus olma bilincini somutlaştıran, insanlar arasında sosyal ve duygusal bir bağ kuran, kültürün geleceğe taşınmasında nakliye görevi gören, yabancı veya ikinci dil öğrenimini kolaylaştıran ve kalıcılaştıran bütünleştirici bir yapı olarak göz önüne çıkmaktadır. Bu alt unsurların yanı sıra *ana dili*, çocuğun psikolojik gelişimini de

etkileyen bir unsurdur. Bilinçaltına yerleşen kültürel unsur ve dile ait izler karakter oluşumu, bakış açısı ve değer yargılarının şekillenmesinde rol oynamaktadır. Tüm bunlar neticesinde *ana dili* kavramına yeniden bakıldığında Özdemir, ana dili ile kültürel gelişim arasındaki ilişkiyi “yaşama biçimini yansıtan bir yansıtaç...” (1983: 21) olarak açıklamaktadır. Bu niteliklere bakıldığında *ana dili* kavramının içerisinde kültüre ve topluma dair unsurların da barındığı görülmektedir.

Ana dilinin çocuk nezdinde doğru öğrenimi ve kullanımı *ana dili öğretimi* ile mümkün olmaktadır. *Ana dili öğretimi* ile çocuğun yaşam sürdüğü toplumun dilini bilmesi, anlama ve anlatma becerileri çerçevesinde ana dilini kullanabilmesi amaçlanmaktadır. Yıldız’a göre, *ana dili öğretimi* “...bir ulusun, kendi çocuklarına ilk önce ailede daha sonraları ise eğitim kurumlarında dillerini kullandırabilme düşüncesiyle...” (2008: 46) yapılmaktadır.

Ana dili öğretim sürecinde; *ana dili edinimi*, *ana dili öğrenimi* ve *ana dili öğretimi* kavramları meydana çıkmaktadır.

Ana dili edinimi kavramını Demir ve Yapıcı (2007: 180), aile ortamı ile başlayıp yakın çevre ile daha da genişleyen toplumca kabul görmüş bir kültür ortamında gerçekleşen ve engellenemez bir süreç olarak görmekte olup bu süreci üç dönem olarak ele almaktadır. Bunlar 0-3 yaş birinci basamak, 4-6 ikinci basamak ve 7 yaş ve üzeri üçüncü basamaktır. Birinci basamakta anlama becerileri, ikinci basamakta ise anlatma becerileri gelişim göstermektedir. Yedi yaş ve üzerini kapsayan üçüncü basamaktaysa çocuk; kelimelerin anlamlarını, çağrışımlarını, vurgu, tonlama, farklı anlamlarını da öğrenmeye başlamaktadır. *Ana dili öğrenimi* kavramına bakıldığında; çocuğun genetik özelliklerinden hareketle; karakter özellikleri, kendisinden bağımsız hareket eden sosyal çevresi ve bireysel yetileri ile dil becerilerinin bir sentezi sonucu ortaya çıkan kendiliğindenlik taşıyan bir süreç olduğu görülmektedir. *Ana dili öğrenimi* tıpkı *ana dili edinimi* sürecinde olduğu gibi kendiliğinden gelişen ve müdahale edilmeksizin bireyin etkilendiği bir süreç olarak meydana çıkmaktadır. Fark olarak ise ana dili öğrenim sürecinde kısmen de olsa sosyal çevreden kaynaklı bir müdahale görülmektedir. Ancak dış dokunur bir fark görülmemektedir. *Ana dili öğretimi* ise edinim ve öğrenim süreçlerinden oldukça fark arz etmektedir. *Ana dili öğretimi*, öncelikle okul çağındaki çocuklara yönelik planlı ve kasıtlı bir süreç içerisinde bir öğretim programı ve bu programa ait kazanımlar çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır. Bu çerçevede ana dili

öğretimi farklılaştır. Tablo 2’de ana dili edinimi, öğrenimi ve öğretiminin alt başlıkları, bazı değişkenler çerçevesinde özetlenmektedir:

Tablo 2. Ana Dili Bağlamında Edinim, Öğrenim ve Öğretim Kavramlarının Farkı

	Ana Dili Edinimi	Ana Dili Öğrenimi	Ana Dili Öğretimi
Çevre	Anne ve Yakın Çevre	Anne ve Yakın Çevre	Anne, Yakın Çevre ve Sosyal Çevre
Genetik Özellik	Var	Var	Var
Müdahaleye Açıklık	Kapalı	Kısmen Açık	Açık

Özdemir (1983: 26)’e göre, Ülkemizde *ana dili öğretimi* Cumhuriyet dönemi ile beraber önem kazanmıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde *ana dili öğretimi* göz ardı edilmiş ve gereken önem verilmemiştir. Cumhuriyet dönemi ile beraber dil kuralları belirlenmiştir. 1930’lu yıllarda *ana dili öğretimi*, kurumsal bir yapıya bürünerek o dönemde hizmette bulunan uzman kişiler ve öğretmenler tarafından oluşturulan çalışmalarla bir programa bağlanmaya çalışılmıştır. 1940 yılından sonra ortaya koyulan çalışmalar neticesinde ders kitapları ve farklı materyaller hazırlanarak ana dili öğretime verilen önem her geçen gün ivme kazanmıştır. Ancak bu önem dil bilgisi öğretimi çerçevesi ile sınırlı kalmıştır. 1945 yılına gelindiğinde güncellenen ders kitapları ile dört temel dil becerisine yönelik etkinlikler de bu süreçteki yerini almıştır. Bu çerçevede *ana dili öğretimi*, kurumsal kimlik kazanıp ana dili eğitiminin geliştirilmesi sürecinde iki farklı görüşten faydalanmıştır. Bu görüşlerden birincisi duygu ve düşünce yönünden öğrencileri besleyecek evrensel ve insani görüşlerdir. İkincisi ise çocuğun duygu ve düşünce yönünün gelişimi ile beraber yaşamsal aktivitelerini de yerine getirebilmesine meydan veren görüştür. Bu görüşlerden ikincisi çalışmalarda yaygın olarak daha fazla kullanılmıştır.

Ana dili öğretimi ile dört temel dil becerisinin azami düzeyde kullanılmasını sağlamak, çocuğun söz varlığını artırmak, okuma zevkini ve devamlılığını sağlamak ile dil bilgisi kurallarını bilgi ve uygulama noktasında kazandırmak hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra Özdemir (1983: 26), *ana dili öğretiminin* amaçlarını; okuma ve anlama noktasında yeterli düzeye ulaşmak, kendini yazılı olarak hatasız bir şekilde ifade etmek, farklı içerikteki konuşmaları doğru bir şekilde dinleyip anlamlandırmak ve kendisini sözlü olarak doğru bir şekilde ifade edebilmek olarak belirtir.

Yukarıdaki amaçlar çerçevesinde *ana dili öğretime* bakıldığında dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik amaçlar barındırdığı görülmektedir. Anlama ve

anlatma becerileri gelişmiş bir çocuğun ana dili öğrenimi ve kullanımı başarılı olacaktır. Bu sebeple bu amaçların gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir.

Ana dili öğretiminin bilinçli, kasıtlı ve bir plan çerçevesinde gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bu sebeple bir dil öğretim program dâhilinde ana dili öğretiminin yapılması gerekmektedir.

Demir ve Yapıcı (2007: 182-184), amaca yönelik olarak hazırlanacak *ana dili öğretimi* programında bazı esasların dikkate alınması gerektiğini belirtir. Bu esaslar kapsamında dil ve kültüre dair ne varsa açıkça belirtmeli, program iyi bir şekilde kurgulanmalı, uygulamada kullanılacak araç ve gereçler somut yaşantıya meydan verecek şekilde olmalı, hazırlanan ders kitapları ana dili öğretimi çerçevesinde belirlenen yaklaşım, kuram, yöntem ve tekniklere uygun olarak hazırlanmalı; ders kitaplarında sınıf düzeyi ile ters orantılı olacak şekilde resimlendirmeler yer almalı, ana dili öğretimine yönelik yapılan bir program geliştirme çalışmasında alan uzmanları yer almalı, somut işlemler dönemi (7-11 yaş) arasında basit düzeyde verilen dil bilgisi konuları, 12 yaşından itibaren soyut işlemler dönemine girmiş çocuklara yönelik basitten zora ilkesi çerçevesinde aşamalı bir şekilde verilmeli ve ilkökul kademesinde, anlatma becerilerine yönelik faaliyetler; ortaokul kademesinde ise, anlama becerilerine yönelik faaliyetler program içerisinde yer almalıdır.

Yukarıda bahsedilen amaçlar çerçevesinde anlama ve anlatma becerisine yönelik faaliyetlerin çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişim düzeyleri dikkate alınarak yapılması *ana dili öğretiminde* oldukça verim sağlamaktadır.

Anlama ve anlatma becerileri birbiri ile etkileşim içindedir. Bu beceriler, dil denilen iletişim aracının kullanılmasında müşterek bir çalışma disiplinine sahiptir. Ancak beceriler, bu müşterek sistemde kısmen bağımsız bir hareket sergilemektedir. Örnek olarak dinleme becerisi gelişmemiş bir bireyin konuşma becerisi ya da okuma becerisi gelişmemiş bir bireyin yazma becerisi bir noktaya kadar gelişim göstermektedir. Bununla beraber anlamlandırma çerçevesinde söz varlığı yetersiz olacak bir bireyin dinleme ve okuma becerilerine yönelik eylemlerde bir noktaya kadar başarı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Müşterek sistem içerisinde sağlıklı bir dil yetisi için dilin kurallarının bilinmesi oldukça önem arz etmektedir. Dile ait olan kurallar bilindiği sürece anlama ve anlatma becerilerine yönelik faaliyetler anlam kazanacaktır. Bu durum detaylandırıldığında

işitme eyleminin dinleme eylemine dönüşmesi, sesletim eyleminin okuma ya da konuşma eylemine dönüşmesi, yazılı sembol ve işaretlerin yazma eylemine dönüşmesi dile ait dil bilgisi kuralların doğru ve hatasız kullanılması ile mümkün olmaktadır. Dil bilgisi kurallarının bilinmesi, dört temel dil becerisinin gelişmesi bakımından oldukça önem arz etmektedir.

3. DİL EĞİTİMİ VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Ana dili olarak Türkçenin öğretimi kapsamında dört temel dil becerisine yönelik yapılan dil öğretimi, oldukça önem arz etmektedir. Bu becerilerin gelişimi ve birey nezdinde sorunsuz bir iletişimin sağlanması amacıyla dil bilgisi kurallarının öğretimi gerekmektedir. Bireyin yaşadığı sosyal çevrede dile dönük anlamların ve kuralların bilinmesi sosyal yaşantıyı kolaylaştırmakta ve o toplum içindeki sosyal bağlarının sağlam bir ilişkiye dönüşmesine meydan vermektedir.

3.1. AMAÇ, YÖNTEM VE ÇALIŞMA ALANLARI BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ VE DİL BİLİMİ

Dil kurallarını kapsayan “dil bilgisi” terimi ile alanyazında “dil bilgisi” terimi ile çok karıştırılan “dil bilimi” terimini ele almak ve bu iki terimin birbiri ile olan ilişkisini ortaya koymakta yarar olacaktır.

“Dil bilgisi”, *Güncel Türkçe Sözlük*'te “bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer” (TDK, 2019) olarak tanımlanır. En basit hâli ile *Güncel Türkçe Sözlük*'te ele alınan bu tanım, dilin sistemini ve işleyişini gözler önüne seren bir çalışma alanı olarak “dil bilgisi” kavramına yaklaşmaktadır. Bununla beraber “dil bilgisi” teriminin iyi anlaşılması amacı ile alanyazındaki tanımlara bakmakta yarar olacaktır. “Dil bilgisi” terimini;

Güneş, “...günümüzde bir dilin; ses, biçim, cümle ve metin yapısını inceleyen; anlam ve görevlerini ortaya koyan geniş bir alan” (2013a: 73),

Ayten ve Güney (2012: 3), dilin işleyiş düzenini zihinsel becerileri kullanarak gözler önüne seren bir araç,

Yıldız (2008: 277), dilin biçimsel özellikleri ile anlamsal özelliklerine erişmede kullanılan bir araç,

Ergin (2012: 28), dilin tüm yönleri ile anatomisini ortaya çıkaran çalışma alanı, kurallar bütünü,

Kerimoğlu (2017: 2), felsefe bilimi ile ilişkili olarak tarihteki yerini var edip daha sonra Antik Yunanistan'ın dilindeki “gramma” sözcüğünden türeyerek gramer kavramına dönüşen, yazı dilinin esaslarını ortaya koyan ve bu esaslar çerçevesinde bir dil kullanımı sunan bir ölçü aracı,

Göğüş (1978: 337), dile ait kuralların bir bütünü olarak kabul edilen özgün bir dil bilimi dalı,

Aytaş ve Çeçen, “dil kurallar manzumesi” (2010: 78),

MEB TTKB TÖP (2006: 7), dil becerisini destekleyen kurallarının tamamı,

MEB TTKB TÖP (2009: 18) ise dilin biçimsel özellikleri ve dilin kaideleri ile ilgilenen ve dilden bağımsız ele alınamayan bir konu olarak tanımlamaktadır.

Yapılan tanımlar incelendiğinde “dil bilgisi”; herhangi bir dilin işleyişini gösteren özgün kuralların tamamını inceleyen ve bu kuralların araştırılmasında ve öğretilmesinde sorumlu olan çalışma alanı olarak tanımlanmak mümkündür. Ayrıca bu çalışma alanının oluşumunda dili oluşturan alt unsurların da etkisi bulunmaktadır.

Dil bilgisi çerçevesinde dile dair kuralların tespiti, açıklanması ve öğretilmesi bir disiplin içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu noktada bu kurallara yönelik tüm bilgilerin açıkça ortaya koyulması gerekmektedir.

“Dil bilgisi” çalışma alanının modern dil eğitim/öğretim anlayışından ve dil bilimi çalışma alanından bağımsız incelenmesi mümkün değildir. Bu sebeple “dil bilgisi” kavramını tanımsal olarak ele alırken dil bilimi çalışma alanından ayrılan yönlerini ortaya çıkarmak bu çalışma alanının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

“Dil bilgisi” çalışma alanından daha kapsamlı bir çalışma alanı olan “dil bilimi” çalışma alanı, *Güncel Türkçe Sözlük*'te “dillerin yapısını, gelişmesi, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim, lisaniyat, lengüistik, filoloji.” (TDK, 2019) olarak tanımlanır.

Aksan (2009: 25), “dil bilimi” çalışma alanını; dilin tüm özelliklerini ele alan, dil işleyiş sistemini konu edinen, incelenen konuyu farklı bilim dalları ile ilişkilendirerek derinlemesine araştıran ve sonuca yönelik çalışma yapan geniş çerçeveli bir bilim dalı olarak tanımlar.

Aksan'ın tanımı ile ilişkili olarak Kerimoğlu (2017: 3) ise, “dil bilimi” çalışma alanını; Saussure'den itibaren dilin eş zamanlı anlayışla ele alınmasını tavsiye eden, dile özgü bir yapıdan ziyade evrensel bir araştırma ve teorileştirme anlayışı ile dilin özüne ve işleyişine ulaşmayı hedefleyen, önemli bir çalışma alanı olarak tanımlar.

“Dil bilimi” çalışma alanı, “dil bilgisi” çalışma alanından farklı olarak evrensel bir dil olgusunu konu edinmektedir. Dilin; sistemi, tarihi, çalışma şekli, kuralların oluşma yönü gibi araştırma alanlarının olması ve bir dile özgü çalışma yapmaması sebebi ile evrensel bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Dil bilgisi ve dil bilimi çalışma alanları iç içe geçmiş çalışma alanlarıdır. İkisi de dilin işleyiş sistemine ve dile dair kurallara yönelik çalışma yapmaktadır.

Amaç, yöntem ve çalışma alanları bakımından “dil bilgisi” ve “dil bilimi” çalışma alanları farklılık göstermektedir.

“Dil bilgisi”;

bir dile ait kurallar ile sınırlı kalan, tarihsel bir anlayışla dile yönelik çalışma yapan, dile ait kuralların sebebini ve neticesini ortaya koymaya yönelik bilimsel çalışmalar yürüten, dile ait kuralları öğretmeye yönelik çalışmalar yapan, çalışma alanı kapsam olarak dil bilimi çalışma alanının altında yer alan ve toplumdan topluma farklılaşabilen bir çalışma alanı olarak görülmektedir.

“Dil bilimi” ise;

evrensel bir anlayışla tüm dillere yönelik çalışmalar yürüten, eş zamanlı bir anlayışı benimseyen, kuralların sebebi ve neticesinden ziyade dilin temeline inme ve keşfetmeye dönük çalışmalar yürüten, dile yönelik hipotezler geliştirerek sorgulamaya ve keşfetmeye yönlendiren, dilin kökeni ve geçmişi hakkında teoriler geliştiren, yerel ve kültürel unsurları dikkate almayan, yapılan akademik çalışmalar sonucunda ulaşılan sonuçları dil bilgisi çerçevesinde bir dile uyarlayarak kurallaştıran bir çalışma alanı olarak görülmektedir.

Bu sebeple “dil bilimi” çalışmaları, “dil bilgisi” kurallarının oluşmasında, anlaşılmasında ve dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri içerisinde doğru kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

3.2. AMAÇLAR BAKIMINDAN DİL EĞİTİMİ VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Dil bilgisi öğretimi; zihinsel becerilerin gelişmesinde, dil öğreniminin yanı sıra diğer disiplinlerde başarı sağlanmasında, kişisel tutum, inanç, yargı ve değerlerinin oluşmasında ve iletişim becerilerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle çocuğun kendisini ifade edebilmesi ve karşısındakini doğru anlayabilmesi için ortak kurallar çerçevesinde bir iletişim yapılması gerekmektedir. Bu ortak kurallardan kasıt dil bilgisi kurallarıdır. Dil bilgisi kurallarının doğru bir şekilde öğretimi bu noktada çocuğun sosyal ve akademik hayatında başarıya ulaşmasında bir merdiven görevi görmektedir.

Özbay (2014a: 139), bireyin dört temel dil becerisinin gelişiminde ve bireye dile yönelik davranışların kazandırılmasında önem arz eden dil bilgisi öğretimini amaçtan ziyade bir araç olarak tanımlar. Ayrıca dil bilgisi öğretiminin araç olarak tanımlanması bu çalışma alanının dil öğretiminde belirtilen amaçlara hizmet etmek için var olduğunu göstermektedir. Ayrıca Aytan ve Güney (2012: 3-5) ise çocuğun dilsel becerilerinin düzgün olmasında, öz güven noktasında çocuğun kendisini tatminkâr hissetmesinde, sosyopsikolojik açıdan gerçekleşecek bir karakter gelişiminde ve çocukta millî şuurun oluşmasında dil bilgisi öğretiminin yadsınamaz bir önemi olduğunu vurgulamaktadır. Anlaşılacağı üzere dil bilgisi öğretiminin, dil becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra bireyin özgüven duygusunun tesis edilmesinde ve milli bilincin oluşmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bunun yanında 1962 yılında yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da dil bilgisi öğretiminin çocukta özverinin gelişmesine yardımcı olduğunu Balcı ve Temizyürek (2013: 256) dile getirmektedir.

Dil bilgisi öğretimi çerçevesinde;

Bireyin dil gelişiminin belirli bir zaman içerisinde gerçekleşmesi,

Dildeki edebî eserler vasıtasıyla söz varlığının geliştirilmesi ve bu çerçevede sorunsuz bir iletişimle karakter gelişimine katkı sağlanması,

Öğrencilere yabancı dil veya ikinci dil öğreniminde gerekli altyapının ve hazırbulunuşluğun sağlanması,

Dilin gücünü ve derinliklerini göstererek öğrencilerde millî dil kullanma bilincinin oluşturulması ve bu bilincin geleceğe taşınması,

Farklı dillerden olumsuz etkilenmenin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Aytaş ve Çeçen, 2010: 84; Altas, 2009: 40; Özbay, 2014b: 139-141).

Bu amaçlara bakıldığında dil öğretiminin sağlam temeller üzerine kurulu olmasında dil bilgisinin yeri yadsınmamaktadır. Bununla beraber dil bilgisi öğretimi, kültürel ilişkilerin kurulmasına, karakter gelişiminin olumlu seyretmesine ve millî şuurun oluşmasına katkı sağlamaktadır.

3.3. TEMEL İLKELER BAKIMINDAN DİL VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Dil bilgisi öğretimi belli esaslara bağlı gerçekleşmektedir. Bu esaslar belirlenirken dil ve dil bilgisi öğretiminin özünü yansıtan ve işlevsel hale getiren temel ilkeler dikkate alınmaktadır. Dikkate alınan bu temel ilkeler, dil bilgisi öğretiminin en verimli ve faydalı hale getirilmesine meydan vermektedir.

Dil bilgisi öğretimindeki temel ilkelere bakıldığında; örneklerden hareketle kurala ulaşma yolunu benimseyen tümevarım yönteminin benimsendiği, öğretilmesi istenen kuralların tümevarım yöntemi çerçevesinde konu bağlamında örneklendirildiği, öğrenilen dil kurallarının gündelik hayattaki iletişimde önemli bir yeri olduğu, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, yakından uzağa ilkesinin dil bilgisi öğretiminde gözetilmesi gerektiği, öğretilmesi plânlanan dil bilgisi konusunun önceki öğrenmelerin üzerine konularak ilerlemenin kaydedilmesi gerektiği, öğretilecek konuların örneklerle somutlaştırılması ve verilecek örneklerin yakın çevreden başlanarak verilmesi gerektiği; yaş düzeyi, hazırbulunuşluk, akademik ön bilgilerin önem arz ettiği; dil bilgisi kurallarının oluşma biçimi, cümle içerisinde bulunma şekilleri, temsil ettikleri anlamlandırmalar vb. unsurlardan ötürü akademik çalışmalar ve dil bilimi çalışma alanı çerçevesinde araştırmaların yürütülmesi gerektiği, yapılacak araştırmaların yoğun bir bilgi birikimi gerektirdiğinden ortaya koyulan kuralların çocukların seviyesine uygun olacak şekilde düzenlenmesi gerektiği, kuralların öğretiminde bol örneklerden faydalanılması ve seçilen örneklerin çalakalem seçilmeyip yetkin yazarların kıymet görmüş eserlerinden özenle seçilmesi, dört temel dil becerisinden bağımsız bir öğretimin plânlanmaması ve bağlamdan hareketle bir öğretim anlayışının benimsenmesi, farklı yöntem ve teknikler ile dil bilgisi öğretiminin zenginleştirilmesi, ve öğretimin tümevarım yöntemine uygun olarak sezdirme tekniği ile yapılması gerektiği, yapılacak olan dil bilgisi öğretimi sadece şekil öğretimi veya sadece içerik öğretimine yönelik olmayıp karma bir öğretimin oluşturulması, dil bilgisi

öğretimi yapılırken öğrenciye dil bilinci ve sevgisi aşılması, ikilemde bırakılan tartışmalı konuların ortak kabul görür bir görüş çerçevesinde ele alınarak dil bilgisi öğretimine yansıtılması ve bu kapsamda verilecek olan söz varlığının konuya ve hedef kitlenin ön bilgilerine uygun olarak seçilmesi, güncel Türkçe öğretim programının esaslarından bağımsız olmaması ve dil bilgisi kurallarının öğretiminde cümle içerisinde ele alınması, dil bilgisi kurallarının ve sorunlarının bir defter içerisine öğrencilerce yazılması, modern dil bilgisi öğretimi anlayışı çerçevesinde dil bilgisi öğretimine yönelik temel ilkeler olarak göz önüne çıkmaktadır (Altas, 2009: 42; Calp, 2007: 305; Göğüş, 1978: 348; Onan, 2014: 78; Özbay, 2014b: 154; MEB ÖYGM, 2019a: 138).

Bu ilkeler incelendiğinde dil bilgisi öğretiminin temel ilkelerinin modern eğitim anlayışı olan yapılandırıcı yaklaşım çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Bu noktada dil bilgisi öğretiminin yapılmasında öğrenci merkezli bir öğretimin benimsenmesi ve kuraldan ziyade örnek ve etkinliklerden hareketle bir öğretim faaliyetinin yürütülmesi öğrenci nezdinde kalıcılığı artırması bakımından oldukça faydalı görülmektedir.

3.4. DİL EĞİTİMİ/ÖĞRETİMİ YAKLAŞIMLARI BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

3.4.1. Davranışçı Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi

Bu yaklaşım, uyarıcı-tepki ilişkisi içerisinde bir dil bilgisi öğretimi anlayışını benimsemektedir. Yaklaşımın temel kuralları arasında salt kural öğretme eğilimi bulunmaktadır. Öğretilen dil bilgisi kuralı, yalnızca kuralın verilmesi ve öğretilmesi ile sınırlı kalmaktadır. Örneklendirme ve uygulama noktasında bir eylemde bulunmamaktadır. Ayrıca bu yaklaşım dil bilgisi kuralların öğretiminden öteye geçemediğinden dilsel ve zihinsel yetilerin gelişimine çok az katkıda bulunmaktadır (Güneş, 2013a: 79-84; Dolunay, 2014: 105-109; Onan, 2014: 72-75).

Davranışçı yaklaşım bağlamında dil bilgisi öğretimine yaklaşıldığında bu yaklaşımın öğrencide istenilen davranış kazandırma amacı güttüğü görülmektedir. Bu noktada hedeflenen davranış, öğrenci nezdinde alışkanlığa dönüşene kadar sürece devam edilmektedir. Olumlu davranışın pekiştirilmesi bu yaklaşımın vurgulanan özelliklerindedir. Bu yaklaşıma dil bilgisi öğretimi açısından bakıldığında yaklaşımın öğretilen dil bilgisi kuralına yönelik yapılan uygulamaları pekiştirdiği görülmektedir.

3.4.2. Bilişsel Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi

Bilişsel yaklaşım, dil öğreniminin genetik bir özelliklikle gerçekleştiğini ve dil öğretiminin bu görüş çerçevesinde belirlenecek ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiğini savunmaktadır. Bu özelliği sebebi ile bu yaklaşım, dil kurallarının öğretiminde bireyde doğuştan gelen bir yeti bulunmuyorsa veya bu yeti gerekli özelliklere sahip değilse dil edinim/öğrenim sürecinin zorlaşacağını ifade eder.

Bu yaklaşımda “dil; öğrenilmez, edinilir.” anlayışı hâkimdir. Bu anlayış, dil aygıtının doğuştan getirilen bir özellik olduğunu vurgulayarak dil bilgisi kurallarının öğrenilmesinde genetik donanımı dikkate almaktadır (Güneş, 2013a: 79-84).

Dil edinim/öğrenim sistemi bireyden bireye farklılık arz etmektedir. Bu sebeple bireyin öz yetisi ile evrensel bir dil bilgisi yapısına sahip olması gerekmektedir. Dil aygıtının genetik bir donanım olarak kabul edildiği ve doğuştan getirildiği görüşü, dil edinim/öğrenim sürecini farklılaştırmakta ve bundan dolayı evrensel bir dil bilgisi anlayışı kapsamında bireysel bir dil bilgisi öğretiminin planlanması gerektiği yaklaşım çerçevesinde vurgulanmaktadır (Güneş, 2013a: 79-84; Dolunay, 2014: 105-109; Onan, 2014: 72-75).

3.4.3. Yapılandırmacı Yaklaşım ve Dil Bilgisi Öğretimi

Bu yaklaşım çerçevesinde dil bilgisi bir amaç değil, araç olarak algılanmaktadır. Bu sebeple dil bilgisi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamakta ve dört temel dil becerisi altında yer almaktadır. Ayrıca bu yaklaşım, bilgiyi anlamlandırması ve dil kullanımına dil bilgisi kuralları çerçevesinde yansıtması bakımından davranışçı dil bilgisi öğretim yaklaşımından ayrılmaktadır (Güneş, 2013a: 79-84; Dolunay, 2014: 105-109; Onan, 2014: 72-75).

Modern dil öğretiminin benimsediği bu yaklaşımda dil bilgisi öğretimi, bireyin çabalarına bağlı gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde dil bilgisi öğretimi, çocuğun gelişim düzeyi ve çocuğun çevresi ile girdiği etkileşim çerçevesinde şekillenir. Ayrıca dil bilgisi öğretiminde dört temel dil becerisi dikkate alınarak dil bilgisi kurallarının öğretilmesi hedeflenir. Alanında uzman kişiler tarafından öğrencilerin ihtiyaç duyduğu konular dikkate alınarak yapılan dil bilgisi öğretiminin daha yararlı olacağı görüşü bu yaklaşımda bulunmaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilen dil bilgisi öğretiminde tümevarım metodu ve sezdirme tekniği kullanılmaktadır. Bu yaklaşım dil bilgisi öğretiminin nihai amacını dört temel dil becerisi çerçevesinde

çocuğun iletişim yetisini kazandırmak olarak göstermektedir (Güneş, 2013a: 79-84; Dolunay, 2014: 105-109; Onan, 2014: 72-75).

Yukarıda ifade edilen yaklaşımlara ilâveten Güneş (2013a: 79-84); davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımların yanı sıra geleneksel yaklaşımlar (dil bilgisi yaklaşımı ve kelime yaklaşımı) ve bilişsel yaklaşımlar (iletişimsel yaklaşım ve kavramsal-işlevsel yaklaşım) adı altında dil bilgisi öğretim yaklaşımlarını detaylandırarak yeniden ele almaktadır.

Dil bilgisi öğretiminde kullanılan en eski yaklaşım geleneksel yaklaşımdır (Güneş, 2013a: 79). Geleneksel yaklaşım bağlamındaki dil bilgisi yaklaşımında, dilin, belli esaslara göre oluştuğu ve bu esaslara hâkim olan kişinin dile de hâkim olacağı görüşü bulunmaktadır. Bu sebeple geleneksel yaklaşıma bağlı dil bilgisi öğretiminde öncelikle kuralların öğretimi gerekmektedir. Öğretim sürecinde temel olarak sözcük ve cümle öğretimi dikkate alınır. Ayrıca akademik seviye olarak da ifade edebileceğimiz şekilde ileri düzeyde bir dil bilgisi öğretimi bu kapsamda benimsenmektedir. Geleneksel yaklaşımda hedef kitle göz ardı edilmektedir. Bu sebeple hazırlanan materyallerde ayrı bir alan olarak dil bilgisi ele alınmaktadır. Bununla beraber bir diğer yaklaşım olan kelime yaklaşımı, dil bilgisi yaklaşımı ve onun bir uzantısı olan dil bilgisi çeviri yöntemini eleştirmektedir. Dil bilgisi öğretiminde kuralların öğretiminden ziyade kelime öğretiminin benimsenmesi gerektiğini kelime yaklaşımı vurgulamaktadır. Öğretilmesi plânlanan kelimelerin hedef kitleye uygun olacak şekilde yakından uzağa ilkesi çerçevesinde belirlenmesi gerekmektedir. Bununla beraber bağlamdan hareketle mekân ve zaman kavramları ile özdeşleştirilerek somuttan soyuta olacak şekilde kelime öğretiminin olması gerektiği görüşü de kelime yaklaşımında bulunmaktadır (Güneş, 2013a: 79-84).

Bilişsel Yaklaşım içerisinde yer alan iletişimsel yaklaşım, dilin, kurallarından ziyade kullanımının öğretilmesini benimsemektedir. Dil, iletişime hizmet eden işlevsel bir araçtır. Bu sebeple bu yaklaşım dili, işlevsel ve yapısal olarak ele almakta ve dil bilgisi öğretiminde bunu vurgulamaktadır. Ayrıca bu yaklaşım ihtiyaca göre dört temel dil becerisinin geliştirilmesi üzerinde durmaktadır. Bunun sağlayıcılarından biri olarak da dil bilgisi öğretimini kabul etmektedir. Bu yaklaşım, dilin nerede, ne şekilde, ne zaman kullanılabileceğini ve bu bilgilerin en az dil bilgisi kuralları kadar önem arz ettiğini belirtmektedir. İletişimsel yaklaşım mekân ve zaman noktasında kelime yaklaşımı ile benzer bir öğretim benimser. Ancak öğretilen kelimeler ve söz kalıpları

noktasında sürekli tekrara düşmesi, kelimeleri somutlaştıramaması ve farklı öğretim ortamları üzerinden materyal geliştirememesi sebebi ile eleştirilmektedir. Bilişsel yaklaşım içerisindeki bir diğer yaklaşım olan kavramsal-işlevsel yaklaşım ise, dil bilgisi öğretiminde kural ve bağlamdan ziyade anlam üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu yaklaşım, öğretim sürecinde içerik, sözcükler, yöntem ve teknikler, ilkeler ve modeller üzerinde çalışma yürütür. Ayrıca bu yaklaşım öğrenci merkezli bir dil öğretimi benimsemektedir. Teknik olarak analiz ve sentez yaklaşımında dikkate alınmaktadır. Bu yaklaşım eski yaklaşımların birleştirilmiş şekli olarak da görülmektedir (Güneş, 2013a: 79-84).

3.5. YÖNTEM VE TEKNİKLER BAKIMINDAN DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Dil bilgisi öğretiminin verimli yapılabilmesi amacı ile farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler, modern dil bilgisi öğretim anlayışı çerçevesinde oldukça önemli bir yer edinmektedir.

Dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler şu şekildedir:

Dil bilgisi çeviri yöntemi, doğrudan öğretim yöntemi, aktif yöntem, işitsel-sözel yöntem, geleneksel yöntem, sezdirme yöntemi, anlatma yöntemi, soru ve cevap yöntemi, çözümlenme ve birleştirme yöntemi, gözlem yöntemi, dramatizasyon yöntemi, yazdırma yöntemi, tartışma yöntemi, gösteri yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi, örnek olay yöntemi ve yazma yöntemi (Dolunay, 2014: 111-124; Puren, 2004 ve Rodriguez Seara, 2004'ten akt. Güneş, 2013a: 86-88; Yıldız, 2008: 292). Bu yöntemler hakkında bilgi vermek, modern dil bilgisi öğretiminin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Dil bilgisi çeviri yöntemi; yabancı dildeki metinleri ve dinletileri/izletileri çeviri yolu ile öğretmekte kullanılmaktadır. Tümdengelim tekniğini benimseyen bu yöntemde, kurallardan örneklere doğru bir öğretim şekli benimsenmektedir. Ayrıca öğretim süresince verilen cümleler, öğretilecek konunun muhteviyatına uygun olacak şekilde hazırlanmış söz kalıplarından oluşmaktadır. Ezber, taklit ve tekrar bu yöntemde kullanılmaktadır. Bu yöntemin salt kural öğretimine dönük bir yol izlemesi, kalıp cümlelerden ötüye geçememesi, dil ve zihinsel becerileri göz ardı etmesi bakımından eleştirilmektedir. Geleneksel dil bilgisi öğretim anlayışına bağlı olarak hazırlanmış tarihî dil bilgisi öğretimi kitaplarında bu yöntem kullanılmaktadır. Bunun sebebi olarak bu kitaplar hazırlanırken tek bir hedef kitle gözetilmesi ve hızlı bir öğretim sürecinin benimsenmesi anlaşılmaktadır (Dolunay, 2014: 111-124).

Doğrudan öğretim yöntemi çerçevesinde dil bilgisi öğretimi ayrı bir alan olarak ele alınmamakta ve okuma ile yazma becerisi içerisinde öğretilmektedir. Bu yöntemde örneklerden hareketle kurala ulaşma yolu çerçevesinde bir öğretim benimsenmektedir. Bu noktada tümevarım tekniği yöntemde hâkimdir. Ayrıca bu yöntemde, “dil bilgisi, amaç değil, araçtır” (Dolunay, 2014: 111-124) anlayışı bulunmaktadır.

Aktif yöntem, dil bilgisi çeviri yöntemi ile *doğrudan öğretim yönteminin* sentezi ile oluşmuş bir yöntemdir. Bu yöntem, dil öğretiminde bireyin aktif çabasını vurgulanmakta ve *görsel-işitsel yöntemin* temelini oluşturmaktadır (Yıldız, 2008: 292).

İşitsel-Sözel yöntem, Amerikan askerlerinin yurt dışındaki görevlerinde kendi ana dillerinin dışında yabancı bir dili en kısa sürede öğrenmeleri hedefi ile oluşturulmuş bir yöntemdir. *Davranışçı dil öğretim yaklaşımı* ile *yapısalcı dil biliminin* sentezi olarak ortaya koyulmuştur. Dili, insanın eylemleri olarak nitelendiren bu yöntem, *davranışçı yaklaşımda* bulunan uyarıcı-tepki ilişkisi ve pekiştirme esası ile ilişkilidir. Bu kapsamda dil yapıları ezberlettirilmekte ve ezberlettirilen bu yapılar üzerinden dil öğretiminin gerçekleştirilmesi plânlanmaktadır. Ayrıca dil bilgisi konuları bu yöntem kapsamında basitten zora ilkesi çerçevesinde aşamalı bir şekilde verilmektedir (Dolunay, 2014: 111-124).

Geleneksel yöntemde salt kural öğretimi bulunmaktadır. Öğretilmesi plânlanan kurallar, direkt öğrencilere verilmekte ve örneklendirmelerle desteklenmektedir. Böylece tümdengelim tekniği bu yöntemde uygulanmaktadır. Dil bilgisi konuları soyut konulardır. Bu yöntemde somutlaştırmadan soyut şekli ile dil bilgisi öğretimi yapmaktadır. Keşfetme, sezdirme, tümevarım gibi teknikler yöntem içerisinde yer almamaktadır (Yıldız, 2008: 292).

Sezdirme yöntemi, modern dil bilgisi öğretiminde esas alınan yöntemlerin başında gelmektedir. Örnekten kurala giden bir öğretim şekli ile kural ezberletmekten ziyade dil ve zihinsel becerilerin geliştirilmesine destek vermektedir. Yöntem kapsamında öğretilmesi plânlanan konu ile ilgili örnekler veya durumlar üzerinden kurallar ilk etapta öğrenciye hissettirilmeye çalışılır. Öğrencinin kendi çabası ile kurala ulaşması hedeflenir. Tümevarım tekniği ile ilişkili olarak dil bilgisi öğretim sürecine destek verilir. Ayrıca öğrenci nezdinde kanıtlama, sorgulama, düşünme, eleştirme, analiz, sentez ve değerlendirme becerilerine katkı sağlanır. Dil bilgisi öğretimini belirli bir süreç içerisinde ele alarak gerçekleştirmeye meydan vermektedir. *Geleneksel*

yöntemin aksine keşfetme bu yöntemin bel kemiğini oluşturmaktadır. Keşfetme çerçevesinde sınıflama, gruplandırma ve karşılaştırma yaparak zihinde yapılandırmaya destek vermektedir. Sezdirme süreci sırasıyla; örnek cümlelerin incelenmesi, örnek cümleleri değiştirme ve varsayım oluşturma, varsayımı doğrulama, varsayımın kanıtlanması sonrası ortaya koyulan esasın belirlenmesi, alıştırma yapılması ve uygulamaya koyulması şekli ile gerçekleşmektedir (Dolunay, 2014: 111-124).

Anlatma yöntemi kapsamında bilgiler öğrenciye sezdirilmeden doğrudan verilir. Öğretmen merkezli bir yöntemdir. Kalabalık gruplara ders anlatılması, öğrencilere içerik hakkında bilgi verilmesi, konunun düzenli bir biçimde ele alınması ve zaman açısından ekonomik olması gibi unsurlar, yöntemin sağladığı avantajlar olarak gösterilmektedir. Ancak konunun bir noktadan sonra sıkıcı bir şekle bürünmesi, öğrenci merkezli olmaması, tündengelim tekniğini benimsemesi, soru-cevap tekniğinin uygulanmasını engellemesi, dinleyicileri pasif kılması ve bilişsel öğrenmeye uygun bir yapıda olmaması bu yöntemin olumsuzlukları olarak gösterilmektedir (Yıldız, 2008: 292).

Soru ve Cevap yöntemi kapsamında öğretilen konunun soru ve verilen cevap şeklinde desteklenmesi esastır. Ön bilgileri harekete geçirme, düşünme, sorgulama, araştırma, eleştirme ve yaratıcı düşünme sergileme noktasında bu yöntem fayda sağlamaktadır. Bununla beraber anlık dönütlere meydan vermesi bilginin kalıcılığının kontrol edilmesine ve öğrenmeyi geri beslenmeye yardımcı olmaktadır. Ancak bu yöntem, öğretimde fazla zamana ihtiyaç duyması, yanlış cevapların geri dönütlerle düzeltilmesinden dolayı zaman noktasında ekonomik olamaması ve yanlış verilen cevapların öğrencide güven duygusunu zedeleme riski sebebiyle eleştirilmektedir (Dolunay, 2014: 111-124).

Çözümleme (analiz) ve birleştirme (sentez) yönteminde konunun içeriğine göre iki farklı yol izlenir.

Çözümleme (analiz) aşamasında konu, alt kısımlarına ayrıştırılır. Böylece konu daha iyi anlaşılır ve daha iyi değerlendirilir (Dolunay, 2014: 111-124).

Birleştirme (sentez) aşamasında ise mevcut parçalardan hareketle bu parçaların birleştirilmesi ve ortaya genel bir kural koyulması esastır (Dolunay, 2014: 111-124).

Çözümleme ve birleştirme yöntemi, tümevarım ve tümdengelim yöntemi ile eş değer anlam taşımaktadır. *Çözümleme, tümdengelim; birleştirme, tümevarım* ile eş değer taşımaktadır (Dolunay, 2014: 111-124).

Gözlem yöntemi; bir nesnenin, durumun veya olayın birkaç ya da tüm yönüyle incelenip durumunun ortaya çıkarılmasına dayanır. Gözlem, bilinçli bir şekilde belirli bir plân çerçevesinde dikkatlice yapılmaktadır. Gözlemin en önemli özelliği bilgiye doğrudan ulaşmaya meydan vermesidir. Gözlemin dil bilgisi öğretimindeki yerine bakıldığında dil bilgisi öğretiminde verilen örnekler ve kullanılan dil yapıları gözlemlenerek ortaya bir sonuç koyulabilmektedir. Gözlem yönteminin dil bilgisi öğretiminde kullanılması özellikle sezdirme tekniği ve yapılandırıcı yaklaşımı benimsemiş modern bir dil bilgisi öğretiminde oldukça fayda sağlamaktadır. Dil ve dili oluşturan unsurların birleşmeleri ve ayrışmaları sonucu ne gibi değişiklikler olduğu ve bu değişikliklerin ne gibi anlamlar ifade ettiği gözlem yolu ile ortaya çıkabilmektedir (Puren, 2004 ve Rodriguez Seara, 2004'ten akt. Güneş, 2013a: 86-88).

Dramatizasyon yöntemi, öğrencilerin belirli bir konu hakkında canlandırma yapımları esasına dayanan bir yöntemdir. Yapılacak olan canlandırma doğal olarak gerçekleşerek herhangi bir metne bağlı değildir. Bu yöntem kuralın oyun yolu ile sezdirilmesini ve öğretilmesini hedeflemektedir. Bu yöntemle öğrencilerin taklit yetisini geliştirilerek yaratıcı düşüncelerine katkı sağlamaktadır. Bu yöntem, rol yapma tekniği ile benzerlik göstermektedir. Rol yapma tekniğinde belirli bir yazılı metne bağlı kalma vardır. Bundan dolayı yaratıcılık, rol yapma tekniğinde dramatizasyon yöntemine göre daha kısıtlı gerçekleşmektedir. Rol yapma ve dramatizasyon yöntemleri öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu yöntem, kalabalık sınıflara uygulanmasının zor olması, zaman noktasında ekonomik olmaması, yeteneğe dayalı bir teknik olması ve amaca dönük gerçekleşmediği takdirde öğrenmenin kalıcı olmaması sebebiyle eleştirilmektedir. Bu yöntem dil bilgisi öğretimi açısından baktığımızda yöntemin özellikle ses ya da ek farklılıklarından kaynaklanan anlam değişikliklerinin ele alındığı dil bilgisi konularında –örneğin; fiilde çatı ya da ismin hâl ekleri- sınıf ortamında canlandırmalar yapılarak öğrencinin ilgili dil bilgisi konusunu kavramasına ve kalıcılığın artmasına yardımcı olduğu görülmektedir (Puren, 2004 ve Rodriguez Seara, 2004'ten akt. Güneş, 2013a: 86-88).

Tartışma yöntemi, belirli bir konu hakkında farklı görüşlerin karşılıklı saygı ve bilimsellik çerçevesinde yaptıkları görüş alışverişidir. Bu yöntem, dil bilgisi

öğretiminde öğretilmesi plânlanan kuralların karşılıklı tartışılıp sonuca varılması amacı ile kullanılmaktadır. Bu yöntem, öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimi artırmakta, öğrencilere güven duygusu aşılarda ve topluluk önünde konuşma kabiliyeti kazandırmaktadır. Ayrıca bu yöntem, ön bilgilerin harekete geçirilmesinde, bireyi araştırmaya sevk etmesinde ve bilgileri organize etmesi açısından oldukça fayda sağlamaktadır. Münazara, forum, panel, büyük grup tartışması gibi alt tartışma türleri bulunmaktadır. Tartışma yöntemine dil bilgisi öğretimi açısından bakıldığında bu yöntemin ikilem yaratan dil bilgisi konularının tartışılmasında ve bilgi kaynaklı görüş alışverişinde faydalı olduğu görülmektedir. Bu da bu yöntemin öğretim sürecine doğrudan bir katkı yerine dolaylı bir katkı sağlayacağına işaret etmektedir (Puren, 2004 ve Rodriguez Seara, 2004'ten akt. Güneş, 2013a: 86-88).

Gösteri yöntemi, öğretilmesi gereken davranış veya bilginin, psikomotor bir beceri gerektirmesi durumunda öğretmen tarafından sınıf ortamında gerçekleştirilmesini esas alır. Bu yöntem, *gösterip yaptırma yöntemi* ile karıştırılmaktadır. *Gösteri yönteminde* sadece davranışın veya bilginin sergilenmesi esasken, *gösterip yaptırma yönteminde* ise öğrencinin aynı davranışı sergilemesi istenmektedir. Her iki yöntemde öğretmen ve öğrencinin etkileşimi ile gerçekleşmektedir. Dil bilgisi öğretimi çerçevesinde konuşma ve yazma becerilerine dönük faaliyetlerde bu yöntemler kullanılmaktadır. Öğrenciye öğretilen dil bilgisi kuralı uygulama noktasında gösterilir ve öğrenciden aynı uygulamayı yapması beklenir. *Gösteri* ve buna bağlı olarak devamında süregelen *gösterip yaptırma yöntemi*, öğretilen dil bilgisi kuralının doğru ve etkili kullanılmasında önem taşımaktadır (Yıldız, 2008: 292).

Örnek Olay yöntemi, hayatta yaşanmış ya da yaşanması muhtemel bir olayın sınıf ortamına getirilerek öğrencilerle beraber ele alınmasıdır. Bu yöntem, yaratıcı ve eleştirel düşünmenin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Dil bilgisi öğretimi çerçevesinde sosyal hayatta yapılan dil bilgisi hataları sınıf ortamına getirilerek bu yöntemle ele alınmaktadır ve çözüm önerileri öğrencilerle beraber ortaya koyulmaktadır (Dolunay, 2014: 111-124).

Yazdırma yöntemi, öğrencilere dikte yolu ile yazı yazdırılması ve ortaya çıkan yazma ürününün dil bilgisi noktasında incelenmesi ve gerekli geri dönütlerin verilmesi esasına dayanmaktadır (Dolunay, 2014: 111-124)

3.6. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde benimsenen dil bilgisi öğretiminin amaç, ilke, yaklaşım, yöntem ve teknikler bakımından sağlıklı bir fayda sağlaması ve bütünlük göstermesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını, çağın gerektirdiklerini ve bilimsel değişimleri dikkate alan dil bilgisi öğretimi için bir öğretim programı gerekmektedir. Bu noktada dil bilgisi öğretimine meydan veren hâlihazırdaki öğretim programların incelenmesi fayda sağlamaktadır. İnceleme yapılmadan önce *program* kavramı ve bu kavramın alt başlıklarını tanımlamak önem arz etmektedir.

3.6.1. Eğitim ve Öğretim Programı

Program, *Güncel Türkçe Sözlük*'te “yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetişek.” (TDK, 2019) olarak tanımlanır.

“Yol haritası” kavramı ile de özdeşleştirilen *program* kavramı, eğitim-öğretim faaliyetleri çerçevesinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu çerçevede *eğitim programı*, *öğretim programı* ve *ders programı* kavramları meydana çıkmaktadır.

Eğitim programı kavramına yönelik olarak alanyazındaki tanımlara bakıldığında; bu kavramı Calp (2007: 3), kültürel unsurları dikkate alarak toplumsal bağları sağlamlaştıran, kültürel aktarıma meydan veren, hedef kitleye kazandırılması gereken davranışları belirten hedefler listesi olarak tanımlar. Bununla birlikte Varış (1978: 17), *eğitim programı* kavramını; eğitim hizmeti veren kuruluşların toplumun ve millî eğitimin amaçları çerçevesinde oluşturdukları tüm faaliyetlerin listesi olarak tanımlarken, Demirel ise, “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği.” (2017: 4) şeklinde tanımlamaktadır.

Öğretim programı kavramını 2019 TÖP (2019: 3), bireysel farklılıkları dikkate alan, toplumsal değerleri öğretmeyi amaçlayan, sade ve anlaşılır bir dille yazılan, farklı konu ve sınıf düzeyine göre sarmal bir yaklaşım benimseyen, hedeflenen kazanımlara ve onların açıklamalarını belirten program olarak tanımlar.

2019 TÖP'teki tanımının yanı sıra *öğretim programı* kavramını;

Özbay (2014a: 15), öğretici, konu, eğitim ortamı, yöntem, teknik, yaklaşım, ilke, fiziki imkânlar, materyaller ve ölçme ve değerlendirme gibi yardımcı unsurları bir arada bulunduran müfredat programı,

Variş (1978: 17), belirli bilgileri ve kazanımları ifade eden, hedef kitleye göre beceri ya da uygulama temelli bir eğitim programı belirten, amaçları ve bu amaçlara bağlı araçlarla birlikte planlı bir şekilde oluşturulmuş program,

Calp (2007: 3), programdaki hedeflenen kazanımların gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan eğitim personeli, muhteviyat, fiziki şartlar ve ders materyalleri gibi unsurların tümü;

Demirel (2017: 6), okulda veya sosyal hayatta bireye kazandırılması hedeflenen ders ile ilgili davranışların tümünü kapsayan yaşantı sistemi, olarak tanımlar.

Öğretim programı için yapılan tanımlarda ortak vurgulanan görüş, eğitim programının gerçekleşmesinde katkısı olan tüm unsurların açıkça belirtildiği program olmasıdır.

3.6.2. Öğretim Programlarının Amaçları

Öğretim programı, *eğitim programı* içerisinde yer alan, detaylandırılmış bir programdır. Bununla beraber *öğretim programı*, *eğitim programının* uygulama noktasını gözler önüne seren bir alt türü olarak meydana çıkmaktadır. Uygulama noktasında bilgiler sunan *öğretim programının* amaçlarına bakıldığında, okul öncesi eğitimden lise eğitiminin sonuna dek farklılaştığı görülmektedir. Ancak bu amaçlar her ne kadar farklılık arz etse de okul öncesi eğitimden lise eğitiminin sonuna dek sarmal bir yapı ile ilerlemektedir (Demirel, 2017: 6).

Öğretim programlarının öğretim kademelerindeki amaçlarına bakıldığında; okul öncesi eğitim kademesinde hazırbulunuşluk çerçevesinde bedensel, zihinsel ve duyuşsal gelişimin olumlu seyrine yardımcı olmak, ilkökul ve ortaokul eğitim kademesinde özyeterlik kapasitesini artırmak ve bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin aktif kullanımını sağlamak ve millî, manevi, kültürel, tarihi, ahlakî ve sosyal değerleri benimsetmek ve lise eğitim kademesinde ise öğrencilerin temel eğitim döneminde edindikleri becerileri onların hayatlarında aktif olarak kullanmalarını sağlamak ve öğrencilerin sosyokültürel ve sosyoekonomik gelişiminde rol almalarını sağlamak olduğu görülmektedir (MEB TTKB TÖP, 2019: 3). Bu çerçevede amaçlara bakıldığında kazandırılması gereken davranışların yanı sıra bazı yeterlikler belirtilmektedir. *Türkiye Yeterlikler Çerçevesi*'ne göre belirlenen bu yeterliklere bakıldığında programın öğrencide bulunmasını istediği yeterlikleri belirttiği anlaşılmaktadır. Bunlar; “ana dilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel

yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik ve kültürel farkındalık ve ifade” olarak belirtilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 5).

Öğretim programlarının ortak amaçlarının yanı sıra öğretilmesi planlanan derse/konuya göre farklılaşan amaçları da bulunmaktadır. Bu farklılaşan amaçlar sonucunda ilgili derse/konuya özgü bir öğretim programı oluşmaktadır. Bu noktada Türkçe dersine dönük hazırlanan öğretim programının amaçlarına ve içeriğine bakmakta yarar olacaktır. Böylece Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki dil bilgisi öğretimine dönük unsurlar daha iyi anlaşılacaktır.

3.6.3. Türkçe Dersi Öğretim Programları

Türkçe Dersi Öğretim Programları; bireylerde düşünme, yorumlama, anlamlandırma ve ifade etme yeteneklerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedefin gerçekleşmesi noktasında dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanının etkileşim içerisinde bulunması gerektiği programda vurgulanmaktadır. Bununla beraber *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (2006: 3) anlama becerileri gelişmiş, kişisel düşüncelerini ifade edebilen, sorgulama yeteneğine sahip, sosyal ilişkileri gelişmiş, araştırma ve sorgulama yeteneği sergileyebilen, estetik zevk sahibi olan ve ulusal değerleri bilen ve sahiplenen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Bunun yanı sıra Calp (2007: 8-9), *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* amacını; Türkçe dersi çerçevesinde öğrenciye kazandırılması planlanan davranışları düzenlemek ve kazandırmak, yapılacak öğretim faaliyetini plânlı hâle getirmek; öğretmenden, öğrenciden, sistemden, araç-gereçten, bilimsel dayanaklardan kaynaklı sorunları en aza indirmek ve kılavuzluk görevi yapmak olarak açıklamaktadır.

Bu amaçların yerine getirilmesi ve sağlıklı bir Türkçe öğretiminin yapılabilmesi için *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının*;

Türkçe Dersi Öğretim Programları, hedef kitleye görelilik ilkesi çerçevesinde sınıf kademelerine göre düzenlenmiştir. Her sınıf kademesinde dört temel dil becerisine dönük olarak kazanımlar belirtilmektedir. Bununla beraber dil bilgisi öğretimine dönük kazanımlar, *2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında* (5-8. Sınıf) dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri içerisinde uygulama temelli bir öğretim anlayışı ile yer almakta ve buna göre hedeflenen kazanımı davranışa dönüştürme eğiliminde

bulunmaktadır. Bu da Türkçe dersi kapsamında yapılan dil bilgisi öğretiminde yapılandırıcı yaklaşımın etkisini göstermektedir.

1922 yılından günümüze dek yayımlanmış *Türkçe Dersi Öğretim Programları*; dönemin şartları ve ihtiyaçları neticesinde farklılık göstermektedir. Sınıf kademesi, dört temel dil becerisi, dil bilgisi öğretimi, beklenen davranışlar vb. noktada farklı yapılara sahip olmaktadır.

İkinci bölümde 1922 yılından itibaren yayımlanmış ve yürürlüğe girmiş *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* ortaokul kademesi ve bu programların dil bilgisi öğretimine dönük unsurları incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1. 5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ÖĞRETİM PROGRAMLARI

5-8. Sınıfa yönelik günümüze değin hazırlanan ve yürürlüğe giren *Türkçe Dersi Öğretim Programları* şunlardır:

1338 (1922) İlk, Orta Tedrisat Mektepleri Müfredat Programı,

1340 (1924) İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı,

1929 Ortamektep Türkçe Programı,

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı,

1938 Ortaokul Türkçe Programı,

1949 Ortaokul Türkçe Programı,

1962 Ortaokul Türkçe Programı,

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı,

1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı,

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı,

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı,

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı,

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı,

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı.

Yukarıda belirtilen bu programların dil bilgisi öğretimine yönelik unsurlarını ele almadan önce bu programların içeriği ve tarihsel seyri hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır.

1922 tarihinde yayımlanan *1338 (1922) İlk, Orta Tedrisat Mektepleri Müfredat Programı*, Cumhuriyetin ilânından hemen önce yayımlanmıştır. Bu programın önemine bakıldığında Türkçe dersinin öğretimine dönük olarak hazırlanan programların ilk evresini oluşturduğu görülmektedir. Bununla beraber programın ortaokul kademesine

bakıldığında beşinci ve altıncı sınıf düzeyinde haftalık 6 saat Türkçe dersi bulunmakta iken; yedinci sınıf düzeyinde haftalık 3 saat Türkçe dersi bulunmaktadır. Beşinci ve altıncı sınıf düzeyinde haftalık birer saat yazma dersi ve beşer saat okumayla dil bilgisi eğitimi beraber verilmektedir. Yedinci senede ise haftalık iki saat serbest okuma ve bir saat yazma dersi bulunmaktadır (Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Umûr-ı Maarif Vekâleti, 1922: 2-4).

Cumhuriyetin ilânıyla beraber ortaokul kademesi, lise öğretiminin birinci kademesi olarak kabul görmüştür. Bu anlayıştan kaynaklı olarak *1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı* bu adlandırma ile yayımlanmıştır. Program çerçevesinde Türkçe dersi; ortaokul birinci sınıf düzeyinde haftalık 7 saat, ortaokul ikinci sınıf düzeyinde haftalık 5 saat ve ortaokul üçüncü sınıf düzeyinde ise haftalık 4 saat olarak plânlanmıştır. Programda, konular bütünlük ilkesi göz ardı edilerek verilmektedir. Türkçe dersi; ortaokul birinci ve ikinci sınıf düzeyinde “Kıraat, İnşad, Sarf ve Nahiv, İmlâ, Kitâbet” olarak; sekizinci sınıf düzeyinde ise “Edebî Kıraat ve Kitâbet” olarak bölümlendirilmiştir. Okuma becerisine dönük olarak “kıraat” dersleri verilmektedir. Ders kapsamında verilen metinlerde basitten zora ilkesi göz önünde bulundurulmaktadır. Son sınıfta “Edebî Kıraat” adı altında okuma becerisi önceki senelerin kazanımlarını kapsayacak şekilde bulunmaktadır. Bununla beraber metinlerin giderek zorlaşması öğrenci seviyesinin önemsendiğini göstermektedir. Okuma becerisinde benimsenen basitten zora ilkesi, konuşma becerisinde de “Kıraat” başlığı altında aynı şekilde yer almaktadır. Ancak günümüzde konuşma becerisine dönük olmayan bu kazanımlar, daha çok ezberleme ve ezberlediğini ifade etmeye dönük kısır bir beceri olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yazma becerisine dönük olarak “İmlâ ve Kitâbet” dersleri bulunmaktadır. Ortaokul birinci ve ikinci sınıf düzeyinde günümüzdeki serbest ve kontrollü yazma tekniklerine uygun bir yazma dersi işlendiği anlaşılmaktadır. Bunun öğrencinin kendini ifade edebilme yeteneğini geliştirmesine dönük olduğu açıktır. Sekizinci sınıfta ise güdümlü yazma tekniğine dönük olarak yazım-ımlâ kurallarına uygun yazma dersi işlenmektedir (Balcı ve Temizyürek, 2015: 10-13; Maarif Vekâleti, 1924).

1929 Ortamektep Türkçe Programı, daha önce yayımlanan iki programdan farklı olarak “genel amaçlar” altında bir bölüme sahiptir. Bu amaçlara bakıldığında kendini yazılı ve sözlü olarak ifade etme yeteneğinin geliştirilmesi, dinleme ve okuma yoluyla edinilen bilgilerin anlamlandırılması, düşünme ve yorumlama yeteneğinin geliştirilmesi

ve edebî zevkin geliştirilmesi çerçevesinde kaliteli eserlerin okutulması amaçlanmaktadır. İlâveten bu amaçlar, alt amaçlarla detaylandırılarak net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Bu da programın net bir şekilde öğreticiye ve öğreniciye yön gösterdiğini ifade etmektedir. Ayrıca “Umumî Mülâhazalar” başlığı adı altında programda öğrencilere tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu tavsiyeler incelendiğinde programın, bilgi öğretmekten ziyade bilgiyi kullandırma amacı güttüğü anlaşılmaktadır. Program içerisinde dersler sınıf düzeyi olarak düzenlenmemiştir. Dersler, başlıklar altında düzenlenmekte ve kazanımlar gruplandırılarak gözler önüne serilmektedir. Programda ilk olarak “Gramer Dersleri” adı altında ortaokul birinci sınıf düzeyinde haftada 2 ders zamirler, sıfatlar, noktalama işaretleri, isimler ve sözcük bilgisi konusu işlenmektedir. Ortaokul ikinci sınıf düzeyinde ise fiiller ve cümleler konusu işlenmektedir. Ancak burada bir husus önem arz etmektedir: Dil bilgisi dersi son sınıf düzeyinde verilmemektedir. Bununla beraber dil bilgisi konuları Arapça dil bilgisinden kaynaklı olarak cinsiyet çekimlerini de içerisinde barındırmaktadır. Bununla beraber “Tahrir Dersleri” adı altında verilen yazma dersi kısaca aktif söz varlığını kullanarak bireyin kendisini yazılı olarak ifade etmesini amaçlar. Bu dersler ortaokul birinci sınıf düzeyinde haftalık 2 ders saati, ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde ise birer ders saati olarak plânlanmıştır. Birinci sınıf düzeyinde dikte yazma tekniği, ikinci sınıf düzeyinde güdümlü yazma tekniği ve üçüncü sınıf düzeyinde ise serbest yazma tekniği kullanılmaktadır. “Kıraat Dersleri” ise ortaokul birinci sınıf ve üçüncü sınıf düzeyinde haftalık üçer ders saati, ikinci sınıf düzeyinde ise haftalık 2 ders saatidir. Bu derslerin nihâi amacı, öğrencilere kendi gelişim dönemlerine uygun faydalı eserler okutmak ve onlara faydalı olmak, öğrencilerin edebî zevk almalarını sağlamak ve değerli eserleri tanımalarını sağlamaktır. Bu amaçlara bakıldığında programın okuma becerisine ve buna bağlı olarak anlamlandırmaya oldukça önem verildiği görülmektedir. Bununla beraber programın okutulacak eserlerin seçimi ve öğretmenlere yöntem/teknik önermesi önem arz etmektedir (Maarif Vekâleti, 1929).

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı, adından anlaşılacağı üzere yeni bir program değildir. Önceki programdaki dil bilgisi konularının detaylandırılması sebebiyle tekrar yayımlanmıştır (Maarif Vekâleti, 1931: 7).

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nın amaçlarına bakıldığında amaçlar ve genel tavsiyeler bakımından *1929 Ortamektep Türkçe Programı* ile aynı özellikleri taşıdığı görülmektedir. Bu programda göze çarpan en önemli unsur, dil bilgisi öğretimine dönük

herhangi bir kazanımın bulunmamasıdır. Bunun sebebini Göğüş, Türkçenin dil kurallarının incelenmesi, kurallarının tespit edilmesi ve organize edilmesi amacıyla dil bilgisi konularının hazırlanmasına bu çerçevede bağlamaktadır (Göğüş, 1971: 150). Programda “Tahrir” ve “Okuma” dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin hangi sınıf düzeyinde kaç saat olacağına dair bir bilgi bulunmamaktadır. “Tahrir” dersleri kapsamında ortaokul birinci sınıf düzeyinde dikte tekniğine uygun olarak yazma çalışmaları yapılmaktadır. Ortaokul ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde ise güdümlü ve serbest yazma tekniklerine dönük olarak belirlenen konular çerçevesince yazma faaliyeti yapılmaktadır. “Okuma” derslerinde ise edebî niteliği yüksek ve edebî zevk verebilecek değerli eserlerin okutulması esas kabul edilmektedir. Bu eserlerin okunmaya değer olması, düşünmeye sevk etmesi ve edebî bir tat barındırması önem arz etmektedir. Bununla beraber okuma derslerinde öğretmene tavsiyede bulunarak okuma yöntem ve tekniklerini kullandırmaya sevk etmektedir. Programda okuma yöntem ve tekniklerinin kullanılması, anlamlandırma noktasında önem arz etmektedir. (Kültür Bakanlığı, 1938).

1938 yılında kaldırılan dil bilgisi konuları *1949 Ortaokul Türkçe Programı* ile yeniden öğretim sürecine dâhil edilmiştir. Programın amaçlarına bakıldığında, sosyal ilişkilerin göz önüne alındığı vurgulanmaktadır. Ayrıca program, okuma, yazma, dil bilgisi ve imlâ konularının devamlılık çerçevesinde işlenmesi gerektiği belirtilir. Programda, “okuma” dersleri kapsamında sesli ve sessiz okuma yöntemine açıkça yer verilmiş olması ve metin temelli bir okuma önerilmesi programın farkını ortaya koymaktadır. Bununla beraber kendini sözlü ve yazılı ifade etmeye yönelik olarak diksiyon ve imlâ kurallarına dönük bilgilere programda yer verilmiştir. Ayrıca programda yazma ve konuşma çalışmaları kapsamında yapılabilecek etkinlikler ve geri dönütler, detaylandırılarak ele alınmaktadır. “İmlâ” bölümde ise yazım hataları, noktalama hataları ve cümlelerin hatasız kurulmasına dönük bilgilerin verilmesi kendini ifade edebilme yeteneğine ne denli önem verdiğinin bir başka göstergesi olarak meydana çıkmaktadır. “İnşad” bölümünde önceki programlarının genişletilmiş bir şekli ile konuşma eğitimine dönük faaliyetler programda yer almaktadır. Özellikle topluluk karşısında konuşma, telaffuz hatalarını düzeltme ve güdümlü konuşma gibi unsurlar yer almaktadır. Bu program, önceki programlardan farklı olarak “yazı” bölümüne ilk defa yer vermekte ve güzel yazma derslerine eğilmektedir (Balcı ve Temizyürek, 2015: 16-18; Millî Eğitim Bakanlığı, 1949: 103).

1962 Ortaokul Türkçe Programı, 1949 Ortaokul Türkçe Programı'ndan dış dokunur bir farklılık arz etmemektedir. Önceki programındaki bazı amaç ve kazanımların gözden geçirilip yeniden basılması ile yayımlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1962).

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, önceki programlardan farklı olarak ilkokul kademesi ile bütünleşik olarak hazırlanan bir programdır. Genel amaçlar, bakımından önceki programlarla benzer özellikler taşımaktadır. “Dinleme/İzleme” becerisi ilk defa bu programda yer almaktadır. Bununla beraber programın ortaokul kademesine dönük olarak belirlediği özel amaçlara bakıldığında bu amaçların hedef kitlenin hazır bulunuşluğuna dönük detaylandırıldığı görülmektedir. Programda öğrencilerden beklenen davranışlar anlama, anlatım ve dil bilgisi başlıkları altında belirtilmektedir. Anlama başlığı altında okuma, dinleme ve anlama; anlatım başlığı altında sözlü ve yazılı anlatım; dil bilgisi başlığı altında ise sınıf düzeyleri, alt başlıklar kullanılarak belirtilmektedir. Program içerisindeki amaçlar, sınıf düzeylerine göre tek tek ele alınarak detaylandırılmaktadır. Programda “Yöntem”, “Araç ve Gereçler” ve “Ölçme ve Değerlendirme” bölümlerine yer verilmesi, bu programın önceki programlardan farkını ortaya koymaktadır. Bununla beraber programda metinlerin ve dil bilgisi konularının hangi usule göre işleneceğine dair bilgiler detaylı bir şekilde verilmektedir. “Ölçme ve Değerlendirme” başlığı da bu programdaki ilklerden bir tanesi olmakla beraber işlenirlik yönünden yeterli değildir (Balcı ve Temizyürek, 2015: 18-19; MEB Tebliğler Dergisi, 1981: 327-356).

1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı, yazma becerisine dönük olarak belirlenen amaç ve davranışları geliştirmeyi hedeflemektedir. Programda düzgün, okunaklı ve hızlı yazma becerisinin kazandırılması esastır. Program çerçevesinde; yazı yazma eyleminde bulunacak kişilerin hazırbulunuşluk durumları, kullanılacak araç ve gereçler, yazı yazarken izlenecek sıra, düzeltme sembolleri ve sınıf düzeyinde yapılacak çalışmalar belirtilmektedir. Bu program, yazma dersine verilen önemin açıkça bir göstergesidir. Diğer becerilere dönük ayrıca bir programın bulunmaması bu görüşü desteklemektedir (MEB Tebliğler Dergisi, 1997: 658-755).

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı, 30.06.2005 tarihinde 6, 7. ve 8. Sınıf düzeyine yönelik denemek ve zamanla kademeli olarak öğretim programı olarak benimsenmek amacı ile yayımlanmıştır. 2012 yılında ise TBMM tarafından kabul edilen bir kanunla *2009 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nın 5. sınıf düzeyi, 2012-

2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı* içerisine uygulama noktasında dâhil edilmiş ve öğretim faaliyetindeki yerini almıştır. 2006 programı, ortaokul kademesine yönelik bu zamana kadar hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programları arasında nicelik ve nitelik bakımından en kapsamlısıdır. Program, 2005 yılında hazırlanan taslak programda benimsenen yapılandırıcı yaklaşımın ortaokul kademesine dönük olarak hazırlanmış ilk programı olarak farkını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra program içerisinde dört temel dil becerisine dönük olarak belirlenen kazanımlar ve açıklamalar, bu kazanım ve açıklamalara dönük olarak hazırlanan etkinlikler, 2006 TÖP'ün kapsamlı ve etkili bir program olduğunu hem öğrenci hem de öğretici nezdinde göstermektedir. Ortaokul kademesinde (5-8. Sınıf) dört temel dil becerisinin yanı sıra dil bilgisi konuları sınıf kademelerine ayrıştırılarak ele alınmıştır. Ayrıca dil bilgisi öğretimi etkinlik ve kazanımlarla desteklenmiştir. Bunun yanında ara disiplinlere ve Atatürkçülük konularına da programda genişçe yer verilmektedir. Programın bir diğer özelliğine bakıldığında dört temel dil becerisinin kazandırılmasına dönük olarak kullanılacak yöntem ve teknikler detaylandırılarak aktarıldığı görülmektedir. Bununla beraber ders işleniş örnekleri program içerisinde verilerek Türkçe eğitimi/öğretimi faaliyeti yürüten öğretmenlere fayda sağlamaktadır. Güncel programda bulunan “Temalar ve Konu Önerileri” bu programda bulunmamaktadır. Ölçme ve değerlendirme noktasında Türkçe dersinde kullanılacak test türleri ve bunların hangi kazanımlarda ne şekilde uygulanabileceği ele alınmıştır. 2012 yılında *2009 Türkçe Dersi Öğretim Programı*'ndan alınan 5. Sınıf düzeyi de diğer sınıf düzeyinde yukarıda sayılan özellikleri içerisinde taşımaktadır. *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı*; kapsamı, hacmi, etkinlikleri, amaçları, benimsediği öğretim ve ölçme-değerlendirme anlayışı çerçevesinde kendisinden sonra gelen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının lokomotifleri olarak ifade edilebilmektedir. Bu programdan sonra yayımlanan programlara bakıldığında kazanımlar ve beceriler bakımından dişe dokunur bir şekilde sadeleştirildiği görülmektedir (Balcı ve Temizyürek, 2015: 20; MEB TTKB TÖP, 2006; MEB TTKB TÖP, 2009).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı, önceki programdan farklı olarak daha sadeleştirilmiş bir içeriğe sahiptir. Beceri alanları programda yeniden yapılandırılarak “Sözlü İletişim, Okuma ve Yazma” başlıkları altında toplanmıştır. “Sözlü İletişim” başlığı altında dinleme/izleme ve konuşma becerileri bütünleşik bir yapıda ele

alınmıştır. Bu da programın sözlü iletişim becerilerine ayrı bir önem verdiğini ve bu becerilerin birbirinden bağımsız olamayacağını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra okuma becerisi “Anlama, Akıcı Okuma ve Söz Varlığı” başlıkları altında kazanımlara, bölüştürülmüştür. Bölüştürmede hedeflenen kazanımların içeriği dikkate alınmaktadır. Buradaki amaç öğreticiye ve öğrenciye öğretim faaliyeti esnasında yardımcı olmaktır. Dil bilgisi bağlamında programın ortaokul kademesine (5-8. Sınıf) bakıldığında dil bilgisi öğretiminin önceki programdan farklı olarak ayrı bir öğrenme alanı olarak belirtilmemektedir. Dil bilgisi konuları beceriler içerisine dağıtılmıştır. Bunun gerekçesi olarak dil bilgisi öğrenme alanının beceri temelli öğretilmesi gerektiği ve sezdirme tekniği ile tümevarım yöntemi çerçevesinde kalıcılığın artırılacağı düşüncesidir. Önceki programda beceri ve kazanımlara dönük olarak hazırlanan etkinlikler ve ders işleniş örnekleri bu programda bulunmamaktadır. Bu açıdan özellikle öğretmenler nezdinde önceki programa kıyasla bu programın yeterince fayda sağlamadığı görülmektedir. Programın ölçme ve değerlendirme anlayışına bakıldığında sonuç odaklı bir değerlendirme anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Bu anlayışın yapılandırıcı eğitim anlayışı ile tam bağdaşmadığı görülmektedir. Yapılandırıcı eğitim anlayışının hem süreç hem de sonuç odaklı bir ölçme ve değerlendirme anlayışı benimsemesi sebebi ile bu noktada da program yeterli görülmemektedir. Ayrıca “Temalar ve Konu Önerileri” önceki programda da olduğu gibi bu programda da görülmemektedir (MEB TTKB TÖP, 2015).

2017 yılında yayımlanan *Türkçe Dersi Öğretim Programı* ve devamında gelen 2018 ile 2019 yıllarında yayımlanan *Türkçe Dersi Öğretim Programları*, ortaokul kademesinde herhangi bir değişiklik arz etmemektedir. Bu programlar ilköğretim kademesinde yapılan değişiklikler neticesinde güncellenerek tekrar yayımlanmıştır. Bu programlarda göze çarpan ilk nokta 2015 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nda “Sözlü İletişim” başlığı altında birleştirilen dinleme/izleme ve konuşma becerisi tekrar ayrıştırılmıştır. Bununla beraber ortaokul kademesinde yine 2015 TÖP ile aynı nitelikleri barındırmaktadır. Bununla beraber yapılandırıcı eğitim anlayışı çerçevesinde programın genelinde öğretilmesi plânlanan kazanımlar basitten zora ilkesi göz edilerek sarmal bir yapı içerisinde öğretilmesini kabul etmektedir. Bur çerçevede buluş yolu ile öğrenme stratejisi ve buna bağlı olarak tümevarım yöntemi ile bağlamdan hareketle sezdirerek öğretme ilkeleri benimsenmiştir (MEB TTKB TÖP, 2017; 2018; 2019).

2. 5-8. SINIF TÜRKÇE DERSİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Ana dili olarak Türkçenin öğretimi çerçevesinde yapılan dil öğretim faaliyetinde dil bilgisi öğretimi önemli bir yere sahiptir. Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi noktasında doğru bir dil öğrenimi gerekmektedir. Bu çerçevede dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisi ile etkileşim içerisinde yapılmaktadır.

Dil bilgisi öğretimi, modern dil bilgisi öğretimi esas alınarak yapılmaktadır. Modern dil bilgisi öğretimi çerçevesince yapılan dil bilgisi öğretimi incelendiğinde; yapılandırıcı eğitim anlayışının esaslarını barındırdığı görülmektedir. Bu çerçevede dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisi içerisinde bağlamdan hareketle öğretilmesi yapılmaktadır. Bu çerçevede dil bilgisi öğretiminde buluş yolu ile öğrenme stratejisi, başta tümevarım yöntemi ve sezdirme tekniği olmak üzere farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır (Güneş, 2013a: 79-84; Dolunay, 2014: 105-109; Onan, 2014: 72-75).

Türkçe Dersi Öğretim Programı, ilkokul ve ortaokul seviyesinde kazanımlar bakımından farklılaşmaktadır. Bunda; öğrenim görececek kitlenin hazırbulunuşluk durumu, programın basitten zora ilkesi gözetmesi ve programın sarmal bir yapıda bulunması gösterilmektedir. Öğretim faaliyetinin bu esaslar çerçevesinde Türkçe dersi için değişkenlik göstermesi ve ortaokul seviyesinde ilkokul seviyesine göre bilgi ve beceri düzeyinin artması ve zorlaşması beraberinde ortaokul seviyesinde uzman kişilerin bu dersi vermesine meydan vermiştir. Bu esaslar dikkate alındığında 1997 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'na değin Türkçe Dersi Öğretim Programları, ilkokul ve ortaokul seviyesine dönük birbirinden ayrı olarak hazırlanmıştır. Ancak 2005 yılında yapılandırıcı eğitim anlayışı çerçevesinde taslak olarak hazırlanan 2005 TÖP, ilkokul ve ortaokul kademesine dönük dört temel dil becerisi ve dil bilgisi öğrenme alanını belirterek sınıf düzeyine dönük olarak iki farklı program şeklinde yayımlanmıştır. 2015 yılına değin süren bu program, yeniden düzenlenmiş ve bütünleşik olarak 2015 yılında yayımlanmıştır. Devamında gelen 2017, 2018 ve hâlihazırda yürürlükteki 2019 *Türkçe Dersi Öğretim Programı* ise, 1-8. Sınıf bütünleşik olarak bulunmaktadır.

1-8. Sınıfta bilgi ve beceri düzeyi bakımından farklılık gösteren *Türkçe Dersi Öğretim Programları*, dil bilgisi öğretimi açısından da farklılık göstermektedir. Bu

farklılığın temelinde yatan sebebe bakıldığında dil bilgisi öğretimi için belirlenen hazırbulunuşluk düzeyi meydana çıkmaktadır. Bu sebeple hazırbulunuşluk bakımından farklılaşan *Türkçe Dersi Öğretim Programları*, dil bilgisi öğretimi açısından da ilkökul ve ortaokul seviyesinde farklılaşmaktadır.

Dil bilgisi öğretimi bağlamında, *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı* ile *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nın (5-8. Sınıf) iyi anlaşılması amacı ile 2006 yılına kadar yürürlüğe girmiş *Türkçe Dersi Öğretim Programlarının* bu bağlamdaki tarihsel süreci önem arz etmektedir.

2.1. 1922 İLK, ORTA TEDRİSAT MEKTEPLERİ MÜFREDAT PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Cumhuriyetin ilânından önce yayımlanan *1338 (1922) İlk, Orta Tedrisat Mektepleri Müfredat Programı*'nın dil bilgisi öğretimine dönük barındırdığı esaslara bakıldığında; programın Türkçe, Arapça ve Farsçanın dil bilgisi esaslarının öğretimine yer verdiği görülmektedir. Buna gerekçe olarak hâlen Osmanlı Türkçesinin bu tarihte kullanımda olması görülmektedir. Sınıf düzeylerinde işlenen dil bilgisi konuları; beşinci ve altıncı sınıfta “Kıraat, Ezber, Sarf ve Nahiv” başlığı altında verilmektedir. Yedinci sınıfta ise dil bilgisi öğretimine dönük herhangi bir öğretim faaliyeti bulunmamaktadır. Beşinci ve altıncı sınıfta; Arapça, Farsça ve Türkçenin yapısı hakkında genel bilgiler verilmesi belirtilmektedir. “Kelimenin envâi” başlığı ile sözcük türleri, sözcük bilgisi, cümle bilgisi konularına dönük bir öğretim benimsenmektedir. Öğretilmesi plânlanan bu konuların; Arapça, Farsça ve Türkçe açısından da anlatılması belirtilmektedir (TBMM Umûr-ı Maarif Vekâleti, 1922).

Programda ortaokul seviyesine dönük dil bilgisi konularına bakıldığında Arapça ve Farsça temelli bir dil bilgisi öğretiminin ağır bastığı görülmektedir. Bu çerçevede özellikle bu dillerin yapısına bağlı bir dil bilgisi öğretimi plânlanmaktadır. Türkçe dil bilgisine dönük kuralların hâlihazırda net bir şekilde ortaya koyulmamış olması ve Osmanlı Türkçesinin hâlen kullanımda olması bu programın Arapça ve Farsça temelli bir dil bilgisi öğretimi anlayışını benimsemesinin önüne geçememiştir. Geleneksel bir yapıda dil bilgisi öğretimi benimsetilmekte ve yalnızca kural öğretimi program kapsamında dikkate alınmaktadır.

2.2. 1924 LİSE BİRİNCİ DEVRE MÜFREDAT PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı, birinci ve ikinci sene “Sarf ve Nahiv” ve “İmlâ” başlıkları altında dil bilgisi konularına yer vermiştir. Üçüncü sene dil bilgisi öğretimine dönük herhangi bir şey bulunmamaktadır.

Birinci sene “Sarf ve Nahiv” başlığı altında;

sözcük ve cümle bilgisi; Türkçe, Arapça ve Farsçaya özgü harfler, sözcük türleri, Arapça dil bilgisinde yer alan müzekker ve müennes çekimler, Türkçe; zaman, mekân ve eşya isimleri ve bu isimlerin yapısı; Türkçe, Arapça ve Farsçaya dönük görüşler ve açıklamaları; Türkçe, Arapça ve Farsça sıfatlar ve tamlamalar, Türkçenin üzerindeki Arapça ve Farsça baskısının giderek azaldığı görüşünün öğretimi ve zamir konusunun imlâ ve metin temelli sözlü ve yazılı bir şekilde öğretilmesi belirtilmektedir. “İmlâ” başlığı altında ise yazım ve noktalama kurallarının öğretimi benimsenmiş ve bu kuralların “Sarf ve Nahiv” başlığı altında işlenen ilgili konuyla paralel olarak bireysel ya da grup öğretimi şeklinde tahtada öğretilmesi ifade edilmektedir.

İkinci sene “Sarf ve Nahiv” başlığı altında;

mastarlar, fiiller, sıfatlar, zarflar, sözcük bilgisi, cümle bilgisi ve edatlar konusu belirtilmektedir. Bu konuların Türkçe ve Arapçadaki özelliklerinin verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunlara ek olarak; dillerin sınıflandırılması, Türkçenin ve Türk lehçelerinin tarihçesi, Türk dili çerçevesinde dilde millileşme ve sadeleşme düşüncesi konusu ele alınmaktadır. “İmlâ” başlığı altında birinci sene yapılan öğretim faaliyetin aynen devam etmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Maarif Vekâleti, 1924).

Programın dil bilgisi öğretimine dönük unsurlarına bakıldığında; önceki sene yayımlanan program ile benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Arapça dil bilgisi unsurlarının hâlen Türkçe ile beraber öğretilmesi ayrı bir dil bilgisi öğretiminin hâlen gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu programdaki dil bilgisi öğretimi ile geleneksel dil bilgisi öğretiminin esasları örtüşmektedir. Bununla beraber bu programda, 1922 yılında yayımlanan programdan farklı olarak dilde millileşme ve sadeleşme düşüncesinin ağırlık kazanması ve bu düşüncenin öğretimde vurgulanması açıklanmaktadır. Bu da hâlihazırdaki programla etkili olamayacağı ve öğretim programında yalnızca Türkçenin esaslarına dayanan ve sadeleşmiş bir program ile olacağı düşüncesine meydan verdiği öngörülmektedir. Bu çerçevede dil bilgisi öğretiminin dilde millileşme ve sadeleşme

düşüncesine bağlı olarak değişikliğe uğrayacağına işaretleri bu programda sunulmaktadır.

2.3. 1929 ORTAMEKTEP TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Dil bilgisi öğretimi, ilk kez bu programda bir başlık altında ele alınmaktadır. Dil bilgisi dersleri, “Gramer Dersleri” başlığı altında birinci ve ikinci sene haftada 2 ders saati olmak üzere plânlanmıştır. Birinci sene; harf ve hece öğretimi, sözcük bilgisi, Türkçede ses uyumu, noktalama işaretleri, isim soylu sözcüklerin öğretimi; zaman, mekân ve eşya isimlerinin teşkili ve sıfatlar konusu ele alınmaktadır. İkinci sene ise; mastarlar ve çeşitleri; fiil, fiil çekimleri ve fiilde anlam/zaman, cümle bilgisi, edat, zarf, nida, dil bilgisi çözümlenmeleri konularının öğretimi ele alınmaktadır. Buna ek olarak ikinci sene içerisinde dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin durumu öğretilmektedir (Maarif Vekâleti, 1929).

Bu program çerçevesinde dil bilgisi öğretiminin bağımsız ve ayrı bir alan olarak ele alınması, programın dil bilgisi öğretime verdiği önemi göstermektedir. Bununla beraber bu program, 1924 yılında yayımlanan programla okutulan sınıf düzeyleri ve öğretilmesi plânlanan konular bakımından benzer özellikler sergilemektedir.

2.4. 1931-1932 DERS SENESİ TADİLATI TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Bu programda dil bilgisi öğretimi; “Gramer” başlığı altında birinci ve ikinci sene haftada iki ders saati olacak şekilde plânlanmıştır. Birinci sene; harf ve hece öğretimi, ses bilgisi, vurgu ve tonlama -özellikle “Ğ”-, Türkçede kullanılan yabancı kelimeler ile Türkçe kelimelerin fonetik farklarının öğretimi, imlâ kuralları, noktalama işaretleri, cümle bilgisi, isim, sıfat ve zamirlerin öğretimi belirtilmektedir. İkinci sene ise, fiil ve fiilde çekim, fiilde anlam/zaman, fiil cümleleri, fiilde mastarın kullanımı, zarfların cümledeki rolü, nidalar, yapım ekleri, cümle bilgisi, standart Türkçenin konuşma dilinde kullanımı ve ağızdan farklarının öğretimi, aynı anlam alanına giren birbirinden farklı fiil soylu sözcüklerin anlam farklarının öğretimi belirtilmektedir. Buna ek olarak dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin yeri hakkında bilgi verilmektedir (Maarif Vekâleti, 1931).

Program içerisinde dil bilgisi öğretime dönük olarak belirlenen kazanımlara bakıldığında göze ilk çarpan nokta konuşma becerisine yönelik ilk kez bir kazanımın

bulunmuş olmasıdır. Seslerin doğru çıkarımı ve telaffuzun doğru gerçekleşmesi dil bilgisi kurallarının eksiksiz öğrenimi ile bağdaştırılmıştır. Bu da dil bilgisi öğretiminin önemine vurgu yapmaktadır. Bu program, önceki programdan farklı olarak öğretilmesi plânlanan konuların açıklamalarına daha fazla yer vermiştir.

2.5. 1938 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1935 yılında Mustafa Kemâl Atatürk'ün emri ile Türkçenin kendine has kurallarının meydana çıkarılması ve Türkçeye dönük dil bilgisi incelemelerinin yapılabilmesi amacı ile yürürlükte olan programdan dil bilgisi öğretimi kaldırılmıştır. 1940 yılına dek süregelen bu durum, Tahsin Banguoğlu'nun "Ana Hatlarıyla Türk Grameri" isimli kitabı yazması ile son bulmuştur. 1941 yılında Ankara'da gerçekleştirilen "Gramer Kongresi" kararları neticesinde dil bilgisi öğretimi yeniden Türkçe dersindeki yerini almıştır (Göğüş, 1971: 150-151).

Dil bilgisi öğretimi, geçtiği bu tarihsel süreç içerisinde yukarıda belirtilen sebepten ötürü 1938 yılında yayımlanan program içerisinde yer edinmemiştir.

2.6. 1949 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1949 Ortaokul Türkçe Programı, dil bilgisi öğretiminin yöntem ayrıntıdan kurala ulaşarak ve karşılaştırma yaparak gerçekleşeceğini belirtmektedir. Programda "Dilbilgisi" başlığı altında öğrencilere Türkçenin; konuşma, yazma ve okuma ile ilgili kurallarının sezdirilmesi ve ana dili kullanımının yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak kuralların öğretiminde bazı hususlara vurgu yapılmıştır. Bu hususlarda;

Kural öğretiminden ziyade öğretilen kuralların öğrenciler nezdinde kullanılması,

Dil bilgisi öğretiminin, soyut bir alan olarak bırakılmaması ve konuşma, okuma, yazma becerileri ile ilişkilendirilmesi,

Ders kapsamında yapılacak alıştırmaların çocuğun ilgi ve bilgi düzeyine uygun olması ve çocuğun merak duygusunun körüklenmesi,

İşlenmesi plânlanan dil bilgisi konularının cümle bağlamında verilerek sezdirilmesi ve öğrenciler nezdinde bireysel ya da grup çalışmasıyla cümlelere dönük çözümlerinin yapılması,

Tümevarım tekniği kullanılarak işlenen dil bilgisi konusunun kısaca özetlenmesi,

Dil becerileri çerçevesince yeterince örnek yaptırılması ve ihtiyaç olması durumunda eski dil bilgisi konularına dönüş yapılması, öğrenciden kaynaklı ortaya çıkan sözlü ya da yazılı bir dil bilgisi hatasının farkına varılması durumunda öğretmenlerce düzeltilmesi,

Farklı derslerde öğrenilen kelimelerin kökenleri ve türeyiş şekillerin ele alınması,

Dil bilgisi konularının üç sene içerisinde basitten zora ilkesi çerçevesinde anlatılması ve hedef kitlenin durumuna göre öğretilmesi plânlanan konuların içeriğinde ya da sırasında öğretmen tarafından değişiklik yapılabilmesi, dil bilgisi öğretimi açısından önem arz etmektedir.

Bu çerçevede program kapsamında;

dil tanımı, dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin durumu, Türkçenin zenginliği, Kişisel görüşlerin sözlü ve yazılı şekilde ifade edilmesi, ses bilgisi, sözcük bilgisi, cümle bilgisi, cümle çeşitleri, isim ve özellikleri, sıfat ve özellikleri, zamir ve özellikleri, fiil ve özellikleri, edat, zarf, bağlaç, ünlem, imlâ kuralları ve noktalama işaretleri konusunun yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber imlâ konusu dil bilgisi öğretimi içerisinde ele alınsa da “İmlâ” başlığı altında ayrıştırılarak amaç ve yöntem bakımından detaylandırılmıştır. “İmlâ” başlığı altında büyük harflerin kullanımı, ayrı ve bitişik yazılan ekler, birleşik kelimeleri, düzeltme işaretleri ile noktalama işaretlerinin öğretimi yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1949: 103).

1938 yılında yayımlanan programda yer almayan dil bilgisi öğretimi, bu programda Türkçenin yapısına uygun ve modern dil bilgisi öğretiminin esaslarına yakın bir şekilde yer almaktadır. Bununla beraber dil bilgisi öğretiminin amaçlarının detaylandırılarak ele alınması ve dil becerileri ile müşterek bir öğretiminin yapılmasına programda vurgu yapılması yapılandırıcı eğitim yaklaşımına uygun bir dil bilgisi öğretiminin yansımasıdır. Bununla beraber imlâ konusunun dil bilgisi öğretimi içerisinde plânlanan konulardan birisi olmasına rağmen “İmlâ” başlığı altında ele alınması ve detaylandırılması öğretim faaliyeti noktasında öğretim sürecine fayda sağlamaktadır.

2.7. 1962 ORTAOKUL TÜRKÇE PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1962 Ortaokul Türkçe Programı, dil bilgisi öğretiminin ayrıntıdan kurala ulaşarak ve karşılaştırma yaparak gerçekleşeceğini belirtmektedir. “Dilbilgisi” başlığı altında öğrencilere Türkçenin; konuşma, yazma ve okuma ile ilgili kurallarının sezdirilmesi ve ana dili kullanımının yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar çerçevesinde;

Kural öğretiminden ziyade kuralların öğrenci nezdinde kullanılması ve uygulanması,

Dil bilgisi öğretiminin, soyut bir alan olarak bırakılmaması ve konuşma, okuma, yazma becerileri ile ilişkilendirilmesi,

Ders kapsamında yapılacak alıştırmaların çocuğun ilgi ve bilgi düzeyine uygun olması ve çocuğun merak duygusunun körüklenmesi,

İşlenmesi plânlanan dil bilgisi konularının cümle bağlamında verilerek sezdirilmesi ve öğrenciler nezdinde bireysel ya da grup çalışmasıyla cümlelere dönük çözümlenmelerin yapılması,

Tümevarım tekniği kullanılarak işlenen dil bilgisi konusunun kısaca özetlenmesi,

Dil becerileri çerçevesince yeterince örnek yaptırılması ve ihtiyaç olması durumunda eski dil bilgisi konularına dönüş yapılması, öğrenciden kaynaklı ortaya çıkan sözlü ya da yazılı bir dil bilgisi hatasının farkına varılması durumunda öğretmenlerce düzeltilmesi,

Farklı derslerde öğrenilen kelimelerin kökenleri ve türeyiş şekillerin ele alınması,

Dil bilgisi konularının üç sene içerisinde basitten zora ilkesi çerçevesinde anlatılması ve hedef kitlenin durumuna göre öğretilmesi plânlanan konuların içeriğinde ya da sırasında öğretmen tarafından değişiklik yapılabilmesi, dil bilgisi öğretimi açısından önem arz etmektedir.

Bu çerçevede program kapsamında öğretilmesi plânlanan dil bilgisi konularına bakıldığında;

dil tanımı, dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin durumu, Türkçenin zenginliği, Kişisel görüşlerin sözlü ve yazılı şekilde ifade edilmesi, ses bilgisi, sözcük bilgisi, cümle bilgisi, cümle çeşitleri, isim ve özellikleri, sıfat ve özellikleri, zamir ve özellikleri, fiil ve özellikleri, edat, zarf, bağlaç, ünlem, imlâ kuralları ve noktalama işaretleri konusunun yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber imlâ konusu dil bilgisi öğretimi içerisinde ele alınsa da “İmlâ” başlığı altında ayrıştırılarak amaç ve yöntem bakımından detaylandırılarak programda belirtilmektedir. “İmlâ” başlığı altında büyük harflerin kullanımı, ayrı ve bitişik yazılan ekler, birleşik kelimeleri, düzeltme işaretleri ile noktalama işaretlerinin öğretimi yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1962).

1949 Ortaokul Türkçe Programı ile 1962 Ortaokul Türkçe Programı, dil bilgisi öğretimi bakımından herhangi bir farklılık arz etmemektedir.

2.8. 1981 TEMEL EĞİTİM OKULLARI TÜRKÇE EĞİTİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Program, dil bilgisi öğretimini “Dilbilgisi” başlığı altında; “I-III. Sınıflar”, “IV-V. Sınıflar” ve “VI-VIII. Sınıflar” kademelerine ayırarak ele almaktadır. Ortaokul kademesini “VI-VIII. Sınıflar” oluşturmaktadır.

“VI-VIII. Sınıflar” kademesinde öğrencinin dil bilgisi öğretimine yönelik olarak; kelimedede anlam konusunun bilmesi ve yerinde kullanması, büyük ünlü uyumu ve küçük ünlü uyumunu bilmesi, sözcük türlerini cümle içerisinde kendilerine özgü anlamlarında anlayabilmesi ve kullanabilmesi, sözcüklerin yapısını incelemesi ve Türkçedeki türeme şekillerini kavrayabilmesi, sözcükleri ve takıları doğru anlayabilmesi ve kullanması, noktalama işaretlerini eksiksiz kullanması; fiil kiplerini, basit ve birleşik zamanlı fiilleri, ek fiili, yardımcı fiilleri ve fiilimsileri bilmesi ve cümle içerisinde yerinde kullanabilmesi; Türkçede cümle içerisindeki öğelerin sıralanışını bilmesi ve cümle içerisinde doğru kullanması, cümle türlerini bilmesi, cümlenin görevlerini bilmesi ve “I-V. Sınıflar” kademesindeki dil bilgisine dönük kazanımların pekiştirmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçlara yönelik olarak dil bilgisi öğretimi çerçevesinde öğrencilerin kazanacakları davranışlar “VI-VIII. Sınıflar” kademesinde aşağıdaki şekildedir:

VI. sınıfta,

cümleyi tanıma ve kavrama, cümle içerisinde anlam karışıklığına yol açacak ifadeleri vurgu ile ifade etme; sözcüklerin gerçek, mecâz ve yan anlamlarını kavrama, büyük ünlü uyumunu bilme ve yerinde kullanabilme; eş, zıt ve sesteş anlamlı sözcükleri kullanma ve Türkçede en fazla kullanılan yapım eklerini kavrama, sözcük türlerini tanıma ve yerinde kullanabilme; cümle içerisindeki edat, bağlaç, zarf, sıfat ve zamir türlerini tanıma “-ki” ve “dA” bağlacını yerinde kullanabilme, “İle” kelimesini doğru kullanabilme, haber kiplerini kavrama ve kullanabilme; fiillerin olumlu, olumsuz ve soru biçimlerini doğru kullanabilme ve anlamlarına göre türlerini kavrama; soru edatını doğru yazabilme, yüklem yerine göre cümleleri kavrayabilme, noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilme, Türkçe “Sözlük” ve “Yazım Kılavuzu” kullanabilme.

VII. sınıfta,

cümle içerisinde kelimeleri doğru vurgulama ve eş sesli sözcüklerin anlam farklarını vurgu ile belirtme; sözcüklerin gerçek, mecâz ve terim anlamlarını kavrama ve küçük ünlü uyumunu bilme; eş sesli, eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimeleri kullanabilme, sözcükleri cümle içerisindeki görevlerine uygun kullanabilme, cümle içerisinde zamir türlerini belirleyebilme, cümle içerisindeki sözcükleri yapılarına göre değerlendirme, fiil kiplerinden dilek kiplerini kavrama ve cümle içerisinde kullanabilme, anlamlarına göre cümle türlerini bilme, ek fiilleri kavrayabilme, yüklem yerine göre cümle türlerini bilme, yardımcı fiilleri bilme ve cümle içerisinde kullanabilme; etken, edilgen, geçişli ve geçişsiz fiil türlerini bilme, yüklem yerine göre cümle türlerini bilme, noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilme Türkçe “Sözlük” ve “Yazım Kılavuzu” kullanabilme.

VIII. sınıfta,

cümle içerisindeki kelimeleri doğru vurgulama ve eş sesli kelimelerin anlam farklarını vurgu yolu ile belirtme; sözcüklerin gerçek, mecâz ve terim anlamlarını kavrama, deyimleri anlayabilme ve kullanabilme; eş sesli, eş anlamlı ve zıt anlamlı sözcükleri yerli yerinde kullanabilme, sözcükleri yapılarına uygun kullanabilme, sözcükleri cümle içerisindeki görevlerine uygun kullanabilme; cümle içerisinde geçen zarfları görevleri yönünden bilme ve isim, sıfat ve edatlarla ilişkisini kavrayıp yerinde kullanabilme; basit ve birleşik zamanlı fiilleri cümle içerisinde kullanabilme, ek fiil ve birleşik fiilleri kavrama; işteş, dönüşlü, oldurgan ve ettirgen fiilleri kavrama, Türkçede cümlenin

öğelerinin sıralanış biçimini bilme ve sıralanış biçimlerinde göre ortaya çıkan anlam değişikliklerini kavrama, fiilimsileri bilme ve kullanabilme, yapısına göre cümleleri ve diğer cümle türlerini kavrama, cümleciklerin özelliklerini bilme, noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilme, Türkçe “Sözlük” ve “Yazım Kılavuzu” kullanabilme (Millî Eğitim Bakanlığı, 1981: 327-356).

Bu program, 1962 yılında yayımlanan öğretim programından dil bilgisi öğretimi bakımından daha kapsamlı ve detaylıdır. Bununla beraber öğretilmesi plânlanan konuların sınıf düzeylerine göre kapsamlı bir şekilde belirtilmesi dil bilgisi öğretimine verilen önemin bu programla daha da arttığını göstermektedir.

Dil bilgisi öğretimi, bu program kapsamında ayrı bir başlıkta ele alınmaktadır. Bu başlık çerçevesinde öğretilmesi plânlanan konular basitten zora ilkesi çerçevesinde hedef kitlenin seviyesine uygun şekilde plânlanmıştır. “VI-VIII. Sınıflar” kademesindeki dil bilgisi konuları güncel programda olduğu gibi tek bir sınıf düzeyinde toplanmamıştır. Öğretilmesi plânlanan konu sınıf düzeylerine uygun olarak ayrıştırılmıştır. Sınıf kademesinin yükselmesine paralel olarak öğretilen ilgili dil bilgisi konusu detaylandırılmıştır.

Program; dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde dil bilgisinin etkili olduğu ve bu becerilerle dil bilgisinin etkileşim içinde olması gerektiğini, dil bilgisi konularının “bağlam” çerçevesinde verilmesi gerektiğini ve dil bilgisi öğretimin salt bilgi öğretiminden ziyade uygulamaya dönük bir öğretim olması gerektiğini vurgulamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1981: 327-356).

2.9. 1997 İLKÖĞRETİM OKULU TÜRKÇE EĞİTİMİ YAZI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı ortaokul kademesinde dil bilgisi öğretimine yönelik olarak herhangi bir unsur bulunmamaktadır. İlkokul kademesinde, noktalama işaretlerinin kullanımına yönelik olarak amaç ve davranışlar bulunmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1997: 658-755).

2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine dönük özellikleri üçüncü bölümde detaylıca ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2006, 2015, 2017, 2018 VE 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (5-8. SINIF) DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1. 2006 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Dil bilgisi öğretimi, *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf)*'nda dört temel dil becerisinden ayrı bir başlık altında ele alınmaktadır. Ancak dil bilgisi öğretimi, farklı bir başlık altında ele alınmasına rağmen program kapsamında dört temel dil becerisi ile ilişkili bir öğretim yapısı içerisinde yer almaktadır. Bununla beraber dil bilgisi öğretimi kuramsal temelli değil, dört temel dil beceri çerçevesinde uygulama temelli bir öğretim anlayışına sahiptir. Bu sebeple dil bilgisi kurallarının öğretiminde sözcük, cümle ve metin seviyesindeki uygulamalar program tarafından önerilmektedir. Dil bilgisi öğretimi, program kapsamında hedef düzeye uygun olacak şekilde aşamalı olarak plânlanmıştır. Ayrıca kural öğretiminin örnekler ile öğretilmesi ve görsel materyallerle desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bununla beraber dil bilgisi konuları anlamlandırma bağlamında ele alınmaktadır. Bu noktada özellikle konuşma ve yazma dil becerileri ile ilişkilendirilerek bir dil bilgisi öğretimi dikkate alınmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 7-8).

Dil bilgisi konuları, *2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf)*'nda basitten zora ilkesi gözetilerek dağıtılmıştır. Bu çerçevede program kapsamında dil bilgisi öğretimine dönük unsurları, sınıf düzeylerine göre ele almakta yarar olacaktır.

2006 TÖP (6-8. Sınıf), dil bilgisi öğretimi çerçevesinde sınıf düzeylerine göre amaç, kazanım, kazanımın açıklaması, kazanıma dönük etkinlik, uyarı ve ölçme değerlendirme başlıkları ile ifade edilmiştir. Bu çerçevede 6-8. Sınıflar düzeyinde dil bilgisi öğretimine yönelik unsurlar, birbirinden ayrı olarak ele alınmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı 6. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak belirtilen amaç, kazanım, açıklama, etkinlik, uyarı ve ölçme ve değerlendirme unsurları aşağıda belirtilmektedir:

1. Amaç:

“Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

1.1. Kazanım:

“Kök ve eki kavrar.”

1.1.1. Kazanımın Açıklaması:

“Türkçenin sondan eklemeli bir dil olduğu vurgulanır.”

1.1.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Mıknatis:** Kelime kökleri ve ekler kartlara yazılarak öğrencilere dağıtılır. Öğretmenin okuduğu metinde geçen kelime kartını elinde bulunduran öğrenci ayağa kalkar. Öğrenciler ellerindeki ek kartlarına bakarlar. Bu kelimeye uygun olan ekleri elinde bulunduran öğrenciler, kökü taşıyan öğrencinin yanına giderek yeni kelimeler oluştururlar. Oluşturulan yeni kelimeler yüksek sesle söylenir.”

1.2. Kazanım:

“İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.”

1.2.1. Kazanımın Açıklaması:

“Fiil köklerinin ‘-mek/-mak’ eki ile okunması gerektiği, fiilin ‘-mek/-mak’ eki almış biçimine mastar adı verildiği, mastarın fiilin adı olduğu belirtilir. Hem isim hem de fiil olan köklere örnek verilerek bunların kök çeşidinin aldıkları ekler aracılığıyla belirlenebileceği kavratılır.”

1.2.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Çiçekçi:** Çiftçiden pazarda satmak üzere ürünlerini iki çuvala yerleştirmesi istenir. Öğrenciler verilen metindeki isim ve fiilleri ayırarak çuvallara yerleştirir.”

1.3. Kazanım:

“Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.”

1.3.1. Kazanımın Açıklaması:

“Çekim eklerinin çeşitlerine ilgili oldukları konulara gelindiğinde değinilir. Ekler arasındaki hiyerarşik ilişkiye dikkat çekilir. Bu durum, yapım ekleri kelime türetirken çekim eklerinin var olan kelimeyi kelime grubu ya da cümle içinde kullanılmaya elverişli hâle getirmesi, yani ona son şeklini vermesiyle açıklanır.”

1.3.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Farklı olanı bulma:** Altı çizili eklerden farklı olanı (çekim eki/yapım eki) bulunur.”

1.4. Kazanım:

“Gövdeyi kavrar.”

1.4.1. Kazanımın Açıklaması:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

1.4.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Ekleri de Birbirine Ekleyelim:** Yapım eki almış bir kelimeye farklı ekler getirilerek yeni kelimeler türetilir.”

1.5. Kazanım:

“Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.”

1.5.1. Kazanımın Açıklaması:

“Yapım eklerinin işlevleri kavratılırken isimden isim yapma ekleri, isimden fiil yapma ekleri, fiilden fiil yapma ekleri, fiilden isim yapma ekleri ayırımına gidilir. Eklerin sesçe farklı biçimlerinin farklı birer ek olmadığı, aynı ekin çeşitleri olduğu kavratılır. Bu amaçla ilgili ses olaylarına değinilir. Fiilden fiil yapma eklerinin işlevleri ve anlam özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak fiil çatısı konusunda durulur. Burada eklerin kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerine ağırlık verilir.”

1.5.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Tamamlama:** Cümleyi oluşturan kelimelerdeki boşluklar uygun yapımlarıyla tamamlanır.”

1.6. Kazanım:

“Birleşik kelimeyi kavrar.”

1.6.1. Kazanımın Açıklaması:

“Birleşik kelimelerin anlam özelliklerine dikkat çekilir. Birleşik kelimelerin kuruluş özellikleri konusuna girilmez.”

1.6.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Verilen farklı kelimeler eşleştirilerek uygun yöntemlerle birleştirilir.”

1.7. Kazanım:

“Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.”

1.7.1. Kazanımın Açıklaması:

“Tarihî nedenlerle kök ve ek arasındaki anlam ilişkisinin kaybolduğu türemiş kelimeler basit kelime olarak ele alınır.”

1.7.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Gruplandırma:** Okunan herhangi bir kitaptan belirlenen yirmişer kelime (basit, bileşik ve türemiş) öğrencilerin kendi çizdikleri resimlerin içerisine yazılır. Bu çalışmalardan beğenilenler sınıf veya okul panolarında sergilenir.”

2. Amaç:

“Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

2.1. Kazanım:

“İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.”

2.1.1. Kazanımın Açıklaması:

“Özel isim, cins ismi; teklik, çokluk, topluluk ismi; somut isim, soyut isim konuları ele alınır. Çokluk eki ve işlevlerine değinilir. Özel isimlerin yazımına yönelik kurallarla gerekli ilişkilendirme yapılır.”

2.1.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Listeleme:** Özel isimler, cins ve topluluk isimleriyle ilgili kelime listeleri yapılır.”

2.2. Kazanım:

“Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.”

2.2.1. Kazanımın Açıklaması:

“Düzeğe uygun metinlerden hareketle zamirlerin hangi kelimenin, ifadenin yerine kullanıldığını belirlemeye yönelik çalışmalara ağırlık verilir. Zamirlerin bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.”

2.2.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Yerine koyma:** Zamirlerin yerine karşıladıkları isimler yazılır.”

2.3. Kazanım:

“Hal eklerinin işlevlerini kavrar.”

2.3.1. Kazanımın Açıklaması:

“İsmin hâlleriyle fiiller arasındaki ilişkiye dikkat çekilir. Hâl eklerinin eklendikleri kelimeye kazandırdığı farklı anlam özelliklerine ağırlık verilir”, “Örneklerden hareketle 3. teklik kişi iyelik eki ile belirtme hâli ekinin kullanımı kavratılır”, “Kelime ile eklerin, ek ile ekin birleşmesinde ortaya çıkan yardımcı ünsüzlerin işlevi kavratılır.”

2.3.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“**Ne Hâldeyim?:** Cümlelerdeki boşluklar uygun hâl ekleriyle tamamlanır.”

2.4. Kazanım:

“İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.”

2.4.1. Kazanımın Açıklaması:

“Örneklerden hareketle 3. teklik kişi iyelik eki ile belirtme hâli ekinin kullanımı kavratılır” ve “Kelime ile eklerin, ek ile ekin birleşmesinde ortaya çıkan yardımcı ünsüzlerin işlevi kavratılır.”

2.4.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Boşluk doldurma: Cümlelerdeki boşluklar uygun iyelik ekleriyle tamamlanır.”

2.5. Kazanım:

“İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.”

2.5.1. Kazanımın Açıklaması:

“İsim tamlamalarında belirtili ve belirtisiz tamlama çeşitlerine değinilir. Zincirleme isim tamlamasının ayrı bir tamlama çeşidi olmadığı, belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının iç içe girmesiyle oluştuğuna dikkat çekilir. İsim tamlamalarının anlam özelliklerine ağırlık verilir” ve “Öğrencilerin cümle ya da metin içinde isim ve sıfat tamlamalarını, bunların iç içe girmiş biçimlerini bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”

2.5.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Tamamlama: Cümleyi oluşturan kelimelerde bırakılan boşluklar uygun tamlama ekleriyle doldurulur.”

“Birleştirme: Çeşitli isim ve sıfatlarla, iç içe geçmiş tamlamalar kurulur.”

2.6. Kazanım:

“Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.”

2.6.1. Kazanımın Açıklaması:

“Sıfatların bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.”

2.6.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Nereye?: Verilen boşluklara uygun sıfatlar yazılır.”

“Dönüştürme: Cümlelerdeki sıfatlar değiştirilerek zamire dönüştürülür.”

2.7. Kazanım:

“Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.”

2.7.1. Kazanımın Açıklaması:

“Öğrencilerin cümle ya da metin içinde isim ve sıfat tamlamalarını, bunların iç içe girmiş biçimlerini bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”

2.7.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Tasvir etme: Bir yerin/kişinin tasviri yazılır, anlatımda kullanılan sıfatların altı çizilir.”

“Birleştirme: Çeşitli isim ve sıfatlarla, iç içe geçmiş tamlamalar kurulur.”

2.8. Kazanım:

“Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.”

2.8.1. Kazanımın Açıklaması:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2.8.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

“Şema oluşturma: Hem edat hem de bağlaç olarak kullanılan kelimeler şemayla ifade edilir.”

“Cümle tamamlama: ‘Hâlbuki, ne var ki, böylece, oysa, bu nedenle, bundan dolayı, ama, fakat, yalnız, sadece...’ edatları kullanılarak cümleler tamamlanır.”

“Boşluk doldurma: Cümlelerdeki boşluklar uygun edat ve bağlaçlarla doldurulur.” “Eşleştirme: Ünlemlerle, ifade ettikleri duygularla eşleştirilir.”

2.9. Kazanım:

“Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.”

2.9.1. Kazanımın Açıklaması:

“Aynı kelimenin farklı görevlerde kullanıldığı cümle örneklerden hareket edilir. Örnekler 6. sınıfta ele alınan kelime türleriyle sınırlandırılır.”

2.9.2. Kazanıma Dönük Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

Uyarı: Dil bilgisi öğretimi dört temel dil becerisi ile ilişkili olmalıdır. Bu yönde uygulamalara ağırlık verilmelidir. Bununla beraber kelimedeki yapı konusunun öğretiminde oldukça fazla örneğe yer verilmeli ve bu konunun öğretimi sırasında ilgili yazım kurallarına değinilmelidir.

Ölçme ve Değerlendirme: Kelimenin yapı özellikleri ve kelime türlerinin kavratılması noktasında “açık uçlu, kısa cevaplı, doldurmalı sorular; çalışma kâğıtları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları” kullanılabilir (MEB TTKB TÖP, 2006: 41-42).

6. Sınıfta *Kelimedeki Yapı ve Kelime Türleri* konusunun kavratılmasına yönelik 16 kazanım yer almaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 41-42). 6-8. Sınıfta kazanımlar detaylandırılarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede 6. sınıf düzeyinde, üst sınıf düzeylerine temel teşkil etmekte ve basitten zora ilkesi dikkate alınmaktadır.

Kelimedeki Yapı konusunun kavratılması çerçevesinde *kök, ek, yapım eki, çekim eki, gövde, basit kelimeler, türemiş kelimeler ve birleşik kelimeler* konusunun öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde örneklere oldukça fazla yer verilmesi ve öğretilen dil bilgisi konusuyla ilgili yazım kurallarının öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 41-42).

Kelime Türleri konusunun kavratılması çerçevesinde *isim, sıfat, isim tamlaması, sıfat tamlaması, edat, bağlaç, ünlem, hâl ekleri ve işlevleri, iyelik ekleri ve işlevleri* konusunun öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde uygulama yapılmasına ve sezdirme tekniğinin kullanılmasına oldukça fazla yer ayrılması gerektiği, kelimelerin cümlelerde farklı görevler üstlenebileceği ve bu sebeple bağlamın önemli olduğu, hâl eklerinin işlevleri, belirtme hâli ekiyle 3. teklik şahıs ekinin farklı yapılar olduğu ve yardımcı ünsüzün işlevi önemle vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 41-42).

Bunun yanı sıra dil bilgisi konuları öğretilirken dört temel dil becerisi içerisinde uygulamaya yer verilmesi gerektiği hatırlatılmakta ve dil bilgisi konularına yönelik etkinliklere sınıf düzeyi kapsamında yer verilmektedir.

Ölçme ve değerlendirme noktasında *Kelimedeki Yapı ve Kelime Türleri* konusunun kavratılmasına dönük olarak farklı test türlerinin kullanabileceği ifade edilmektedir. Konunun ve öğrencinin durumuna göre ölçme ve değerlendirme işlemi öğretmenin tercihinin bırakılmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı 7. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak belirtilen amaç, kazanım, açıklama, etkinlik, uyarı ve ölçme ve değerlendirme unsurları hakkında bilgiler aşağıda belirtilmektedir:

1. Amaç:

“Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

1.1. Kazanım:

“Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.”

1.1.1. Açıklama:

“İş, oluş, durum fiilleri örneklendirilir.”

1.1.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

1.2. Kazanım:

“Kip ve çekimli fiili kavrar.”

1.2.1. Açıklama:

“Kipin mastar durumundaki fiili biçimlendirmesindeki rolü ile çekimli fiilin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır. Buradan hareketle yüklem kavramına girilir.”

1.2.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

1.3. Kazanım:

“Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.”

1.3.1. Açıklama:

“Bildirme kiplerinin fiili zaman açısından biçimlendirdiği, dilek kiplerinin ise fiile farklı anlam özellikleri kazandırdığı vurgulanır.”

1.3.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

1.4. Kazanım:

“Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.”

1.4.1. Açıklama:

“Geçmiş zaman (duyulan geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman), şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman ele alınır. Haber kiplerinin temel işlevlerine (Ör.: “-di” ekiyle yapılan geçmiş zamanın fiilin gerçekleştiğini görme veya kesin olarak bilme, geniş zamanın alışkanlıkları, bilimsel anlamda kabul görmüş gerçekleri ifade etme gibi) ağırlık verilir. Bu zamanların hangi eklerle ifade edildiğine değinilir. İlk örnekler, 3. teklik kişi ile çekimlenmiş fiillerden seçilir. Daha sonra diğer kişilere ve kişi eklerine değinilir. Çekimli fiillerin kişinin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır. Buradan hareketle özne kavramına girilir. Şimdiki zaman ekinin ünlü daralmasına neden olduğu, ‘-ye-’, ‘-de-’ fiillerinin ‘-ecek’ ekinden önce ünlü daralmasına uğradığı örneklerden hareketle kavratılır.”

1.4.2. Etkinlik:

“**Ne Zaman?:** Zaman ifadeleri dikkate alınarak cümleler uygun zaman ekleriyle tamamlanır.”

“**Anlam Avcısı:** Geniş zamanın farklı kullanımına ilişkin örnek verilerek öğrencilerden bu kullanımlardaki anlam özelliklerini belirlemeleri istenir.”

1.5. Kazanım:

“Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.”

1.5.1. Açıklama:

“Gereklilik, istek, şart, emir kipleri ele alınır. Dilek kiplerinin temel işlevlerine (Ör.: Şart kipinin fiilin gerçekleşmesini isteme ve şarta bağlama anlamı gibi) ağırlık verilir. Şart kipi için dilek-şart kipi adlandırması kullanılmaz. Bu kiplerin hangi eklerle ifade edildiğine değinilir. İlk örnekler, emir kipi için 2. teklik kişi, diğerleri için 3. teklik kişi ile çekimlenmiş fiillerden seçilir.”

1.5.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

1.6. Kazanım:

“Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.”

1.6.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

1.6.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

1.7. Kazanım:

“Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.”

1.7.1. Açıklama:

“Zarfların bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.”

1.7.2. Etkinlik:

“**Altını çizme:** Olaya dayalı bir metinde kullanılan zarfların altı çizilir, türü yazılır.”

1.8. Kazanım:

“Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.”

1.8.1. Açıklama:

“Aynı kelimenin farklı görevlerde kullanıldığı cümle örneklerden hareket edilir. Örnekler 6 ve 7. sınıfta ele alınan kelime türlerinden seçilir.”

1.8.2. Etkinlik:

“**Ben Neyim?:** Öğrencilere farklı cümleler verilir. Cümlelerdeki kelimelerin hangi görevde kullanıldığı altlarına yazılır.”

2. Amaç:

“Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

2.1. Kazanım:

“Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.”

2.1.1. Açıklama:

“Türemiş fiillerde kök ile gövde arasındaki anlam ilişkilerine dikkat çekilir. Birleşik fiillerin kuruluş özelliklerine değinilir. Kurallı birleşik fiillerin anlam özellikleri vurgulanır.”

2.1.2. Etkinlik:

“**Birleşik Fiiller:** Öğrencilerden çalışma kâğıdındaki fiilleri yapılarına göre gruplandırmaları istenir.”

“**Gruplandırma:** Farklı kuruluş özelliklerine sahip birleşik fiillerin bulunduğu bir metin verilerek öğrencilerden birleşik fiilleri yapı özelliklerine göre gruplandırmaları istenir.”

2.2. Kazanım:

“Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.”

2.2.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2.2.2. Etkinlik:

“**Gruplandırma:** Farklı kuruluş özelliklerine sahip birleşik fiillerin bulunduğu bir metin verilerek öğrencilerden birleşik fiilleri yapı özelliklerine göre gruplandırmaları istenir.”

“**Eşleştirme:** Kurallı birleşik fiil örnekleriyle bunların ifade ettikleri “yeterlik, tezlik, sürerlik, yaklaşma” anlamları eşleştirilir.”

3. Amaç:

“Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

3.1. Kazanım:

“Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.”

3.1.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

3.1.2. Etkinlik:

“**Eşleştirme:** Türkçede cümlenin ifade ettiği zamanları belirleyen zarfların şeması yapılır, uygun zamanlarla eşleştirilir.”

3.2. Kazanım:

“Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.”

3.2.1. Açıklama:

“Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymalarının bir anlatım bozukluğu olmadığı, tersine Türkçenin bir zenginliği olduğu örneklerden hareketle açıklanır.”

“Zaman ve anlam kaymasına uğramış fiil kiplerinin işlevleri ve kullanım özellikleri vurgulanır.”

3.2.2. Etkinlik:

“**Ben Her Gün...:** Zaman ve anlam kaymasına uğramış fiil kipleri, günlük konuşma kalıplarıyla örneklendirilir.”

“**İşlev ve Kullanım:** Zaman/kip eklerinin hangi zamanı ifade ettiği fiillerin altına yazılır. Tahtaya şimdiki zaman ekinin gelecek zaman, geçmiş zaman ve geniş zamanı karşıladığı cümleler yazılır. Önce kip eklerinden hareketle fiilin zamanı, sonra da zaman bildiren ifadelerden ve diğer ipuçlarından hareketle cümlenin zamanı bulunur. Şimdiki zamanın geçmiş zamanı karşılamak üzere kullanıldığı örneklerde hikâye etmenin ön plana çıktığı vurgulanarak öğrencilerden diğer kullanım özelliklerini bulmaları istenir.”

3.3. Kazanım:

“Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.”

3.3.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

3.3.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

4. Amaç:

“Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

4.1. Kazanım:

“İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.”

4.1.1. Açıklama:

“Ek fiille çekimlenmiş kelimelerin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır.”

4.1.2. Etkinlik:

“**Hangisi?:** Bir metinde geçen bütün isimlerin altı çizilir. Bunlardan kip ve kişi anlamı taşıyanlar yuvarlak içine alınır.”

4.2. Kazanım:

“İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.”

4.2.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

4.2.2. Etkinlik:

“**Ayırt etme:** Ek fiille çekimlenmiş isimlerin taşıdığı kip ve kişi özellikleri kavratılır.”

4.3. Kazanım:

“İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.”

4.3.1. Açıklama:

“Geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipi ele alınır.”

4.3.2. Etkinlik:

“**Gruplandırma:** Cümlelerde ek fiille çekimlenmiş olan isimler, kiplerine göre gruplandırılır.”

4.4. Kazanım:

“Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.”

4.4.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

4.4.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

5. Amaç:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

5.1. Kazanım:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.”

5.1.1. Açıklama:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılarda fiilin zamanını ek fiilden sonra gelen zaman ve kip ekinin belirlediği vurgulanır.”

5.1.2. Etkinlik:

“**Ek Fiil Nerede?:** Birleşik çekimli fiillerdeki ek fiil fark edilir.”

5.2. Kazanım:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.”

5.2.1. Açıklama:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılarda fiilin zamanını ek fiilden sonra gelen zaman ve kip ekinin belirlediği vurgulanır.”

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerinin fiile zamanın yanı sıra farklı anlam özellikleri kazandırmak olduğu vurgulanır.”

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların kullanım sırasında kazandıkları anlam özelliklerine (Ör.: ‘ecek+ti’ birleşik yapısının ‘geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet’ bildirdiği ya da ‘-r+di’ yapısının “terk edilmiş bir alışkanlık” bildirdiği gibi.) ağırlık verilir.”

5.2.2. Etkinlik:

“**Tamamlama:** Yarım bırakılmış cümleler uygun birleşik zamanlar kullanılarak tamamlanır.”

5.3. Kazanım:

“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.”

5.3.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

5.3.2. Etkinlik:

“**Tamamlama:** Yarım bırakılmış cümleler uygun birleşik zamanlar kullanılarak tamamlanır.”

Uyarı: Dil bilgisi öğretimi dört temel dil becerisi ile ilişkili olmalıdır. Bu yönde uygulamalara ağırlık verilmelidir. Bununla beraber zaman ve kip çekimlerinde ortaya çıkan birleşik yapıların adlandırılmasında yalnızca işlevden hareket edilir.

Ölçme ve Değerlendirme: Kelime türleri, fiilde yapı, fiilde zaman/anlam kayması, ek fiil ve birleşik zamanlı fiillerin kavratılması noktasında “açık uçlu, kısa cevaplı, doldurmalı sorular; çalışma kâğıtları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları” kullanılabilir (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

7. Sınıfta *Kelime Türleri, Fiilde Yapı, Fiilde Zaman Ve Anlam Kayması, Ek Fiil ve Birleşik Zamanlı Fiiller* konusunun kavratılmasına yönelik 20 kazanım yer almaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47). Ayrıca 6. Sınıfta *Kelime Türleri* konusu yalnızca isim soylu sözcükler ile sınırlıyken 7. sınıf düzeyinde bu konuya fiil ve zarf soylu sözcüklerin öğretimi bağlamında devam edilmektedir. Bununla beraber yapım eki

almayan basit sözcükler, yapım eki almış türemiş sözcükler ve en az iki farklı sözcükten oluşmuş birleşik yapılı sözcüklerin öğretimi bağlamında fiil soylu sözcüklerin yapı özelliklerine yer verilmektedir.

Kelime Türleri konusu çerçevesinde *fiilde anlam, çekimli fiiller, bildirme kipleri, dilek kipleri, fiillerin olumlu ve olumsuz çekimi, zarflar, kelimelerin cümlede farklı görevlerde kullanımı* konusunun öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde iş, oluş ve durum fiilleri, kip ve çekimli fiillerin cümledeki işlevi, bildirme ve dilek kiplerinin farklarının açıklanması ve bu kiplerin özelliklerinin belirtilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Fiilde Yapı konusu çerçevesinde *basit, türemiş ve birleşik fiiller* konusunun öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde türemiş fiillerde türemenin ve birleşik fiillerde birleşmenin şekli ve kurallı birleşik fiillerin ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Fiil Kiplerinde Anlam ve Zaman Kayması konusu çerçevesinde *zaman zarfı, fiilde anlam ve zaman kayması, fiil kiplerinin kullanıldığı anlam ve zaman şekilleri* konularının öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde fiilde gerçekleşen zaman ve anlam kaymasının bir anlatım bozukluğu olmadığı, zaman ve anlam kaymasına uğramış fiil kiplerinin işlevinin ve özelliğinin açıklanması, isim soylu sözcüklerde ek fiilin işlevi ve özellikleri, ek fiilin kullanım yerlerinin ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Ek Fiil konusu çerçevesinde *isim soylu sözcüklerin kip ve kişi açısından çekimi, isimlerin kip eki almasında ek fiilin rolü, isimlerin ek fiil almasında hangi kiplerin yer aldığı, ek fiilin işlevine uygun kullanılması* konularının öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde ek fiilin isim soylu sözcüklerde nasıl oluştuğunun örneklerle ele alınması, isim soylu sözcüklerin fiil çekim ekleri almadığı ve isim soylu sözcüklerde bulunan görülen geçmiş zaman kipi (-dİ), duyulan geçmiş zaman kipi (-mİş), geniş zaman kipi (-dİr) ve şart kipinin (-sA) ek fiil bağlamında zaman anlamına kavuştuğu vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Zaman ve Kip Çekimlerindeki Birleşik Yapılar konusu çerçevesinde *birleşik yapılarda ek fiilin rolü, birleşik yapıların işlevi ve özellikleri, birleşik yapıların kullanımı* konularının öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların

öğretiminde zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevi ve kullanımının örneklerle ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Bunun yanı sıra dil bilgisi konuları öğretilirken dört temel dil becerisi içerisinde uygulamaya yer verilmesi gerektiği hatırlatılmakta ve dil bilgisi konularına yönelik etkinliklere sınıf düzeyi kapsamında yer verilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Ölçme ve değerlendirme noktasında kelime türleri, fiilde yapı, fiil kiplerinde anlam ve zaman kayması, ek fiil ve birleşik yapıların kavratılmasına dönük farklı test türlerinin kullanılabileceği ifade edilmektedir. Konunun ve öğrencinin durumuna göre ölçme ve değerlendirme işlemi öğretmenin tercihiyle bırakılmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı 8. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak belirtilen amaç, kazanım, açıklama, etkinlik, uyarı ve ölçme ve değerlendirme unsurları hakkında bilgiler aşağıda belirtilmektedir:

1. Amaç:

“Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

1.1. Kazanım:

“Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.”

1.1.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

1.1.2. Etkinlik:

“**Benim Görevim:** Verilen cümlelerdeki kelimelerin kalıcı isim mi, fiilimsi mi olduğu belirlenir.”

“**Değiştir:** Verilen cümlelerdeki sıfat fiiller isim yapılır.”

“**Doğru mu Yanlış mı?:** Verilen cümlelerdeki fiilimsiler bulunur.”

1.2. Kazanım:

“Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.”

1.2.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

1.2.2. Etkinlik:

“**Beni Farket:** Verilen kelimelerin aldıkları eklerin adları yazılır.”

1.3. Kazanım:

“Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.”

1.3.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

1.3.2. Etkinlik:

“**Tamamla ve Birleştir:** Cümlelerdeki boşluklar uygun fiilimsi ekleriyle tamamlanır.”

1.4. Kazanım:

“Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.”

1.4.1. Açıklama:

“Öğrencilerin cümle ya da metin içinde fiilimsi ile buna bağlı kelime ya da kelime gruplarını bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”

1.4.2. Etkinlik:

“**Birleştirelim:** Fiilimsiler kullanılarak iki veya daha fazla cümleyi birleştirme çalışmaları yapılır.”

“**Dolaylı Anlat:** Verilen cümleler fiilimsi ekleri kullanılarak dolaylı anlatım cümlesine dönüştürülür.”

“**Ben Bu Cümlede...:** Fiilimsilerin cümlelere kattığı anlamlar cümlelerin yanına yazılır.”

“**Yarışma:** Fiilimsi ekleri kullanılarak en doğru ve en uzun cümleyi yazma yarışması düzenlenir.”

2. Amaç:

“Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama”

2.1. Kazanım:

“Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.”

2.1.1. Açıklama:

“Çekimli fiil ve çekimli fiillerde kişi konusuna gönderme yapılarak yüklem ve öznenin özellikleri kavratılır. Yüklemi belirtilmemiş olan eksiltili) cümlelerin anlatımda kazandığı özelliklere değinilir.”

“Cümlede yer alan ‘ara söz’ler ile bunların ilgili olduğu öğeler vurgulanır. Cümlenin herhangi bir ögesinin açıklaması olmayan ara sözler örneklendirilir.”

“Cümleyi öğelerine ayırma çalışmaları yapılır. Bu sırada kelime gruplarının bölünmemesine dikkat edilir.”

2.1.2. Etkinlik:

“**Gökkuşağı:** Cümlenin öğeleri değişik renklerle çizilir.”

“**Ben Bir Ögeyim:** Bir cümle verilerek öğeleri bulunur. Her ögeye karşılık olarak bir öğrenci seçilir. Seçilen her öğrenci cümlede kendi görevini anlatır. Cümle, öğelerin yerleri değiştirilerek okunur.”

“**Biz Bir Cümleyiz:** Cümlenin öğelerini bulmaya yönelik hazırlanan kartlarla grup çalışması yapılır .”

2.2. Kazanım:

“Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.”

2.2.1. Açıklama:

“Yardımcı öğeler nesne (belirtili ve belirtisiz), yer tamlayıcısı, zarf tamlayıcısı olarak ele alınır. Belirtisiz nesnenin yüklemden hemen önce kullanıldığına dikkat çekilir.”

“Cümlede yer alan ‘ara söz’ler ile bunların ilgili olduğu öğeler vurgulanır. Cümlenin herhangi bir ögesinin açıklaması olmayan ara sözler örneklendirilir.”

“Cümleyi öğelerine ayırma çalışmaları yapılır. Bu sırada kelime gruplarının bölünmemesine dikkat edilir.”

2.2.2. Etkinlik:

“**Gökkuşağı:** Cümlenin öğeleri değişik renklerle çizilir.”

“**Ben Bir Ögeyim:** Bir cümle verilerek öğeleri bulunur. Her ögeye karşılık olarak bir öğrenci seçilir. Seçilen her öğrenci cümlede kendi görevini anlatır. Cümle, öğelerin yerleri değiştirilerek okunur.”

“**Biz Bir Cümleyiz:** Cümlenin öğelerini bulmaya yönelik hazırlanan kartlarla grup çalışması yapılır .”

2.3. Kazanım:

“Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.”

2.3.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2.3.2. Etkinlik:

“**Yerlerini değiştirilelim:** Cümledeki kelime ve kelime gruplarının yeri değiştirilerek vurgunun nereye kaydığı belirlenir.”

“**Sınıflandırma:** Günlük hayatta kullanılan kalıplaşmış cümle yapılarının hangi durumlarda kullanıldığını belirler.”

2.4. Kazanım:

“Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.”

2.4.1. Açıklama:

“Özneye göre etken ve edilgen, nesneye göre geçişli ve geçişsiz çatı özelliklerinden söz edilir. Fiilden fiil yapma ekleri ile ilişkilendirilir.”

2.4.2. Etkinlik:

“**Dönüştürme:** Geçişsiz fiiller uygun eklerle geçişli yapılır.”

“**Tamamlama:** Cümleyi oluşturan kelimelerdeki boşluklar uygun çatı ekleriyle tamamlanır.”

2.5. Kazanım:

“İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.”

2.5.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2.5.2. Etkinlik:

“**Gruplandırma:** Çeşitli metinlerdeki cümleler yüklemine göre gruplandırılır.”

2.6. Kazanım:

“Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.”

2.6.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

2.6.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

2.7. Kazanım:

“Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.”

2.7.1. Açıklama:

“Cümleler arasında öge/ek ortaklığı; bağlaç, noktalama işareti ve anlamca zıtlık ya da paralellik oluşturan kelimelerin kullanımı gibi ilişkilere dayalı bağlantı şekillerine ve içinde fiilimsi bulunan cümlelerin yapı özelliklerine dikkat çekilir.”

2.7.2. Etkinlik:

“**Gruplandırma:** Metinlerdeki cümleler yapı özelliklerine göre gruplandırılır.”

2.8. Kazanım:

“Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.”

2.8.1. Açıklama:

“Kalıplaşmış cümle yapılarında belli kuruluş ve kullanım özellikleri taşıyan ‘Ne kadar erken kalkarsan o kadar iyi olur.’, ‘Şu sokak senin bu sokak benim... Gez babam gez.’ gibi cümleler ele alınır. Öğrencinin kalıplaşmış cümle yapılarını kullanmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”

2.8.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

2.9. Kazanım:

“Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.”

2.9.1. Açıklama:

“Olumlu, olumsuz cümleler ile varsayım, ihtimal, karşılaştırma, öneri, onaylama, değerlendirme, tanımlama, beklenti, kararsızlık vb. anlam özellikleri ele alınır.”

2.9.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

2.10. Kazanım:

“Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.”

2.10.1. Açıklama:

“Yakın/uzak anlamlılık, sebep-sonuç, amaç-sonuç vb. anlam ilişkileri ele alınır.”

2.10.2. Etkinlik:

Herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

2.11. Kazanım:

“Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.”

2.11.1. Açıklama:

“Üzülme, şaşırma, beğenme, özlem, pişmanlık vb. duygular ele alınır.”

2.11.2. Etkinlik:

“**Altını çizme:** Cümleye hâkim olan duyguyu belirleyen kelimelerin altı çizilir”

3. Amaç:

“Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme”

3.1. Kazanım:

“Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.”

3.1.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

3.1.2. Etkinlik:

“**Araştırma:** Basın yayın organlarında rastlanan, anlatım bozukluğu olan cümleler not edilir, sınıfta düzeltilir.”

“**Doğrusu:** Yanlış anlamda kullanılan kelimelerin yerine doğrusu yazılır.”

“**Neredeyim?:** Kelimelerin cümlede yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan hatalar, kelimeler uygun yerlere getirilerek düzeltilir.”

3.2. Kazanım:

“Anlatım bozukluklarını düzeltir.”

3.2.1. Açıklama:

Herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

3.2.2. Etkinlik:

“**Araştırma:** Basın yayın organlarında rastlanan, anlatım bozukluğu olan cümleler not edilir, sınıfta düzeltilir.”

“**Doğrusu:** Yanlış anlamda kullanılan kelimelerin yerine doğrusu yazılır.”

“**Neredeyim?:** Kelimelerin cümlede yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan hatalar, kelimeler uygun yerlere getirilerek düzeltilir.”

Uyarı: Dil bilgisi öğretimi dört temel dil becerisi ile ilişkili olmalıdır. Bu yönde uygulamalara ağırlık verilmelidir. Bununla beraber öğrencinin 8. sınıfa kadar öğrendiği dil bilgisi konuları ışığında anlatım bozuklukları üzerinde durulur.

Ölçme ve Değerlendirme: Fiilimsiler, cümle, anlatım bozukluklarının kavratılması noktasında, “açık uçlu, kısa cevaplı, doldurmalı sorular; çalışma kâğıtları, standart testler, süreç gelişim dosyaları, eşleştirme testleri, öz değerlendirme formları, gözlem formları” kullanılabilir (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

8. Sınıfta *fiilimsiler, cümle, cümlelerin yapı özellikleri, kalıplaşmış cümle yapıları, cümlede anlam, cümleler arasındaki anlam ilişkisi, cümlede duygu ve düşünce, anlatım bozuklukları* konusunun kavratılmasına yönelik 17 kazanım yer almaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Fiilimsiler konusu çerçevesinde *fiilimsilerin fiil ve isim soylu sözcüklerden farkı, fiilimsilerin işlevleri, fiilimsinin yerinde kullanımı, fiilimsilere bağlı kelime ve kelime gruplarının cümle içerisinde kullanılması* konularının öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde fiilimsilere yönelik örneklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Cümle İle İlgili Bilgi ve Temel Kurallar konusu çerçevesinde *cümlelerin temel ve yardımcı öğeleri, cümlede vurgu, fiilde çatı, isim ve fiil cümleleri, kurallı ve devrik cümle, cümlede yapı, kalıplaşmış cümleler, anlamına göre cümleler, cümleler arası anlam ilişkisi, cümleye hâkim duygu ve düşünce* konusunun öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde özne, yüklem, yer tamlayıcısı, zarf tamlayıcısı, nesne, cümlede yapı özelliklerini sağlayan bağlayıcı unsurlar, ara söz, eksilteli cümle, anlam bağlamında farklılaşan cümlelerin ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Anlatım Bozuklukları konusu çerçevesinde *cümlede anlatım bozukluğuna neden olan unsurun bulunması ve bu unsurun giderilerek anlatım bozukluğunun ortadan kaldırılması* konularının öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede bu konuların öğretiminde anlatım bozukluğuna dönük oldukça fazla örneğe yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47).

Bunun yanı sıra dil bilgisi konuları öğretilirken dört temel dil becerisi içerisinde uygulamaya yer verilmesi gerektiği hatırlatılmakta ve dil bilgisi konularına yönelik etkinliklere sınıf düzeyi kapsamında yer verilmektedir.

Ölçme ve değerlendirme noktasında fiilimsiler, cümle ile ilgili bilgiler ve anlatım bozukluğunun kavratılmasına dönük olarak farklı test türlerinin kullanabileceği ifade edilmektedir. Konunun ve öğrencinin durumuna göre ölçme ve değerlendirme işlemi öğretmenin tercihinin bırakılmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı, dil bilgisi öğretimi çerçevesinde 6. Sınıf düzeyinde 16, 7. Sınıf düzeyinde 20 ve 8. Sınıf düzeyinde 17 kazanım olmak üzere toplamda 53 kazanımı içerisinde barındırmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006:43-47). Ayrıca program kapsamında dil bilgisi kazanımlarının açıklamalarına, bu kazanımlara yönelik ders içi uygulanabilecek etkinliklere, kazanımlara yönelik ölçme ve değerlendirme faaliyetine ve örnek ders işleyişlerine yer verilmektedir.

Dil bilgisi konuları, 6-8. Sınıflar düzeyinde ayrı bir başlık olarak yer almaktadır. Ancak ayrı bir başlık altında yer almasına rağmen anlamlandırma noktasında okuma ve dinleme, uygulama noktasında ise konuşma ve yazma becerisi çerçevesinde dil bilgisi konularının öğretimi belirtilmektedir. Bununla beraber dil bilgisi konuları öğretilirken konuyla ilişkili yazım/implâ kurallarına da değinilmesi önerilmektedir.

Program, dil bilgisi kazanımlarının verilişinde okuma metinlerinden ve çalışma kâğıtlarından yararlanabileceğini ifade etmektedir. Bununla beraber program kapsamında bir önceki yılda işlenen dil bilgisi konularına yönelik geri besleme faaliyetlerinde bulunulması belirtilmekte ve dil bilgisi kazanımlarının programda belirtilen sıraya sadık kalınarak öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Program, dil bilgisi öğretimine yönelik örnek ders işleme süreci içerisinde dil bilgisi ile dil becerilerini bir arada ele almaktadır. Dil becerilerinin yanı sıra öğretilmesi plânlanan dil bilgisi konuları, örnek ders işleme planının %15'ini oluşturmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 246-285).

2. 2015 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf)'nda dil bilgisi öğretimine yönelik 35 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar, okuma ve yazma becerileri içerisinde yer almaktadır. Sözlü İletişim becerileri kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Dil bilgisi kazanımları program kapsamında 5-8. Sınıflar düzeyinde “basitten zora” ilkesi çerçevesinde dağıtılmıştır. Bu sınıf düzeylerinde okuma becerisi altında yer alan dil bilgisi konularıyla anlamlandırmanın sağlanması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra yazma becerisi altında yer alan dil bilgisi konularıyla da uygulamanın sağlanması hedeflenmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-38).

5. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak okuma ve yazma becerisi kapsamında 8 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-28). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Anlama” ve “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Anlama” başlığı altında “T5.2.7. Okuduklarındaki yönlendirici ifadelerin anlamda yaptığı değişikliği fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-28) kazanımı yer almaktadır.

“Söz Varlığı” başlığı altında ise aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T5.2.22. İsimlerin ve sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder.”

“T5.2.23. İsim ve sıfat tamlamalarını fark ederek bunların anlama olan katkılarını bilir.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-28).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T5.3.1.3. Paragraflar arasında uygun geçiş ifadeleri kullanır.”

“T5.3.3. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken uygun bağlama ögelerini kullanır. (ör.: *bundan dolayı, açıkçası, bunun yanında, artık, aynı zamanda vb.*)”

“T5.3.9. Çekim eklerini (hâl ekleri, iyelik ekleri, çoğul eki, ilgi hâli) ve yapım eklerini doğru kullanır.”

“T5.3.10. İsim, isim tamlaması, sıfat ve sıfat tamlamalarını cümledeki işlevlerine uygun kullanır.”

“T5.3.12. Yazdıklarını gözden geçirerek anlam bütünlüğünü bozan ifadeler, yazım ve noktalama hataları varsa bunları belirler, düzeltir ve metni yeniden yazar/düzenler.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-28).

5. Sınıftaki dil bilgisi kazanımları incelendiğinde okuma becerisi kapsamında *isim, sıfat, isim ve sıfat tamlamaları ve bağlaç* konusunun öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırılması önerilmektedir. Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaç, çekim ekleri (hâl ekleri, çoğul eki, ilgi hâli), yapım eki, isim, sıfat, isim tamlaması, sıfat tamlaması, ses olayları ve anlatım bozukluğunun düzeltilmesi* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının uygulanması önerilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 26-28).

6. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak okuma ve yazma becerisi kapsamında 9 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2015: 29-31). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Anlama” ve “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Anlama” başlığı altında “T6.2.10. Okuduklarındaki yönlendirici ifadelerin anlamda yaptığı değişikliği fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 29-31) kazanımı yer almaktadır.

“Söz Varlığı” başlığı altında ise aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T6.2.26. Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder.”

“T6.2.27. Edat, bağlaç ve ünlemlerin anlama olan katkısını fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 29-31).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T6.3.1.3. Paragraflar arasında uygun geçiş ifadeleri kullanır.”

“T6.3.3. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken uygun bağlama ögelerini kullanır. (ör.: *rağmen, üstelik, ne de olsa, dolayısıyla, hiç değilse vb.*)”

“T6.3.6. Çekim eklerini (hâl ekleri, iyelik ekleri, çoğul eki, ilgi hâli) ve yapım eklerini doğru kullanır; kök bilgisi ile ilişki kurar.”

“T6.3.7. Zamirleri, edatları, bağlaçları ve ünlemleri cümledeki işlevlerine uygun kullanır.”

“T6.3.10. Yapım eklerini bilir; basit, birleşik ve türemiş sözcükleri ayırt eder.”

“T6.3.13. Yazdıklarını gözden geçirir. (*Anlam bütünlüğünü bozan ifadeleri belirlemesi ve düzeltmesi sağlanır. Ancak kavramsal olarak anlatım bozukluğu içeriğine girilmez.*) (MEB TTKB TÖP, 2015: 29-31).

6. Sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımları incelendiğinde okuma becerisi kapsamında *zamirler, edatlar, bağlaçlar* ve *ünlem* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırılması önerilmektedir. Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar, çekim ekleri (hâl ekleri, çoğul eki, ilgi hâli) ile kök ilişkisi, yapım ekleri ve kök ilişkisi, basit, türemiş ve birleşik kelimeler ve anlatım bozukluğunun giderilmesi* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının uygulatılması önerilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 29-31).

7. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak okuma ve yazma becerisi kapsamında 9 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2015: 32-35). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Anlama” ve “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Anlama” başlığı altında “T7.2.7. Okuduklarındaki yönlendirici ifadelerin anlamda yaptığı değişikliği fark eder.”, “T7.2.16. Okuduklarında anlama dayalı anlatım bozukluklarını fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 32-35) kazanımı yer almaktadır.

“Söz Varlığı” başlığı altında ise aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T7.2.27. Fiilerin cümleye kattığı anlam özelliklerini fark eder.”

“T7.2.28. Zarfların cümleye kattığı anlamı ve işlevini fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 32-35)

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T7.3.1.3. Paragraflar arasında uygun geçiş ifadeleri kullanır.”

“T7.3.3. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken uygun bağlama öğelerini kullanır. (Ör: *tersine, aksi takdirde, o hâlde, başka bir deyişle, öncelikle, ilk olarak vb.*)”

“T7.3.7. Çekim eklerini (kişi ekleri, haber ve dilek kipleri) ve yapım eklerini doğru kullanır.”

“T7.3.8. Fiilin cümleye kattığı anlam özelliklerini, ek fiili ve zarfları cümledeki işlevlerine uygun kullanır.”

“T7.3.11. Yazdıklarını gözden geçirir. (*Anlam bütünlüğünü bozan ifadeleri belirlemesi ve düzeltmesi sağlanır. Anlama dayalı anlatım bozuklukları ile sınırlı tutulur.*)” (MEB TTKB TÖP, 2015: 32-35)

7. Sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımları incelendiğinde okuma becerisi kapsamında *anlama dayalı anlatım bozuklukları, bağlaçlar, fiiller ve zarflar* konusunun öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırılması önerilmektedir. Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar, çekim ekleri (hâl ekleri, çoğul eki, ilgi hâli) ve yapım eklerinin doğru kullanımı, fiilin cümleye kattığı anlam, ek fiil, zarflar ve anlama dayalı*

anlatım bozuklukları konularının öğretiminde dil bilgisi konularının uygulanması önerilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 32-35).

8. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak okuma ve yazma becerisi kapsamında 9 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2015: 36-38). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Anlama” ve “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Anlama” başlığı altında “T8.2.6. Okuduklarındaki yönlendirici ifadelerin anlamda yaptığı değişikliği fark eder.” ve “T8.2.17. Okuduklarında anlama dayalı anlatım bozukluklarını fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 36-38) kazanımı yer almaktadır.

“Söz Varlığı” başlığı altında ise aşağıdaki kazanım yer almaktadır:

“T8.2.31. Fiilimsilerin cümledeki işlevini fark eder.” (MEB TTKB TÖP, 2015: 36-38).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T8.3.1.3. Paragraflar arasında uygun geçiş ifadeleri kullanır.”

“T8.3.3. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken uygun bağlama öğelerini kullanır. (ör.: *kısacası, özetle, başlıca, son olarak vb.*)”

“T8.3.7. Dil bilgisine dayalı anlatım bozukluklarının farkına varır.”

“T8.3.8. Cümlenin öğelerini bilir.”

“T8.3.9. Fiilimsileri cümledeki işlevine uygun olarak kullanılır.”

“T8.3.12. Yazdıklarını gözden geçirir. (*Anlam ve yapıya dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.*)” (MEB TTKB TÖP, 2015: 36-38).

8. Sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımları incelendiğinde okuma becerisi kapsamında *bağlaç, anlama dayalı anlatım bozuklukları* ve *fiilimsiler* konusunun öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırılması önerilmektedir. Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar, cümlenin öğeleri, fiilimsiler anlama ve yapıya dayalı anlatım bozuklukları* dil bilgisi konularının uygulanması önerilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2015: 36-38).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretiminde 5. Sınıfa yer verilmektedir. 2006 programında bulunmayan 5. Sınıf, 2015 programında bulunmakta ve dil bilgisi konularının öğretimine açıkça yer verilmektedir. Bununla beraber 2015 programında dil bilgisi kazanımlarına dönük açıklamalara oldukça az yer verilmekte ve kazanıma dönük ders içi yapılacak etkinlikler bulunmamaktadır. Bu da dil

bilgisi öğretiminde 2015 TÖP'ün, 2006 TÖP'e göre daha basitleştirildiğini gözler önüne sermektedir.

3. 2017 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf)'nda dil bilgisi öğretimine yönelik 34 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar; konuşma, okuma ve yazma becerileri içerisinde yer almaktadır. Dinleme becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Dil bilgisi öğretimine dönük kazanımların dil becerileri içerisinde yer alması öğrenci tarafından öğrenilen dil bilgisi konularının davranışa dönüştürülmesinde ve öğrenme kalıcılığının artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca dil becerilerinin kaliteli bir şekilde kullanılmasında dilin kurallarının bilinmesi ve hatasız kullanılması bu önemi desteklemektedir (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-54).

Dil bilgisi kazanımları 5-8. Sınıfta “basitten zora” ilkesi çerçevesinde dağıtılmıştır. Bu sınıf düzeylerinde okuma becerisi altında yer alan dil bilgisi konuları ile anlamlandırmanın sağlanması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra konuşma ve yazma becerisi altında yer alan dil bilgisi konularıyla da uygulamanın sağlanması hedeflenmektedir.

5. Sınıf düzeyinde dil bilgisi öğretimine yönelik olarak konuşma, okuma ve yazma becerisi kapsamında 5 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-41). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Anlama” ve “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken konuşma ve yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak “T.5.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (*Ama, fakat, ancak ve lakin ifadelerini kullanmaları sağlanır*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-41) kazanımı yer almaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Anlama” başlığı altında ise “T.5.3.26. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir (*Ama, fakat, ancak ve lakin ifadeleri üzerinde durulur.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-41) kazanımı yer almaktadır.

“Söz Varlığı” başlığı altında aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.”

“T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar (*Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-41).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak. “T.5.4.16. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. (*Ama, fakat, ancak ve lakin ifadelerini kullanmaları sağlanır.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-41) kazanımında yer almaktadır.

5. Sınıf düzeyi dil bilgisi kazanımları incelendiğinde konuşma becerisi kapsamında *bağlaçlar* konusunun uygulatılması önerilmektedir.

Okuma becerisi kapsamında ise *kök ve ek, yapım ekleri* (yalnızca sezdirilmesi) ve *bağlaçlar* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırması önerilmektedir.

Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaç* konusunun öğretiminde dil bilgisi konusunun uygulatılması önerilmektedir.

6. Sınıf düzeyinde dil bilgisi öğretimine yönelik olarak konuşma, okuma ve yazma becerisi kapsamında 10 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 42-45). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken, konuşma ve yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak “T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (*Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerini kullanmaları sağlanır.*)” kazanımı yer almaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 42-45).

Okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder (*İsim çekim ekleri [çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki] üzerinde durulur.*)”

“T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”

“T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.”

“T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.”

“T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.”

“T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.”

“T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir (*Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadeleri üzerinde durulur.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 42-45).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak “T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (*Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerinin kullanılması sağlanır.*)”, “T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler (*Anlam bütünlüğünü bozan ifadelerin belirlenmesi ve düzeltilmesi sağlanır, kavramsal olarak anlatım bozukluğu konusuna değinilmez.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 42-45) kazanımları yer almaktadır.

6. Sınıfın dil bilgisi kazanımları incelendiğinde konuşma becerisi kapsamında *bağlaçlar* konusunun öğretiminde dil bilgisi konusunun uygulatılması önerilmektedir.

Okuma becerisi kapsamında ise *isim çekim ekleri, isim, sıfat, isim tamlaması, sıfat tamlaması, edat, bağlaç, ünlem, basit, türemiş ve birleşik kelimeler ve zamirler* konularının öğretiminde dil bilgisi konusunun anlamlandırılması önerilmektedir.

Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaç ve anlamsal anlatım bozukluğu* konularının öğretiminde dil bilgisi konusunun uygulatılması önerilmektedir.

7. Sınıf düzeyinde dil bilgisi öğretimine yönelik olarak konuşma, okuma ve yazma becerisi kapsamında 10 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 46-49). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken, konuşma ve yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak “T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır” kazanımı yer almaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 46-49).

Okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir (*Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.*)”

“T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder (*Fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) üzerinde durulur.*)”

“T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.”

“T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”

“T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder (*İş [kılış], oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri üzerinde durulur.*)”

“T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder (*Anlam yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 46-49).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak şu kazanımlar bulunmaktadır:

“T.7.4.13. Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır.”, “T.7.4.15. Yazılarında geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (*Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerini kullanmaları sağlanır.*)” ve “T.7.4.16. Yazdıklarını düzenler. (*Anlama dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 46-49).

7. Sınıfın dil bilgisi kazanımları incelendiğinde konuşma becerisi kapsamında *bağlaç* konusunun öğretiminde dil bilgisi konusunun uygulatılması önerilmektedir.

Okuma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar, fiil çekim ekleri, basit, türemiş ve birleşik fiiller, zarflar, iş, kılış ve oluş fiilleri, anlam yönünden anlatım bozuklukları* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırması önerilmektedir.

Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar* ve *anlamsal anlatım bozukluğu* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının uygulatılması önerilmektedir.

8. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik olarak konuşma, okuma ve yazma becerisi kapsamında 9 kazanım bulunmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2017: 50-54). Dil bilgisi kazanımları, okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında yer alırken, konuşma ve yazma becerisi kapsamında herhangi bir başlık altında yer almamaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak “T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” (MEB TTKB TÖP, 2017: 50-54) kazanımı yer almaktadır.

Okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler (*Dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.*)”

“T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar (*Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberletilmez.*)”

“T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir. (*Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 50-54).

Yazma becerisi kapsamında dil bilgisi öğretimine yönelik olarak aşağıdaki kazanımlar yer almaktadır:

“T.8.4.15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (*Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerinin kullanılması sağlanır.*)”

“T.8.4.16. Yazdıklarını düzenler (*Dil bilgisine dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.*)”

“T.8.4.18. Cümlelerin öğelerini ayırt eder.”

“T.8.4.19. Cümle türlerini tanır (*Kavramsal tanımlamalara girilmez.*)
“T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar (*Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir.*)” (MEB TTKB TÖP, 2017: 50-54).

8. Sınıf düzeyi dil bilgisi kazanımları incelendiğinde konuşma becerisi kapsamında *bağlaç* konusunun öğretiminde dil bilgisi konusunun uygulanması önerilmektedir.

Okuma becerisi kapsamında ise *dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları, fiilimsiler* ve *bağlaçlar* konularının öğretiminde dil bilgisi konularının anlamlandırılması önerilmektedir.

Yazma becerisi kapsamında ise *bağlaçlar, dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları, cümlenin öğeleri, cümle türleri* ve *filde çatı* konularının öğretimi bağlamında uygulama önerilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2017: 50-54).

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), 2015 yılında yayımlanan programdan farklı özellikler taşımaktadır. Bu özellikler, dil bilgisi konularının sınıf düzeylerine ve dil becerilerine göre farklılaşmasından kaynaklanmaktadır.

2017 yılında yayımlanan programda konuşma becerisi altında dil bilgisi öğretimine yönelik 4 kazanım yer almaktadır. 2015 yılındaki programda okuma ve yazma becerisi içerisinde yer alan *bağlaçlar* konusu, 2017 programında konuşma becerisi altında da yer almaktadır. Bununla beraber 2015 TÖP ile 2017 TÖP (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretimi bağlamında önemli bir farklılık arz etmemektedir. Ele alınan konular ve kazanımlar, nadiren sınıf düzeyine ve dil becerisine göre farklılaşmaktadır. 2017 TÖP’e 2006 TÖP kapsamında bakıldığında açıklamalara, etkinliklere ve ders işleyiş örneklerine yer verilmediği görülmektedir.

4. 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI’NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), *2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı*ndan (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımlar bakımından farklılık oluşturmamaktadır. Bu sebeple *2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nın (5-8. Sınıf) dil bilgisine dönük taşıdığı tüm özellikler, *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı* için de geçerlidir. Ancak 2017 TÖP’te 7. Sınıf düzeyinde okuma becerisi kapsamında “Söz Varlığı” başlığı altında yer alan “T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.” (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-54) kazanımına yönelik belirtilen “fil çekim ekleri (kip ve

kişi ekleri) üzerinde durulur” açıklamasına ilâveten “fiillerde anlam kayması konusu üzerinde durulur.” (MEB TTKB TÖP, 2018: 36-51) açıklaması, 2018 programı içerisine eklenmiştir. Böylece *2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nda yer almayan *fiilde anlam kayması* konusu, *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı*’na açıklama olarak eklenmiştir (MEB TTKB TÖP, 2017: 38-54; 2018: 36-51).

5. 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI’NDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nden (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımlar bakımından farklılık oluşturmamaktadır. Bu sebeple *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nın (5-8. Sınıf) dil bilgisine dönük taşıdığı tüm özellikler, *2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı* içinde geçerlidir (MEB TTKB TÖP, 2018: 36-51; 2019: 35-50).

6. 2006 VE 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ (5-8. SINIF) DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimi bakımından karşılaştırıldığında 2006 TÖP dil bilgisi öğretimini dört temel dil becerisinden ayrı bir başlık altında ele almaktadır. Dil bilgisi öğretimi dört temel dil becerisinden ayrı bir başlık altında ele alınmasına rağmen dil bilgisi konularının öğretiminde dört temel dil becerisinin dikkate alınması gerektiği 2006 TÖP’te vurgulanmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006: 43-47). 2018 TÖP ise dil bilgisi öğretimini konuşma, okuma ve yazma becerisi içerisinde ele almaktadır. Bununla beraber 2006 TÖP, dil bilgisi kazanımlarına yönelik açıklamalara, etkinliklere ve ders işleniş örneklerine yer vermektedir. 2018 TÖP’te ise bu açıklamalara oldukça az yer verilmiş ve etkinliklere ise hiç yer verilmemiştir. Her iki programda da tümevarım yönteminin ve sezdirme tekniğinin dil bilgisi öğretiminde kullanılması gerektiği belirtilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2006; 2018). Ayrıca her iki program, yapılandırıcı yaklaşım çerçevesinde bir dil bilgisi öğretimi anlayışına sahiptir. Bu çerçevede 2006 ve 2018 TÖP’ün birbiriyle olan ilişkisine bakıldığında 2018 TÖP için 2006 TÖP’ün basitleştirilmiş hâli olduğu söylenebilmektedir (MEB TTKB TÖP, 2006; 2018).

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı dil bilgisi öğretimi çerçevesinde amaçlar, temel ilkeler, yaklaşımlar ve kazanımlar bakımından farklılaşmaktadır. Bu farklılaştırma, programlarda dil bilgisi öğretimine dönük unsurların değişimine bağlı

olarak gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede 2006 ve 2018 TÖP'e belirtilen bu unsurlar açısından bakmakta yarar olacaktır.

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretimi amaçları bakımından karşılaştırıldığında her iki program da öğrencinin dil gelişiminin bir öğretim program çerçevesinde belirli bir sürede gerçekleşmesi gerektiği anlaşılmaktadır (MEB TTKB TÖP, 2006; 2018). Bu çerçevede dil bilgisi öğretimiyle öğrencinin dört temel dil becerisinin aktif kullanılması, söz varlığının zenginleştirilmesi ve buna bağlı olarak karakter gelişiminin desteklenmesi, ana dili kullanımının hatasız gerçekleştirilmesi, Türkçenin zenginliklerinin gösterilmesi ve öğrencilerde millî bir bilinç uyandırılması, yabancı kelimelerin dile verdiği zararların gösterilmesi her iki programda da amaçlanmaktadır. Ancak bu amaçlar Türkçe öğretimine yönelik belirtilen amaçlar içerisinde belirtilmektedir. Dil bilgisi öğretimi, programlarda belirtilen bu amaçlara yönelik bir faaliyet yürüttüğü için dil bilgisi öğretiminin amacı olarak bu amaçlar kabul edilmektedir. Ayrıca her iki programın yapılandırıcı yaklaşım çerçevesinde oluşturulması ve bu yaklaşıma bağlı Türkçe öğretimi faaliyeti yapacak olması amaçlar noktasında programların farklılık arz etmediğini göstermektedir.

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretiminin temel ilkeleri ve yaklaşımları bakımından karşılaştırıldığında her iki programın modern dil bilgisi öğretiminin esaslarını taşıdığı görülmektedir. Modern dil bilgisi öğretiminin temel ilkelerine bakıldığında her iki programın da öğrenciyi merkeze alan, hedef kitlenin hazırbulunuşluğunu dikkate alan, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ve yakından uzağa ilkeleri çerçevesinde öğretim anlayışını benimseyen, dört temel dil becerisini temele alan, farklı yöntem ve teknikleri kullanan bir dil bilgisi öğretimi anlayışını benimsediği görülmektedir.

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretimi Programı (5-8. Sınıf) dil bilgisi kazanımları bağlamında karşılaştırılmıştır. 2006 TÖP'teki dil bilgisi kazanımlarının 2018 TÖP'teki durumu tablolarda belirtilerek programların benzer/farklı noktaları ortaya çıkarılmıştır.

2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretimi Programı (5-8. Sınıf) dil bilgisi kazanımları bağlamında konular başlığı altında tablolaştırılmış ve karşılaştırma bu konu başlıkları bağlamında yapılmıştır. Karşılaştırma sonucunda değerlendirmeler tabloların altında belirtilmiştir.

Tablo 3. “Kelimedede Yapı” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“ Kök ve eki kavrar (Türkçenin sondan eklemeli bir dil olduğu vurgulanır.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“ T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder. ” (2018 TÖP 5. Sınıf Okuma Becerisi)
“ İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder (Fiil köklerinin ‘-mek/-mak’ eki ile okunması gerektiği, fiilin ‘-mek/-mak’ eki almış biçimine mastar adı verildiği, mastarın fiilin adı olduğu belirtilir. Hem isim hem de fiil olan köklere örnek verilerek bunların kök çeşidinin aldıkları ekler aracılığıyla belirlenebileceği kavratılır.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“ Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder (Çekim eklerinin çeşitlerine ilgili oldukları konulara gelindiğinde değinilir. Ekler arasındaki hiyerarşik ilişkiye dikkat çekilir. Bu durum, yapım ekleri kelime türetirken çekim eklerinin var olan kelimeyi kelime grubu ya da cümle içinde kullanılmaya elverişli hâle getirmesi, yani ona son şeklini vermesiyle açıklanır.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“ Gövdeyi kavrar. ” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“ T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar (Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.)” (2018 TÖP 5. Sınıf Okuma Becerisi)
“ Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar (“Yapım eklerinin işlevleri kavratılırken isimden isim yapma ekleri, isimden fiil yapma ekleri, fiilden fiil yapma ekleri, fiilden isim yapma ekleri ayırımına gidilir. Eklerin sesçe farklı biçimlerinin farklı birer ek olmadığı, aynı ekin çeşitleri olduğu kavratılır. Bu amaçla ilgili ses olaylarına değinilir. Fiilden fiil yapma eklerinin işlevleri ve anlam özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak fiil çatısı konusunda durulur. Burada eklerin kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerine ağırlık verilir.” (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“ Birleşik kelimeyi kavrar (Birleşik kelimelerin anlam özelliklerine dikkat çekilir. Birleşik kelimelerin kuruluş özellikleri konusuna girilmez.” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“ T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder. ” (2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“ Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder (Tarihî nedenlerle kök ve ek arasındaki anlam ilişkisinin kaybolduğu türemiş kelimeler basit kelime olarak ele alınır.” (2006 TÖP 6. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 41; 2018: 36-43.

Kelimedede Yapı konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 3.’te gösterilmektedir. Tablo 3. incelendiğinde 2006 TÖP’ün 6. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Kelimedede Yapı* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 5. ve 6. Sınıfta basitten zora ilkesi dikkate alınarak *okuma becerisi* altında ayrılmaktadır.

2006 TÖP’te 6. Sınıfta *Kelimedede Yapı* konusu kapsamında *kök ve kök çeşitleri*, *ek ve ek çeşitleri*, *eklerin birbirinden farkı*, *gövde*, *yapım ekinin işlevleri* ve *basit, türemiş ve birleşik kelimeler* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 5. ve 6. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak basitleştirilmiştir. Ancak yapım eklerinin öğretiminde bir değişiklik görülmektedir. 2006 TÖP’te yapım eklerinin detaylıca öğretilmesi vurgulanırken 2018 TÖP’te ise bu konunun yalnızca sezdirilmesi ve temel mantığının kavratılması belirtilmektedir. Bu durum, 2018 TÖP’ün dil becerilerine daha fazla eğilmesinin ve bu bağlamda bir dil bilgisi öğretimine genişçe yer vermesinin bir sonucu olarak görülmektedir.

2006 TÖP’ün 6. Sınıftaki kazanımların 2018 TÖP’ün 5. Sınıfına doğru yoğun bir şekilde kaydığı görülmektedir. “Basitten zora” ilkesinin burada da dikkate alındığı

anlaşılmaktadır. 2006 TÖP’te *Kelimede Yapı* konusuyla ilgili kazanımlardan *basit, türemiş ve birleşik kelimeler* konusuyla ilgili olan kazanım, 2018 TÖP’te 6. Sınıfta belirtilmektedir. Bunun gerekçesi olarak 2018 TÖP’ün 5. Sınıfı da kapsamı ve buna yönelik bir plânlama yapması görülmektedir. Ayrıca dikkat çeken diğer bir husus da 2006 TÖP, *Kelimede Yapı* konusuna ait kazanımların açıklamalarına genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara oldukça az yer verildiği görülmektedir.

Tablo 4. “İsim Türünden Kelime Türleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır (Özel isim, cins ismi; teklik, çokluk, topluluk ismi; somut isim, soyut isim konuları ele alınır. Çokluk eki ve işlevlerine değinilir. Özel isimlerin yazımına yönelik kurallarla gerekli ilişkilendirme yapılır.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.” (2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır (Sıfatların bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır (Düzeye uygun metinlerden hareketle zamirlerin hangi kelimenin, ifadenin yerine kullanıldığını belirlemeye yönelik çalışmalara ağırlık verilir. Zamirlerin bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” (2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“Hal eklerinin işlevlerini kavrar (İsmin hâlleriyle fiiller arasındaki ilişkiye dikkat çekilir. Hâl eklerinin eklendikleri kelimeye kazandırdığı farklı anlam özelliklerine ağırlık verilir”, “Örneklerden hareketle 3. teklik kişi iyelik eki ile belirtme hâli ekinin kullanımı kavratılır”, “Kelime ile eklerin, ek ile ekin birleşmesinde ortaya çıkan yardımcı ünsüzlerin işlevi kavratılır.”) (2006 TÖP 6. Sınıf)	“T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder (İsim çekim ekleri [çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki] üzerinde durulur.)” (2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“İyelik eklerinin işlevlerini kavrar (Örneklerden hareketle 3. teklik kişi iyelik eki ile belirtme hâli ekinin kullanımı kavratılır” ve “Kelime ile eklerin, ek ile ekin birleşmesinde ortaya çıkan yardımcı ünsüzlerin işlevi kavratılır.”) (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar (İsim tamlamalarında belirtili ve belirtilsiz tamlama çeşitlerine değinilir. Zincirleme isim tamlamasının ayrı bir tamlama çeşidi olmadığı, belirtili ve belirtilsiz isim tamlamalarının iç içe girmesiyle oluştuğuna dikkat çekilir. İsim tamlamalarının anlam özelliklerine ağırlık verilir ve öğrencilerin cümle ya da metin içinde isim ve sıfat tamlamalarını, bunların iç içe girmiş biçimlerini bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”) (2006 TÖP 6. Sınıf)	“T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.” (2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar (Öğrencilerin cümle ya da metin içinde isim ve sıfat tamlamalarını, bunların iç içe girmiş biçimlerini bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.”) (2006 TÖP 6. Sınıf)	
“Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.” (2006 TÖP 6. Sınıf)	“T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.”(2018 TÖP 6. Sınıf Okuma Becerisi)
“Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır (Aynı kelimenin farklı görevlerde kullanıldığı cümle örneklerden hareket edilir. Örnekler 6. sınıfta ele alınan kelime türleriyle sınırlandırılır.)” (2006 TÖP 6. Sınıf)	2018 TÖP’te karşılık gelen bir kazanım bulunmamaktadır.

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 42; 2018: 41.

İsim Türünden Kelime Türleri konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP'te belirtilen kazanımlar, Tablo 4.'te gösterilmektedir. Tablo 4. incelendiğinde 2006 TÖP'ün 6. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *İsim Soylu Kelime Türleri* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP'te 6. Sınıfta *okuma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP'te 6. Sınıfta *İsim Türünden Kelime Türleri* kapsamında *isim, sıfat, zamir, hâl ekleri, iyelik ekleri, isim tamlaması, sıfat tamlaması, edat, bağlaç, ünlem ve kelimelerin cümlede farklı görevlerde kullanımı* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP'te 6. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak basitleştirilmiştir. Ancak 2006 TÖP'te isimler konusu altında yer alan çoğul eki konusu, 2018 TÖP'te çekim ekleri konusu altında belirtilmiştir. Yapılan bu değişikliğe bakıldığında çoğul eki konusunun, çekim ekleri konusu altında ifade edilmesi, içeriklerin örtüşmesiyle ilgilidir. Ayrıca 2018 TÖP'te çekim ekleri altında soru ekinin öğretimi belirtilmişken 2006 TÖP'te bu yönde bir kazanım veya açıklama bulunmamaktadır. Bu da soru ekinin bir edat olduğu düşüncesinden hareketle bu konunun edatlar içerisinde öğretilmediği düşüncesine sevk etmektedir. Bunun yanında 2006 TÖP'te bağlaçlar konusunun öğretimi bir kazanım içerisinde ifade edildiği ve bu bağlaçların kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. 2018 TÖP'e bakıldığında bu konunun 2006 TÖP'teki gibi öğretilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ancak 2018 TÖP, bağlaçlar konusunu basitten zora ilkesi çerçevesinde her sınıf kademesinde konuşma, okuma ve yazma becerileri içerisinde kullanılması gerektiğini ve kullanılacak bağlaçların neler olduğunu belirtmektedir.

2006 TÖP'te bağlamdan hareketle kelimelerin farklı görevde kullanılması belirtilmektedir. Bu kapsamda bağlamdan hareketle kelimenin cümle içerisindeki görevinin anlaşılması ve kelimelerin bağlama göre farklı görevler alabileceği kavratılmak istenmektedir. Ancak bu kazanım, 2018 TÖP içerisinde net bir şekilde belirtilmemiş olup dil becerileri içerisinde dolaylı olarak sezdirilmektedir.

2006 TÖP, *İsim Türünden Kelime Türleri* konusu kazanımlarına dönük açıklamalara genişçe yer verilmektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara oldukça az yer verildiği görülmektedir.

Tablo 5. “Fiil Türünden Kelime Türleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“ Fiillerin anlam özelliklerini kavrar (İş, oluş, durum filleri örneklendirilir.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	“ T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder (İş [kılış], oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri üzerinde durulur.)” (2018 TÖP 7. Sınıf Okuma Becerisi)
“ Kip ve çekimli fiili kavrar (Kipin mastar durumundaki fiili biçimlendirmesindeki rolü ile çekimli fiilin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır. Buradan hareketle yüklem kavramına girilir.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar (Geçmiş zaman (duyulan geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman), şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman ele alınır. Haber kiplerinin temel işlevlerine (Ör.: “-di” ekiyle yapılan geçmiş zamanın fiilin gerçekleştiğini görme veya kesin olarak bilme, geniş zamanın alışkanlıkları, bilimsel anlamda kabul görmüş gerçekleri ifade etme gibi) ağırlık verilir. Bu zamanların hangi eklerle ifade edildiğine değinilir. İlk örnekler, 3. teklik kişi ile çekimlenmiş fiillerden seçilir. Daha sonra diğer kişilere ve kişi eklerine değinilir. Çekimli fiillerin kişisinin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır. Buradan hareketle özne kavramına girilir. Şimdiki zaman ekinin ünlü daralmasına neden olduğu, ‘ye-’, ‘de-’ fillerin ‘-ecek’ ekinden önce ünlü daralmasına uğradığı örneklerden hareketle kavratılır.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	“ T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder (Fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) üzerinde durulur ve fiillerde anlam kayması konusu üzerinde durulur.)” (2018 TÖP 7. Sınıf Okuma Becerisi)
“ Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar. ” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder (Bildirme kiplerinin fiili zaman açısından biçimlendiği, dilek kiplerinin ise fiile farklı anlam özellikleri kazandırdığı vurgulanır.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar (Gereklilik, istek, şart, emir kipleri ele alınır. Dilek kiplerinin temel işlevlerine (Ör.: Şart kipinin fiilin gerçekleşmesini isteme ve şarta bağlama anlamı gibi) ağırlık verilir. Şart kipi için dilek-şart kipi adlandırması kullanılmaz. Bu kiplerin hangi eklerle ifade edildiğine değinilir. İlk örnekler, emir kipi için 2. teklik kişi, diğerleri için 3. teklik kişi ile çekimlenmiş fiillerden seçilir.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar (Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymalarının bir anlatım bozukluğu olmadığı, tersine Türkçenin bir zenginliği olduğu örneklerden hareketle açıklanır.) ve (Zaman ve anlam kaymasına uğramış fiil kiplerinin işlevleri ve kullanım özellikleri vurgulanır.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır. ” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır (Zarfların bütün çeşitleri örneklendirilir, bunlardaki anlam özelliklerine değinilir.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	“ T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar. ” (2018 TÖP 7. Sınıf Okuma Becerisi)
“ Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder. ” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“ Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır (Aynı kelimenin farklı görevlerde kullanıldığı cümle örneklerden hareket edilir. Örnekler 6 ve 7. sınıfta ele alınan kelime türlerinden seçilir.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	2018 TÖP’te karşılık gelen bir kazanım bulunmamaktadır.

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 43-45; 2018: 45.

Fiil Türünden Kelime Türleri konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP'te belirtilen kazanımlar, Tablo 5.'te gösterilmektedir. Tablo 5. incelendiğinde 2006 TÖP'te 7. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Fiil Soylu Kelime Türleri* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP'te 7. Sınıfta *okuma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP'te 7. Sınıfta *Fiil Türünden Kelime Türleri* kapsamında *fiilde anlam, fiil çekim ekleri ve zarflar* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP'te 7. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak basitleştirilmiştir.

2006 TÖP'te bağlamdan hareketle kelimelerin farklı görevde kullanılması belirtilmektedir. Bu kapsamda bağlamdan hareketle sözcüğün cümle içerisindeki görevinin anlaşılması ve kelimelerin bağlama göre farklı görevler alabileceği kavratılmak istenmektedir. Ancak bu kazanım 2018 TÖP içerisinde net bir şekilde belirtilmemiş olup dil becerileri içerisinde dolaylı olarak sezdirilmektedir.

2006 TÖP, *Fiil Türünden Kelime Türleri* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara oldukça az yer verildiği görülmektedir.

Tablo 6. “Fiilde Yapı” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar (Türemiş fiillerde kök ile gövde arasındaki anlam ilişkilerine dikkat çekilir. Birleşik fiillerin kuruluş özelliklerine değinilir. Kurallı birleşik fiillerin anlam özellikleri vurgulanır.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	“T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.” (2018 TÖP 7. Sınıf Okuma Becerisi)
“Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 44; 2018: 45.

Fiilde Yapı konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP'te belirtilen kazanımlar, Tablo 6.'da gösterilmektedir. Tablo 6. incelendiğinde 2006 TÖP'te 7. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Fiilde Yapı* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP'te 7. Sınıfta *okuma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP'te 7. Sınıfta *Fiilde Yapı* kapsamında *basit, türemiş ve birleşik fiiller* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP'te 7. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

2006 TÖP, *Fiilde Yapı* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 7. “Ek Fiil” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar (Ek fiille çekimlenmiş kelimelerin cümle kuruluşundaki işlevi vurgulanır.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	“T.7.4.13. Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır.” (2018 TÖP 7. Sınıf Yazma Becerisi)
“İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar (Geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipi ele alınır.)” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar (Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılarda fiilin zamanını ek fiilden sonra gelen zaman ve kip ekinin belirlediği vurgulanır.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“Ek Fiil Nerede?: Birleşik çekimli fiillerdeki ek fiil fark edilir (Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.), (Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılarda fiilin zamanını ek fiilden sonra gelen zaman ve kip ekinin belirlediği vurgulanır), (Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerinin fiile zamanın yanı sıra farklı anlam özellikleri kazandırmak olduğu vurgulanır) ve (Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların kullanım sırasında kazandıkları anlam özelliklerine (Ör.: ‘ecek+ti’ birleşik yapısının ‘geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet’ bildirdiği ya da ‘-r+di’ yapısının “terk edilmiş bir alışkanlık” bildirdiği gibi.) ağırlık verilir.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	
“Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.” (2006 TÖP 7. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 46-47; 2018: 47.

Ek Fiil konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 7.’de gösterilmektedir. Tablo 7. incelendiğinde 2006 TÖP’te 7. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Ek Fiil* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 7. Sınıfta *yazma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 7. Sınıfta *Ek Fiil* kapsamında *isim ve fiil soylu sözcüklerde ek fiilin oluşumu ve işlevi* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 7. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

2006 TÖP, *Ek Fiil* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 8. “Fiilimsiler” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar (<i>Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberletilmez.</i>)” (2018 TÖP 8. Sınıf Okuma Becerisi)
“Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur (Öğrencilerin cümle ya da metin içinde fiilimsi ile buna bağlı kelime ya da kelime gruplarını bir bütün olarak algılamasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir.)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 48; 2018: 49.

Fiilimsiler konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 8.’de gösterilmektedir. Tablo 8. incelendiğinde 2006 TÖP’te 8. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Fiilimsiler* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta *okuma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 8. Sınıfta *Fiilimsiler* kapsamında *fiilimsilerin isim ve fiil soylu kelimelerinden farkı, fiilimsilerin işlevleri, fiilimsilerin özellikleri ve fiilimsilerin cümle içerisinde bulunması* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

Tablo 9. “Cümlenin Öğeleri” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar (Çekimli fiil ve çekimli fiillerde kişi konusuna gönderme yapılarak yüklem ve öznenin özellikleri kavratılır. Yükleme belirtilmemiş olan eksiltili cümlelerin anlatımda kazandığı özelliklere değinilir), (Cümlede yer alan ‘ara söz’ler ile bunların ilgili olduğu öğeler vurgulanır. Cümlenin herhangi bir ögesinin açıklaması olmayan ara sözler örneklendirilir) ve (Cümleyi öğelerine ayırma çalışmaları yapılır. Bu sırada kelime gruplarının bölünmemesine dikkat edilir.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.8.4.18. Cümlenin öğelerini ayırt eder.”(2018 TÖP 8. Sınıf Yazma Becerisi)
“Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar (Yardımcı öğeler nesne (belirtili ve belirtilsiz), yer tamlayıcısı, zarf tamlayıcısı olarak ele alınır. Belirtisiz nesnenin yüklemden hemen önce kullanıldığına dikkat çekilir), (Cümlede yer alan ‘ara söz’ler ile bunların ilgili olduğu öğeler vurgulanır. Cümlenin herhangi bir ögesinin açıklaması olmayan ara sözler örneklendirilir) ve (Cümleyi öğelerine ayırma çalışmaları yapılır. Bu sırada kelime gruplarının bölünmemesine dikkat edilir.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 49; 2018: 51.

Cümlelerin Öğeleri konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 9.’da gösterilmektedir. Tablo 9. incelendiğinde 2006 TÖP’te 8. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Cümlelerin Öğeleri* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta *yazma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 8. Sınıfta *Cümlelerin Öğeleri* kapsamında *cümlelerin temel ve yardımcı öğelerinin özellikleri, cümlede vurgu* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

2006 TÖP, *Cümlelerin Öğeleri* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamalara yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 10. “Cümlede Yapı ve Anlam” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.8.4.19. Cümle türlerini tanıır (Kavramsal tanımlamalara girilmez)” (2018 TÖP 8. Sınıf Yazma Becerisi)
“Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar (Cümleler arasında öge/ek ortaklığı; bağlaç, noktalama işareti ve anlamca zıtlık ya da paralellik oluşturan kelimelerin kullanımı gibi ilişkilere dayalı bağlantı şekillerine ve içinde fiilimsi bulunan cümlelerin yapı özelliklerine dikkat çekilir.)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar (Kalıplaşmış cümle yapılarında belli kuruluş ve kullanım özellikleri taşıyan ‘Ne kadar erken kalkarsan o kadar iyi olur.’, ‘Şu sokak senin bu sokak benim... Gez babam gez.’ gibi cümleler ele alınır. Öğrencinin kalıplaşmış cümle yapılarını kullanmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilir)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümlelerin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar (Olumlu, olumsuz cümleler ile varsayım, ihtimal, karşılaştırma, öneri, onaylama, değerlendirme, tanımlama, beklenti, kararsızlık vb. anlam özellikleri ele alınır)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar (Yakın/uzak anlamlılık, sebep-sonuç, amaç-sonuç vb. anlam ilişkileri ele alınır)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	
“Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder (Üzülme, şaşırma, beğenme, özlem, pişmanlık vb. duygular ele alınır)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 49; 2018: 51.

Cümlede Yapı ve Anlam konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 10.’da gösterilmektedir. Tablo 10. incelendiğinde 2006 TÖP’te 8.

Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Cümlede Yapı ve Anlam* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta *yazma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 8. Sınıfta *Cümlede Yapı ve Anlam* kapsamında *isim ve fiil cümleleri, kurallı ve devrik cümleler, cümlede yapı, kalıplaşmış cümleler ve cümlede anlam* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

2006 TÖP, *Cümlede Yapı ve Anlam* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2006 TÖP açısından bakıldığında 2018 TÖP’te açıklamalara az yer verildiği görülmektedir.

Tablo 11. “*Filde Çatı*” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar (Özneye göre etken ve edilgen, nesneye göre geçişli ve geçişsiz çatı özelliklerinden söz edilir. Fiilden fiil yapma ekleri ile ilişkilendirilir.)” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar (Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir.)” (2018 TÖP 8. Sınıf Yazma Becerisi)

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 49; 2018: 51.

Filde Çatı konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 11.’de gösterilmektedir. Tablo 11. incelendiğinde 2006 TÖP’te 8. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Filde Çatı* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta *yazma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 8. Sınıfta *Filde Çatı* kapsamında *cümledeki fiillerde çatı özellikleri* konusuna dönük kazanım, 2018 TÖP’te 8. Sınıfta içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmayarak tek bir kazanım olacak şekilde basitleştirilmiştir.

2006 TÖP, *Filde Çatı* konusuna dönük açıklamalara genişçe yer vermektedir. Bu açıklamalarla öğretimin ne şekilde yapılacağı açıkça vurgulanmaktadır. 2018 programına bu açıdan bakıldığında ise açıklamaya oldukça az yer verilmiştir.

Tablo 12. “Anlatım Bozuklukları” Konusuna Yönelik Kazanımların Karşılaştırılması

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
“Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder (Anlam yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.)” (2018 TÖP 7. Sınıf Okuma Becerisi)
	“T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler (Dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.)” (2018 TÖP 8. Sınıf Okuma Becerisi)
“Anlatım bozuklarını düzeltir.” (2006 TÖP 8. Sınıf)	“T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler (Anlam bütünlüğünü bozan ifadelerin belirlenmesi ve düzeltilmesi sağlanır, kavramsal olarak anlatım bozukluğu konusuna değinilmez.)” (2018 TÖP 6. Sınıf Yazma Becerisi)
	“T.7.4.16. Yazdıklarını düzenler. (Anlama dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.)” (2018 TÖP 7. Sınıf Yazma Becerisi)
	“T.8.4.16. Yazdıklarını düzenler (Dil bilgisine dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.)” (2018 TÖP 7. Sınıf Yazma Becerisi)

Kaynak: MEB TTKB TÖP, 2006: 50; 2018: 43-51.

Anlatım Bozuklukları konusuna yönelik 2006 ve 2018 TÖP’te belirtilen kazanımlar, Tablo 12.’de gösterilmektedir. Tablo 12. incelendiğinde 2006 TÖP’te 8. Sınıfta *dil bilgisi* öğrenme alanı altında yer alan *Anlatım Bozuklukları* konusuna yönelik kazanımlar, 2018 TÖP’te 6., 7. ve 8. Sınıfta *okuma ve yazma becerisi* altında yer almaktadır.

2006 TÖP’te 8. Sınıfta *Anlatım Bozuklukları* kapsamında anlatım bozukluğunun belirlenmesi ve bu bozuklukların giderilmesi konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP’te 6. 7. ve 8. Sınıfta basitten zora ilkesi çerçevesinde açıklamalarla beraber detaylandırılmıştır. Ayrıca 2018 TÖP, *okuma becerisi* altında 7. Sınıfta anlama dayalı anlatım bozukluğunu, 8. Sınıfta ise dil bilgisine dayalı anlatım bozukluğunun belirlenmesini göstermektedir.

Anlatım bozukluklarının giderilmesi aşamasında ise *yazma becerisi* altında 6, 7. ve 8. Sınıfta kazanımlar bulunmaktadır.

Anlatım bozukluğunun 2018 TÖP'te bu şekilde yer edinmesi şüphesiz basitten zora ilkesinin gözetilmesi ve okuma becerisinin anlamlandırma, yazma becerinin ise uygulama niteliklerinden kaynaklanmaktadır.

2006 TÖP, *Anlatım Bozuklukları* konusuna dönük açıklamalara yer vermemektedir. 2018 TÖP ise bu açıklamalara 2006 TÖP'ten daha fazla yer vermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

Dil bilgisi öğretimi, günümüzde modern dil öğretimi ekseninde dört temel dil becerisi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bireyin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini aktif bir şekilde kullanması için eksiksiz bir dil bilgisine sahip olması gerekmektedir. Bu durum, bireyin çağdaş yöntemler ile yapılan bir dil öğretimiyle dilin kurallarını hatasız öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple geçmişten günümüze uygulanan tüm programlarda dil bilgisi öğretiminin önemi vurgulanmıştır.

Dil bilgisi öğretimi; ilkeleri, yaklaşımları, amaçları, yöntemleri ve teknikleri bakımından geleneksel ve modern bağlamda ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel dil bilgisi öğretimi, öğretmen merkezli ve kuraldan örneğe şeklinde bir öğretim anlayışını ön planda tutmaktadır. Kuralların ezberletilmesi ve öğrenci tarafından bilgi düzeyinde kavranması, geleneksel dil bilgisi öğretimi anlayışının esaslarındandır. Ancak öğrenilen bu bilgilerin yeterince kalıcı olamaması, dört temel dil becerisiyle yeterince bağdaşıklık kurulamaması ve öğrenci nezdinde davranışa dönüştürülememesi geleneksel dil bilgisi öğretiminin nitelikli bir dil öğretimiyle bağdaşmamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple dil kurallarının öğrenci nezdinde davranışa dönüştürülmesi, dil bilgisi kurallarının dört temel dil becerisi içerisinde anlamlandırma ve uygulama bağlamında öğretilmesi ve dil kurallarının öğreniminin kalıcı hâle getirilmesi amacıyla modern dil bilgisi öğretimi dikkate alınmıştır. Modern dil bilgisi öğretiminin niteliklerine bakıldığında öğrenci merkezli bir öğretim anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Modern dil bilgisi öğretimi; “basitten zora, somuttan soyuta, yakından uzağa ve örnekten kurala” ilkeleri çerçevesinde bir öğretim anlayışına sahiptir. Ayrıca modern dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi kurallarının bağlamdan hareketle sezdirilerek öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nitelikleri sebebiyle modern dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi kurallarının öğretilmesinde kalıcılığı sağlamakta ve bu kuralların dört temel dil becerisi ile bağdaşıklık kurmasına yardımcı olmaktadır. Modern dil bilgisinin niteliklerine bakıldığında yapılandırıcı yaklaşımın nitelikleri ile birebir örtüştüğü görülmektedir. Bu sebeple yapılandırıcı yaklaşım, modern dil bilgisi öğretiminin esaslarının belirlenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

2005 yılından sonra Türkçe Dersi Öğretim Programlarında işlerlik kazanan yapılandırıcı yaklaşım, 2019 yılına kadar yayımlanan ve yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programlarında kademeli bir şekilde gelişim göstermiştir.

2005 yılına değin 5-8. Sınıfa yönelik yayımlanan ve yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programlarına bakıldığında 1922 ve 1924 TÖP’te Türkçe, Arapça ve Farsçanın temel kurallarının öğretimi yer almaktadır. Cumhuriyetin ilk yılları olması ve Osmanlı Türkçesinin etkisinin devam etmesi beraberinde bu dönemde yayımlanan programlarda Arapça ve Farsçaya dair dil bilgisi kurallarının öğretimini de gerekli kılmıştır. 1929 TÖP ile millileşme düşüncesi ağırlık kazanmış ve bu düşünce Türk dilinin kurallarının öğretimine de yansımıştır. Özellikle dil bilgisi öğretimi ayrı bir başlık altında ele alınmış ve konular bu başlık altında belirtilmiştir. 1931-1932 TÖP ise dil bilgisi öğretimini okuma ve yazma becerisinin yanı sıra ilk defa konuşma becerisiyle ilişkilendirmiş ve dil kurallarının uygulanmasına konuşma ve yazma becerisinin çerçevesinde daha fazla ağırlık vermiştir. Daha sonra yayımlanan 1938 TÖP için Tahsin Banguoğlu tarafından “Ana Hatlarıyla Türk Grameri” kitabı yazılmış ve bu kitap okullarda dil bilgisi kitabı olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu eserle dil bilgisi öğretimi ders materyali noktasında bir nitelik kazanmıştır. 1949 TÖP ile beraber geleneksel dil bilgisi öğretimi çerçevesinde oluşturulan program, kısmen de olsa modern dil bilgisi öğretiminin esaslarını da içinde barındırmaya başlamıştır. Bu noktada 1949 TÖP için modern dil bilgisi öğretimine yönelik ilk program demek yerinde olacaktır. 1981 yılına kadar bu şekilde devam eden dil bilgisi öğretimi 1981 TÖP’e dinleme becerisine dönük kazanımların eklenmesi ile dört temel dil becerisi temelli bir dil bilgisi öğretimini benimsemiş ve modern dil bilgisi öğretimi anlayışını ilköğretim seviyesinde de (5-8. Sınıf) sürdürmüştür. Ayrıca bu programlarda dil bilgisi öğretimine yönelik öğretilmesi plânlanan konularda ve bu konuların sınıf düzeylerine dağılımında önemli bir farklılık görülmemiştir. 2005 yılına gelindiğinde yapılandırıcı yaklaşımın eğitim sistemi içerisinde kabul görmesi ve öğretim programlarının bu yaklaşıma göre yeniden tasarlanması, beraberinde Türkçe Dersi Öğretim Programlarının yapılandırıcı yaklaşıma uygun hâle gelmesine imkân sağlayarak modern dil bilgisi öğretiminin esaslarının tamamen öğretim programı kapsamına alınmasına zemin hazırlamıştır.

2005 yılında yapılandırıcı yaklaşımın eğitim sistemi bünyesinde kabul görmesi ve öğretim programlarının bu yönde yeniden tasarlanması, Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu değişim, ilköğretim ve ortaokul seviyesine yönelik hedef düzey dikkate alınarak gerçekleştirilmiş ve dil becerileri temeline

oturtulmuştur. Bu bağlamda 2005 yılından sonra yayımlanan ve yürürlüğe giren 2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (5-8. Sınıf), yapılandırıcı yaklaşımı benimseyen, öğrenci merkezli, dört temel dil becerisini dil öğretiminde dikkate alan ve modern dil bilgisi öğretimi esaslarını benimseyen bir yapıya sahiptir. Bu programların dil bilgisi öğretimine yönelik nitelikleri modern dil bilgisi öğretiminin esaslarıyla uyusmaktadır.

2006 TÖP, dil bilgisi öğretimini ayrı bir başlık altında ele almaktadır. Ayrıca 6, 7. ve 8. Sınıfta kolaydan zora ilkesi çerçevesinde konular dağıtılmış ve kazanımlar detaylı olarak açıklanmıştır. Belirtilen bu kazanımlar, dört temel dil becerisi ile ilişkilendirilerek ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte dil bilgisi kazanımlarına yönelik etkinlik örneklerine programda yer verilmiştir. Dil bilgisi kazanımları okuma becerisi çerçevesinde anlamlandırma, yazma becerisi kapsamında ise uygulama olacak şekilde temel becerilerle ilişkilendirilmiştir.

2006 TÖP'ten sonra yayımlanan 2015, 2017, 2018 ve 2019 *programları* (5-8. Sınıf), dil bilgisi öğretimine yönelik unsurlar bakımından 2006 TÖP'ten farklılaşmamıştır. Ancak 2015, 2017, 2018 ve 2019 *Programlarındaki* (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik unsurlar, 2006 TÖP'teki dil bilgisi unsurlarının basitleştirilmiş ve dil becerileri içerisine dağıtılmış şekli ile karşımıza çıkmaktadır.

2006 ve 2018 TÖP (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimi bakımından karşılaştırıldığında 2006 TÖP'ün 6. Sınıftaki dil bilgisi kazanımlarının 2018 TÖP'te ağırlıklı olarak 5. Sınıfa kaydırıldığı görülmektedir. Bu durum, 2012 yılında yapılan bir değişiklikle 5. Sınıfın ortaokul kademe içerisinde yer alması ve buna bağlı olarak dil bilgisi kazanımlarının “basitten zora” ilkesi çerçevesinde düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır.

2006 ve 2018 TÖP (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik birbiriyle benzer bir konu sırası izlemektedir. “Basitten zora” ilkesi çerçevesinde oluşturulan dil bilgisi konularının sıralaması her iki programda da değişmemesine rağmen bu konulara yönelik kazanımlar, açıklamalar, etkinlikler ve dört temel dil becerisi ile olan ilişkileri farklılaşmaktadır.

2006 TÖP'teki dil bilgisi kazanımlarına yönelik açıklamalar, 2018 TÖP'te çok az yer almaktadır. 2018 TÖP, açıklamalardan daha çok kazanımlar üzerinden planlanan konuyu ve kazanılması gereken davranışı belirtmektedir. Bununla birlikte 2018 TÖP'te, açıklamalara çok az yer vermesinin bir diğer sebebi de dil bilgisi kazanımlarının anlamlandırma ve uygulama eylemleri çerçevesinde dört temel dil becerisi ile

ilişkilendirilmesi ve sezdirme temelli bir öğretim anlayışı benimsemesi gösterilmektedir.

2006 ve 2018 TÖP (5-8. Sınıf) dil bilgisi konularının öğretiminde aynı sırayı takip etmiş ve sınıf düzeylerinde önemli bir değişiklik bulunmamıştır. Ancak 2018 TÖP'te dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisi altında yer alması dil bilgisi kazanımlarının bu programda farklı beceriler altında öğretilmesine meydan vermiştir. Bu çerçevede tablolar üzerinden yapılan karşılaştırmalar sonucunda 2006 ve 2018 TÖP'teki (5-8. Sınıf) dil bilgisi konularının program içerisindeki durumları şu şekildedir:

1. *Kelimede Yapı* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP'te 5. ve 6. Sınıfta okuma becerisi altında yer almaktadır. 2006 TÖP'te yalnızca 6. Sınıfta öğretilmesi planlanan bu konunun 2018 TÖP'te 5. ve 6. Sınıfta “basitten zora” ilkesi çerçevesinde ayrıştırılması, programın 4+4+4 eğitim sistemine uyum sağlamasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca 2006 TÖP'te detaylandırılarak ifade edilen *Kelimede Yapı* konusuna dair kazanımlar, 2018 TÖP'te bütünleştirilmiş ve bu konunun programda sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Bkz. Tablo 3.).

2. *İsim Türünden Kelime Türleri* konusuna dönük kazanımlar 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı altında 6. Sınıfta yer almaktadır. Aynı konu 2018 TÖP'te yine 6. Sınıfta okuma becerisi altında yer almaktadır. 2018 TÖP'te bu konuya dair kazanımlar bütünleştirilmiş ve konuların sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ancak burada açıklamalar noktasında bir değişiklik görülmemektedir. 2006 TÖP'te isimler konusu altında öğretilmesi plânlanan çokluk ekinin öğretimi 2018 TÖP'te çekim ekleri konusu içerisine alınmıştır. Burada yapılan değişikliğin sebebi olarak çoğul ekinin bir çekim eki olması ve isim soylu sözcüklerde kelimeye çokluk anlamı katması sebebiyle ekin vasfının iyi anlatılması düşüncesi görülmektedir. Ayrıca 2006 TÖP'te kelimelerin cümledeki bağlama göre farklı görevleri üstlenebileceğine dair bir kazanım bulunurken 2018 TÖP'te bu kazanıma dönük bir karşılık bulunmamaktadır. 2006 TÖP'te bağlamın öneminin kavratılması ve kelimelerin bağlamlarla anlam bulabileceğinin kavratılmasına yönelik olan bu kazanımın 2018 TÖP'te dolaylı yoldan konuşma ve yazma becerisi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Burada 2018 TÖP'ün dil bilgisi öğretimi anlayışının ağırlıklı olarak sezdirmeye dayalı olması ve bu bağlamda dil becerilerine tüm öğretimi yüklemesi gösterilmektedir. Bunların yanı sıra bağlaçlar konusunun öğretilmesine yönelik kazanımlar, okuma becerisinin yanı sıra tüm sınıf düzeylerinde “basitten zora” ilkesi çerçevesinde uygulamaya dönük olarak

yapılandırılmış ve öğrenci nezdinde davranışa dönüştürülmesine önemli bir destek sağlamıştır (Bkz. Tablo 4.).

3. *Fiil Türünden Kelime Türleri* konusuna dönük kazanımlar, 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı başlığı altında 7. Sınıfta yer almaktadır. Aynı konu 2018 TÖP'te yine 7. Sınıfta okuma becerisi altında yer almaktadır. 2018 TÖP'te bu konuya dair kazanımlar, bütünleştirilmiş ve bu konunun sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca 2006 TÖP'te kelimelerin cümlede bağlama göre farklı görevler üstlenebileceğinin öğretilmesine yönelik bir kazanım bulunurken 2018 TÖP'te bu kazanıma dönük bir karşılık bulunmamaktadır. 2018 TÖP'te bu kazanıma yönelik direkt bir kazanım bulunmamasına rağmen dolaylı yoldan konuşma ve yazma becerisi içerisinde bu kazanıma yönelik ifadelerin yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 5.).

4. *Fiilde Yapı* konusuna dönük kazanımlar 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı başlığı altında 7. Sınıfta yer almaktadır. Aynı konu 2018 TÖP'te yine 7. Sınıfta okuma becerisi altında yer almaktadır. Bununla beraber her iki programda da 7. Sınıfta öğretilmesi plânlanan *Ek Fiil* konusuna dönük kazanımlar, 2018 TÖP'te yazma becerisi altında yer almaktadır. Her iki konuya dair kazanımlar, 2018 TÖP'te bütünleştirilmiş ve bu konularına dönük kazanımların sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Burada dikkati çeken bir husus bulunmaktadır. *Ek Fiil* konusuna dönük kazanım yazma becerisi altında yer almaktadır. 2018 TÖP'te dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımlar ağırlıklı olarak okuma becerisi altında yer almaktadır. Ancak bu konunun, uygulama temelli bir öğretim çerçevesinde yazma becerisi altında öğretilmesi uygun görülmüştür. 2006 TÖP'te de yer alan okuma becerisi kapsamında ilgili dil bilgisi konusunda anlamlandırmanın yapılması ve yazma becerisi kapsamında ise uygulama yapılması *Ek Fiil* konusunun yazma becerisi altında yer almasına meydan vermiştir (Bkz. Tablo 6. ve Tablo 7.).

5. *Fiilimsiler* konusuna dönük kazanımlar, 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı altında 8. Sınıfta yer almaktadır. 2018 TÖP'te yine 8. Sınıfta okuma becerisi altında yer almaktadır. Ayrıca bu konuya dair kazanımlar, 2018 TÖP'te bütünleştirilmiş ve bu konuya dönük kazanımların sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Bkz. Tablo 8.).

6. *Cümlelerin Öğeleri, Cümlede Yapı ve Anlam ve Fiilde Çatı* konularına dönük kazanımlar, 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı altında 8. Sınıfta yer alırken 2018 TÖP'te yine 8. Sınıfta yazma becerisi altında yer almaktadır. Ayrıca belirtilen bu konulara dair kazanımlar, 2018 TÖP'te bütünleştirilmiş ve bu konulara dönük

kazanımlar, sezdirilerek öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bununla beraber bu konulara dair kazanımların yazma becerisi altında yer alması, 2018 TÖP'teki kazanımların uygulama temelli kazanımlar olması ile ilgidir. Bu sebeple bu konulara yönelik kazanımlar, okuma becerisi altında değil yazma becerisi altında yer almaktadır (Bkz. Tablo 9, Tablo 10. ve Tablo 11.).

7. *Anlatım Bozuklukları* konusuna dönük kazanımlar, 2006 TÖP'te dil bilgisi öğrenme alanı altında 8. Sınıfta yer alırken 2018 TÖP'te 6., 7. ve 8. Sınıfta okuma ve yazma becerisi altında “basitten zora” ilkesi çerçevesinde ayrılmaktadır. Ayrıca 2018 TÖP'te *Anlatım Bozuklukları* konusunun öğrenci tarafından tespitine yönelik kazanım okuma becerisi altında yer alırken bu bozukluğun giderilmesine yönelik kazanım, yazma becerisi altında yer almaktadır. Böyle bir ayrışmanın gerekçesi olarak anlamlandırma eyleminin okuma becerisiyle uygulama eyleminin yazma becerisiyle ilişkilendirilmesi gösterilmektedir. Bununla beraber anlatım bozuklukları konusuna yönelik anlamsal ve yapısal olarak iki ayrı başlık tespit edilmekte ve yine bu iki başlık altında ortaya çıkan bozukluklar giderilmektedir. Bu çerçevede anlamsal bozuklukların tespitine yönelik belirtilen kazanım, 7. Sınıf düzeyinde yer alırken yapısal bozuklukların tespitine yönelik belirtilen kazanım, 8. Sınıf düzeyinde yer almaktadır. Tespit edilen bu bozuklukların giderilmesi noktasında ise 6. ve 7. Sınıf düzeyinde anlamsal bozuklukların giderilmesi yer alırken, 8. Sınıf düzeyinde yapısal bozuklukların giderilmesi yer almaktadır (Bkz. Tablo 12.)

2006 ve 2018 TÖP (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik genel olarak karşılaştırıldığında dil bilgisi öğretimi, 2006 TÖP'te ayrı bir başlık altında yapılandırıcı yaklaşımın esaslarına uygun şekilde belirtilmekte ve dil becerileri ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca 2006 TÖP'te dil bilgisi öğretimine yönelik programın belirttiği kazanımlar için genişçe açıklamalar ve etkinlikler de belirtilmiştir. Burada bir hususa değinmek yerinde olacaktır. 2006 TÖP'ün dil bilgisi öğretimine bu denli önem vermesi, dil becerilerinin aktif kullanımında dil bilgisinin oldukça öneme sahip olmasıyla ilgilidir. Ancak program kapsamında belirtilen dil bilgisi kazanımları her ne kadar yapılandırıcı yaklaşıma uygun hazırlanmaya çalışılsa da yine de öğretmen merkezli bir öğretim anlayışından ayrılamamıştır. Kazanımların ve açıklamaların dil becerileriyle dolaylı bir ilişkiye girmesi ve kuraldan örneğe şeklinde bir öğretim anlayışının kısmen de olsa benimsenmesi programın öğretmen merkezli anlayıştan kurtulamamasının sebebi olarak anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 2018 TÖP incelendiğinde programın dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımlarda ve açıklamalarda

hatrı sayılır bir basitleştirmeye uğradığı görülmektedir. Buradaki basitleştirmeden kasıt öğretilmesi plânlanan konu veya kazanım olmayıp yalnızca 2006 TÖP'teki kazanımların birleştirilmesi ve açıklamaların neredeyse ortadan kaldırılmasıdır. Bu durum daha dikkatli incelendiğinde 2018 TÖP'ün dört temel dil becerisi ile daha fazla ilişkili bir dil öğretimi benimsemesini ve dil bilgisi öğretiminin dil becerileri içerisinde öğretilmesi gerektiği fikriyle ilişkilidir. Bu sebeple 2018 TÖP'ün dil bilgisi öğretimine yönelik unsurları, okuma becerisi altında anlamlandırma ilgisi kurmayı hedeflerken yazma ve konuşma becerisi altında uygulama ilgisi kurmuştur.

Sonuç olarak 2006 TÖP dil bilgisi öğretimine program içerisinde detaylıca yer vermiş ve davranışın kazandırılması noktasında gerekenleri net bir şekilde belirtmiştir. Ancak dört temel dil becerisi ile ilişkilendirmede dolaylı bir yol izlemiş ve 2018 TÖP'ün dört temel dil becerisiyle kurduğu ilişkiyi kuramamıştır. 2018 TÖP ise dil bilgisi öğretimine yönelik unsurları oldukça basitleştirmesi ve açıklamalara yer vermemesi sebebiyle dil bilgisi öğretimine fazla yer vermemiştir. 2018 TÖP dört temel dil becerisi ekseninde sezdirerek öğretme tekniğini benimsemiş ve bu bağlamda dil bilgisi kurallarının beceriler içerisinde öğretilmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

2006 TÖP, her ne kadar yapılandırmacı yaklaşım ve bu bağlamda modern dil bilgisi öğretimini dikkate alsada 2018 TÖP (5-8. Sınıf) kadar modern dil bilgisi öğretiminin esaslarını kendi içerisinde açıklayamamıştır. Bu bağlamda 2018 TÖP'ün ortaokul seviyesi, dil bilgisi kurallarının davranışa dönüştürülmesinde basitleştirilmiş olmasına rağmen daha fazla rol oynamaktadır.

2. ÖNERİLER

1. 2006 TÖP (6-8. Sınıf) başta olmak üzere yapılandırmacı yaklaşıma uygun hazırlanan ve yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programları, dil bilgisi öğretimi bakımından 1-8. Sınıf bütünlük şekilde ele alınmalıdır. 5-8. Sınıftaki dil bilgisi öğretiminin iyi anlaşılması ve olumlu/olumsuz yanlarının meydana çıkarılması amacıyla incelemelerin bütünlük yapılması daha fazla veri sağlayacaktır.

2. 2018 TÖP'ün (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımları yeniden incelenmeli ve bu kazanımlara yönelik dört temel dil becerisi ışığında materyaller tasarlanmalıdır.

3. 2018 TÖP'ün (5-8. Sınıf) dil bilgisi öğretimine yönelik kazanım ve açıklamalarına program kapsamında daha fazla yer ayrılmalı ve program bu yönde

yeniden güncellenmelidir. Böylece dil bilgisi öğretiminin dil becerileri içerisindeki etkisinin artırılması düşünülmektedir.

4. 5-8. Sınıfta dil bilgisi öğretimine yönelik esaslar ele alınırken dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin dil bilgisi öğretimine katkısı ve dil bilgisi öğretiminin ise bu becerilerin geliştirilmesindeki rolü incelenmelidir.

5. 2018 TÖP (5-8. Sınıf)'te dil bilgisi öğretimine yönelik yer alan kazanımlar, 2006 TÖP (6-8. Sınıf)'te dil bilgisi öğretimine yönelik hazırlanan etkinlikler çerçevesinde incelenmeli ve sınıflandırılmalıdır.

6. Dil bilgisi öğretiminin günümüzdeki durumunun daha iyi anlaşılması için Cumhuriyet öncesi dönemle bütünleşik bir araştırma yapılmalı ve ulaşılan sonuçlar modern dil bilgisi öğretimi çerçevesinde tarihsel bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

7. 2018 TÖP (5-8. Sınıf)'te yer alan dil bilgisi öğretimine yönelik kazanımlar, çoklu öğrenme ortamlarına uygun bir dil bilgisi öğretimi anlayışı çerçevesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinde dikkate alınmalı ve bu yönde çalışmalar yapılmalıdır.

8. 2018 yılı *PISA* sınavı *okuma becerileri performansında* ortalama üzerinde yer alan ülkelerin dil bilgisi öğretimine yönelik faaliyetleri incelenmelidir. 2018 TÖP (5-8. Sınıf) ile bu ülkelerin ana dili öğretim programları, dil bilgisi öğretimi bakımından incelenmeli ve bu programların performans sonucu ile olan ilişkisi öğrenilmelidir.

9. Ana dili olarak Türkçenin öğretimi kapsamında yapılan dil bilgisi öğretimi ile yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi kapsamında yapılan dil bilgisi öğretimi ilkeler, yöntemler, teknikler ve materyaller bakımından karşılaştırılmalı ve dil bilgisi öğretiminde hedef kitleye göre değişen bu ilgili unsurların hedef kitle dışındaki kitlede bıraktığı öğrenme etkisi incelenmelidir.

10. 2018 TÖP (5-8. Sınıf) 'te dil bilgisi öğretimine yönelik yer alan kazanımlar, uzaktan ve yüz yüze yapılan öğretim faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yönleri bakımından incelenmeli ve ulaşılan sonuçlar kaliteli bir dil bilgisi öğretimi için dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1975). Anadili. *Türk Dil ve Edebiyat Dergisi*. XXXI (285), 423-434.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Beşinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akçay, A. ve Kardaş, M., N. (Ed.). (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programları* (Birinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Altas, S. (2009). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altunkaya, H. (2010). *Eski ve Yeni II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Atalay, T., D. ve Sağır, M. (2016). *Yeni Programa Uygun Etkinliklerle Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ayrancı, B., B. (2017). 2006, 2015 ve 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *International Journal Of Language Academy*, 5 (7), 119-130.
- Aytan T. ve Güney, N. (2012). *Aktif Öğrenme Teknikleriyle Dil Bilgisi Öğretimi* (Birinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aytaş, G. ve Çeçen, M., A. (2010). Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi. *TÜBAR*, XXVII, 77-89.
- Balcı, A. ve Temizyürek F. (2015). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları* (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri* (Onuncu Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barın, E. ve Demir, C. (2008). *Türk dil bilgisi 2: Biçim Bilgisi* (Birinci Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Baştürk, M. (2004). *Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bayburtlu, Y., S. (2015). 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish Or Turkic*, 10 (15), 137-158.
- Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi* (Üçüncü Baskı.) Konya: Eğitim Kitabevi.
- Can, A. (2017). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (Beşinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çolak, F. (2013). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları İle Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis.
- Demir, C. (2016). Türkçe Eğitim-Öğretim Programları ve Kişisel Söz Varlığı. *Millî Eğitim*, Sayı. 210, 141-161.
- Demir, C. ve Yapıcı M. (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX(2), 177-192.
- Demir, T. ve Sağır, M. (2016). *Yeni Programa Uygun Etkinliklerle Dil Bilgisi Öğretimi* (Birinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe Öğretimi/ Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin* (Yedinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (Yirmi Beşinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, D.M. (2013). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Yazar Yayınları.
- Dolunay, S., K. (2014). Dil Bilgisi Öğretiminde Temel Yaklaşımlar, Yöntemler ve Teknikler. İçinde; *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı). (Ed: M. Özbay), ss. 106- 127. Ankara: Pegem Akademi.
- Ercilasun, A.,B. (2011). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (Onuncu Baskı). Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Erdem, İ. (2014). Konuşma Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi. İçinde; *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı), (Ed: M. Özbay), ss. 229- 262. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayram Basım.
- Göçer, A. (2015). Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: Bütünlük İlkesi ve Tümevarım Yöntemi Ekseninde Tematik Bir Yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 233-242.
- Göğüş, B. (1971). Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış. *Türk Dili Araştırma Yıllığı Belleten*. 18, 123-154.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadıoğlu Matbaacılık.
- Güneş, F. (2013a). Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (7), 71-92.
- Güneş, F. (2013b). Yapılandırıcı Yaklaşımla Dil Bilgisi Öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9 (3), 171-187.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller* (Dördüncü Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, A., Z. (2013). Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (6), 1-10.
- Güzel, A. (2017). *Türkçe Eğitim – Öğretim Tarihi Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A. ve Karatay H. (Ed.). (2014). *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (İkinci baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karahan, L. (2013). *Türkçede Söz Dizimi* (On Dokuzuncu Baskı). Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Karamanoğlu, A.,F. (2007). *Türk Dili Nereden Geliyor Nereye Gidiyor* (Altıncı Baskı). İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Kerimoğlu, C. (2016). *Dil Bilgisi Yazımı ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kerimoğlu, C. (2017). *Genel Dilbilime Giriş* (Dördüncü Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009a). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri* (Genişletilmiş Üçüncü Baskı). Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Korkmaz, Z. (2009b). *Türkiye Türkçesi Grameri* (Üçüncü Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. (2014). Dünyada ve Türkiye’de Dil Bilgisi Öğretiminin Temel Problemleri. İçinde; *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı), (Ed: M. Özbay), ss. 47- 70. Ankara: Pegem Akademi.
- Kutlubay, H. (2015). *1928’den Günümüze Kadar Türkçe Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Kültür Bakanlığı (1938). *Ortaokul Programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Maarif Vekâleti. (1924). *1340 (1924) Lise Birinci Devre Müfredat Programı*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Maarif Vekâleti. (1929). *Orta Mektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı*. Ankara: Yeni Gün Matbaası.
- Maarif Vekâleti. (1931). *Ortamektep Müfredat Programı (1931-1932 Ders Senesi Tadilatı)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1949). 1949 Ortaokul Program Genelgesi. *MEB Tebliğler Dergisi*, 12 (555), 103.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1962). *Ortaokul Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1981). Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programları. *MEB Tebliğler Dergisi*, 44 (2098), 327-356.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1997). İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı. *MEB Tebliğler Dergisi*, 60 (2482), 658-755.
- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2019a). *Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi*. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2019b). *Türkçe Öğretiminde Kullanılan Temel Yaklaşım Yöntem ve Teknikler*. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi (1,2,3,4,5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlköğretim 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)* Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlköğretim 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlköğretim 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Onan, B., (2014). Dil Bilgisi Öğretiminde Temel İlkeler ve İzlenen Aşamalar. İçinde; *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı), (Ed: M. Özbay), ss. 71-102. Ankara: Pegem Akademi.
- Oruç, Ş. (2016). Türkçede Ana Dil Ve Ana Dili. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature. II* (1), 311-322.
- Ömeroğlu, F., A. (2018). Dil Bilgisi Öğretiminin 2004-2017 Yılları Arası Türkçe Dersi Öğretim Programları Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6 (1), 260-280.
- Özbay, M. (2014a). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I* (Yedinci Baskı). Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2014b). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II* (Altıncı Baskı). Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (Ed.). (2014c). *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Özdemir, E. (1983). Türkçe Öğretimi: Anadili Öğretimi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. XLVII (379-380), 18-30.
- Sülükçü, Y. (2017). *Yazılı Anlatım ve Kompozisyon Bilgileri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tekin, H. (1980). *Okullarımızda Türkçe öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.
- Temizkan, M. (2014). Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi ve Uygulamaları. İçinde; *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (İkinci Baskı), (Ed: M. Özbay), ss. 129- 152. Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 08.01.2020).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Umûr-ı Maarif Vekâleti. (1922). *1338 (1922) İlk, Orta Tedrisat Mektepleri Müfredat Programı*. Ankara.
- Vardar, B. (1980). *Açıklamalı Dil Bilimler Sözlüğü* (İkinci Basım). İstanbul: abc Kitabevi.
- Varış F. (1978). *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"* (Üçüncü Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yangın, B. (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunu Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 5(2), 477-516.
- Yazar, İ. (2019). Yapılandırmacılık Bağlamında 2005-2018 Temel Eğitim Türkçe Öğretim Programları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12 (64), 129-136.
- Yıldız, C. (Ed.). (2008). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi* (İkinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

ÖZGEÇMİŞ

Nimet SAVAŞ, 17 Ağustos 1993'te Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri Keykubat İlköğretim Okulunda tamamladıktan sonra lise eğitimini Şeker Lisesinde Sosyal Bilimler dalında tamamladı. Üniversite eğitimini Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde tamamlayan Savaş, 2016 yılında Yuva Derneği'nde Türkçe Öğretmeni olarak göreve başladı. Bu görevinin yanı sıra 2017 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitime başladı. 2019 yılında dernekteki görevinden ayrılan Savaş, Kilis Halk Eğitim Merkezinde Türkçe öğretim faaliyetlerine devam etmektedir.

